

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1905. Första Kammaren. N:o 38.

Lördagen den 29 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Vid föredragning af ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 331, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 24, i anledning af väckta motioner rörande invaliditets- och ålderdomspensionering, beslöt Första Kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott n:o 2.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 67, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af Gottlands artillerikårs, inom Visby stad belägna kasern-tomt med därå befintliga byggnader;

n:o 68, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af tomtplatser å kronoparken Bjurfors i Kopparbergs län;

n:o 69, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af byggnadstomter vid Lakaträsks järnvägsstation å Djupsjö kronopark i Norrbottens län;

n:o 70, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till Örebro stad af mark för utvidgning af högre allmänna läroverkets i Örebro gårdstomt;

n:o 71, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående disposition af Västernorrlands regementes förra mötesplats Sångå mo;

n:o 72, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående eftergift å arrendeafgifterna för arrendeåret 1904—1905 för två utarrenderade kronoegendomar i Stockholms län;

n:o 73, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående öfverlåtelse af kronans rätt till lägenheten Södra Fördärfvet n:is 86 och och 87 å Filipstads stads område;

n:o 74, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af byggnadstomter å kronopark vid Nattavara järnvägsstation i Norrbottens län;

n:o 75, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af lägenheter och tomtplatser å förra profossbostället $\frac{3}{4}$ mantal Fjälkinge n:is 5, 30 och 35 i Kristianstads län;

n:o 76, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af viss del af $\frac{1}{4}$ mantal Knipe eller Mörlanda med Hafsbro kvarn i Älfsborgs län;

n:o 77, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af lägenheter å förra trumpetarebostället $\frac{1}{3}$ mantal Söndraby n:o 2 i Vedby socken af Kristianstads län;

n:o 78, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af viss del af förra militiebostället Gislöf n:is 22 och 30 i Malmöhus län;

n:o 79, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående afsondring af mark från Borgholms kungsladugård i Kalmar län;

n:o 80, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af mark från kronohemmanen Vallen n:is 1 och 2 i Väster-norrlands län;

n:o 81, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af en tomtplats å Strömsholms kungsladugård n:o 1 i Västmanlands län;

n:o 82, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning till Örebro stad af de landsekretern, landskamrern och landtränmästaren i Örebro län förr anslagna löningsjordar, belägna å den s. k. Boskärsängen inom Örebro stads område;

n:o 83, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af en till förra regementsskrifvarbostället $\frac{3}{4}$ mantal Vida n:o 1 i Södermanlands län hörande obebyggd utäga;

n:o 84, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af den under Kungsörs norra kungsladugård dagsverksskyldiga lägenheten Charlottenborg i Västmanlands län;

n:o 85, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till Oxelösund—Flen—Västmanlands järnvägsaktiebolag af mark från kronodomänerna Väderbrunn n:o 1, Lilla eller Tyska kungsladugården och Stora kungsladugården i Södermanlands län;

n:o 86, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa delar af förra militiebostället Forstena n:o 1 med Onan n:o 1 och Femtungan n:o 1 i Älfsborgs län;

n:o 87, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af den under Kungsörs norra kungsladugård dagsverksskyldiga lägenheten Borgvik n:o 1 i Västmanlands län;

n:o 88, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af två till förra militiebostället Lilla Svedala n:is 1, 5, 18 och 19 i Malmöhus län hörande områden;

n:o 89, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af åtskilliga lägenheter under förra militiebostället Klingstorp n:o 1 i Kristianstads län;

n:o 90, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter aflidne muraren P. Öhmans hustru Maria Amalia Öhman, född Karlström;

n:o 91, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa till förra militiebostället Torsjö n:o 1 jämte Falstorp n:o 1, ett torp, i Östergötlands län hörande lägenheter och torp;

n:o 92, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af ett till förra härads höfdingbostället Härrum n:o 1 i Älfsborgs län hörande utmarksskifte;

n:o 93, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse från Svartsjö kungsladugård af mark för fattighus m. m. åt Sånge kommun;

n:o 94, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa till förra militiebostället Ulfvestorp n:o 1 Storegård i Älfsborgs län hörande områden;

n:o 95, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af tre till lotten n:o 1 af förra militiebostället Tvångstorp n:o 3 i Kristianstads län hörande lägenheter;

n:o 96, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af en till lotten n:o 2 af förra militiebostället Tvångstorp n:o 3 i Kristianstads län hörande lägenhet;

n:o 97, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa delar af Roma klostets kungsgård i Gottlands län;

n:o 98, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa lägenheter från indragna militiebostället Löfvestads kungsgård n:o 46 i Malmöhus län; samt

n:o 99, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa områden från förra militiebostället Raskarum n:is 6, 8 och 9 samt Raskarum n:is 3 och 5 i Kristianstads län.

Upplästes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 111, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om särskild sammansättning af vissa rådstufvurätter vid behandling af handelsmål; och

n:o 112, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om köp och byte af lös egendom, lag om ändrad lydelse af 166 § sjölagen, lag om ändring i vissa delar af 9 kap. handelsbalken och lag om ändrad lydelse af 38 § utsökningslagen.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande första särskilda utskottets den 19 och 27 innevarande månad bordlagda memorial, n:o 4, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande vissa paragrafer af det vid utskottets utlåtande n:o 1 fogade förslag till lag om ändring i vissa delar af lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891.

*Samman-
jämnings-
förslag i
fråga om
ändringar i
lagen angä-
ende väg-
hållningsbe-
svärets ut-
görande på
landet.*

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Vid behandling af utskottets utlåtande, n:o 1, i anledning af de ls Kungl. Maj:ts proposition, n:o 21, med förslag till lag om ändring

*Samman-
jämnings-
förslag i
fråga om
ändringar i
lagen angä-
ende väg-
hållningsbe-
svärets ut-
görande på
landet.*

(Forts.)

i vissa delar af lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891. dels och inom Riksdagen i ämnet väckta motioner, hade kamrarne fattat skiljaktiga beslut beträffande vissa paragrafer i lagförslaget, däribland 60 §, första stycket, som i Kungl. Maj:ts förslag upptagits med följande lydelse:

»Af uppskattade kostnaden för underhållet af allmän väg, bro och färja lämnas en *tiondedel* af statsmedel. Därutöfver må väghållningsdistrikt, som äro med väghållning synnerligt betungade, kunna efter Kungl. Maj:ts pröfning af staten erhålla särskildt understöd, i den mån medel, som för sådant ändamål må vara anslagna, därtill lämna tillgång.»

Enligt utskottets förslag åter skulle motsvarande stycke lyda sålunda:

»Af uppskattade kostnaden för underhållet af allmän väg, bro och färja lämnas en *femtedel* af statsmedel. Därutöfver må väghållningsdistrikt, som äro med väghållning synnerligt betungade, kunna efter Kungl. Maj:ts pröfning af staten erhålla särskildt understöd, i den mån medel, som för sådant ändamål må vara anslagna, därtill lämna tillgång.»

Första Kammaren hade godkänt Kungl. Maj:ts, Andra Kammaren däremot utskottets förslag i denna del.

Utskottet, som ansett kamrarne skiljaktiga beslut härutinnan lämpligen kunna på det sätt sammanjämkas, att storleken af det ordinarie statsbidraget till allmänna vägunderhållet bestämdes till *tre tjugonedelar* af uppskattade kostnaden för samma underhåll, hade i nu föredragna punkt hemställt, att kamrarne, en hvar med frångående af sitt beslut i hvad anginge storleken af nyssnämnda statsbidrag, måtte godkänna följande lydelse af 60 §, första stycket:

»Af uppskattade kostnaden för underhållet af allmän väg, bro och färja lämnas *tre tjugonedelar* af statsmedel. Därutöfver må väghållningsdistrikt, som äro med väghållning synnerligt betungade, kunna efter Kungl. Maj:ts pröfning af staten erhålla särskildt understöd i den mån medel, som för sådant ändamål må vara anslagna, därtill lämna tillgång.»

Herr Tamm, Hugo: Jag har naturligtvis icke annat än ett fullkomligt erkännande af den skyldighet, som är fullgjord af utskottet, då det har sökt på sätt som skett sammanjämkas åsikterna i denna fråga. Men det återstår naturligtvis i alla händelser för kammaren att bestämma, huruvida kammaren anser sig böra gå med på en sådan sammanjämkning eller icke. Då jag nu är af den åsikt, att denna sammanjämkning i sig innebär ganska stora vådor, kan jag för min del icke vara med på densamma, och jag skall anhålla att få framföra några af de skäl, som i detta fall äro för mig bestämmande.

Då den nu gällande väglagen antogs, uttalades med skäl en farhåga, att ett i densamma ingående moment skulle blifva ett frö, hvilket kunde få en ganska betänkelig utveckling, nämligen bestämmelsen, att $\frac{1}{10}$ af den uppskattade vägunderhållskostnaden skulle af

statsmedel utgå. Detta var naturligtvis ett frö med mycket stor groddkraft i sig, och det har visat sig vid förhandlingarna i Riksdagen en tendens till ett marsch framåt att komma till allt större statshjälp vid vägunderhållet.

Då gäller det väl först att se sig för och bestämma, om den grund för statshjälpen, som här är lagd, är af sådan beskaffenhet, att den bör få blifva en fastslagen grund. Det heter helt enkelt, att staten skall bidraga med en viss procent af den uppskattade underhållskostnaden. Det kommer således här helt och hållet an på, huru den första uppskattningen öfver hela landet är gjord. Herrarne, som hafva erfarenhet af detta, veta nog alltför väl, huru olika denna uppskattning sker redan inom två olika väghållningsdistrikt. I det ena blir uppskattningen mycket hög, i det andra åter mycket låg, och detta är där likgiltigt, då hufvudsakligen gäller att mellan väghållningskyldige inom *samma* distrikt lika fördelning sker oberoende af sjelfva beräkningsgrunderna.

Mellan distriktet inom samma län skulle visserligen Konungens befallningshafvande kunna tänkas tillse och genom i nämnden insatta personer påverka att mellan distriktet likhet i uppskattningsvärdet blefve bestämd, men har detta skett? —

Jag vågar härtill svara nej, och ännu mindre eger detta rum de olika länen emellan. Statsbidraget blir ju på detta vis ingalunda rättvist fördeladt, utan tillfaller de olika vägdistriktet efter en så okontrollerad grund som den, huruvida ett distrikt satt sin uppskattning hög eller låg. I verkligheten ställer sig nog saken så, att uppskattningen visar tendens till att göras hög för att få ut en större andel af statsunderstödet. Antages utskottets förslag, kommer detta att ytterligare framhäfva denna olikformighet, beroende på något, hvaröfver Riksdagen ej har någon vidare bestämmanderätt, nämligen de uppskattningar, som skett inom de olika orterna. Detta är en grund, hvarför jag anser det farligt att fortskrida på den inslagna vägen. Man talar om rättvis beskattning och likaså om rättvis hjälp. Men hjälpen blir icke rättvis på annat sätt, än att den hvilar på en fast grund, hvilket i detta fall icke är förhållandet.

Frågan är dessutom icke af så ofantligt liten betydelse. Ordföranden i utskottet upplyste, då denna fråga senast diskuterades här, att redan det nuvarande bidraget med $\frac{1}{10}$ af vägunderhållskostnaden springer upp till 700,000 kronor i budgeten. Ändå äro många distrikt ännu icke reglerade. Summan kommer alldeles ofelbart att i mån af distriktens fortgående reglering ytterligare stiga. Därtill kommer, att, då 10 år förflutit, sedan vägdelning ägt rum, det kan göras ändring däri. Och det är alldeles påtagligt, att det inom alla orter kommer att blifva en ofantligt stark påtryckning för att få uppskattningen allt högre och högre, om därigenom kan beredas större hjälp eller bidrag från statens sida. Dessutom tillkommer, som herrarne alltför väl veta, den ena stora väganläggningen efter den andra, fullbordad dels med statsmedel, dels på enskild bekostnad. Det redan nu utgående statsbidraget skall stiga från 700,000 kronor till bortåt 1,000,000 kronor, eller med andra ord för hvar tiondedel vi här lägga till, öka vi utgiftssidan i budgeten med vid pass 1,000,000 kronor, och den

*Samman-
jämnings-
förslag i
fråga om
ändringar i
lagen angä-
ende väg-
hållningsbe-
svärets ut-
görande på
landet.*

(Forts.)

*Samman-
jämnings-
förslag i
fråga om
ändringar i
lagen angä-
ende väg-
hållningsbe-
svärets ut-
görande på
landet.*

(Forts.)

siffror, som på detta sätt tillkommer, är fastare än något ordinarie anslag och kan sedermera icke ändras, utan kommer allt framgent att ligga och tynga på budgeten. Det är således efter min mening en ganska stor fara att göra en rubbning i det förhållande, som nu är för handen, att statsbidraget skall utgå med $\frac{1}{10}$.

Jag är för min del visst icke så exklusiv, att jag skulle vilja neka allt ytterligare statsbidrag till vägunderhållet, ty det är ovedersägligt, att i vissa fall vägbördan är så stor — jag kan citera Jämtlands län —, att det icke kan hjälpas, att där någon statshjälp måste komma vissa väghållningsskyldiga till del, men — som jag tror friherre Palmstierna yttrade — därför att statsbidrag behöfs på ett håll, är det icke sagt, att det skall komma väghållningsdistrikt till del öfver hela Sverige och således göras homogent. Jag är ingen fiende till statsbidrag i detta fall, men jag vill, att det skall vara en fast grund, på hvilken man bygger, när man går in på att öka statshjälp, och jag anser, att det måste föregå någon utredning, så att denna tiondedel verkligen utgår efter en sådan pröfning, att bidraget icke blir väsentligen beroende på deras egen uppskattning, hvilka skola få del af hjälpen.

En annan passus i det nya förslaget lyder: »Därutöfver må väghållningsdistrikt, som äro med väghållning synnerligt betungade, kunna efter Kungl. Maj:ts pröfning af staten erhålla särskildt understöd, i den mån medel, som för sådant ändamål må vara anslagna, därtill lämna tillgång.» Ja, där hafva vi nu utsikt till en ofantlig ökning. Det kommer nog att påvisas: det och det distriktet har så och så låg vägunderhållskostnad, skall då icke det, som har tre gånger så stort, vara mera berättigadt till statsbidrag? Det synes mig så rättvist och enkelt, att jag anser det alldeles säkert, att utom den ökning af statsutgifterna, som skulle härflyta af statsbidragets ökning med $\frac{1}{20}$, det af nyssnämnda anledning afven skulle blifva en utgiftsökning. Och jag gratulerar icke Kungl. Maj:t, som skall göra utdelning på sådan grund, att, i den mån Riksdagen lämnar tillgång, Kungl. Maj:t skall fördela summan öfver hela Sverige. Jag vill emellertid framhålla, att man här träffar samma princip, som jag tror är riktig, att bidrag skall lämnas, där vägunderhållet är drygast. Men jag tror, att detta bör ske efter fastare grund än den påtryckning, som kommer att öfvas på Kungl. Maj:t, och den motståndskraft, som Kungl. Maj:t troligen icke kan hafva.

På dessa grunder skulle jag för min del helst sett, att det varit möjligt att åstadkomma någon förändring, så att man kunnat få det öfriga goda i denna paragraf, bidrag till broar och färjor. Men jag anser den så fundamentalt viktig, denna fråga om att icke öferskrida det fastslagna, hvilket skulle komma att framkalla ständig strid, ständig stegring af krafvet på staten, ständig ökning af budgeten, att jag finner mig nödsakad, herr grefve och talman, att yrka, att kammaren med vidhållande af sitt förra beslut måtte afslå sammanjämningsförslaget.

Herr Benedicks: Efter hvad den siste talaren yttrade, har jag knappast något att tillägga. Jag kan fullkomligt ansluta mig till

hans yrkande. Jag vill endast precisera det med att säga, att jag yrkar bifall till Kungl. Maj:ts förslag, och i Kungl. Maj:ts förslag ligger redan en betydande förhöjning mot hvad det förut har varit, då nämligen till underhåll af broar och färjor skall lämnas $\frac{1}{10}$ af kostnaden i statsbidrag. Då är alldeles gifvet, att de 700,000 kronor, som nu äro beräknade att utgå, redan i och för sig komma att ökas. Skall man då med 50 procent därutöfver öka statsbidraget, tror jag, att vi äro inne på en alldeles galen väg. Det utgöres ju i de allra flesta fall arbete in natura från jordbrukarnes sida. Skola nu dessa bidrag helt enkelt bero på uppskattning af, huru högt de äro betungade, då begriper hvar och en af oss, på hvilken väg man är inne. När därtill kommer hvad som dessutom är inrymdt i denna lag, nämligen möjlighet till entreprenad, är det alldeles tydligt, att detta kan missbrukas, huru beskaffad lagen än är i öfrigt.

Det är därför, herr grefve och talman, som jag yrkar afslag på sammanjämningsförslaget.

Herr Sjöcrona: Som kammarens ledamöter torde erinra sig, hade utskottets majoritet med frångående af Kungl. Maj:ts proposition föreslagit, att statsbidraget skulle bestämmas till $\frac{1}{5}$. Däremot hade jag och två andra ledamöter af utskottet från Första Kammaren reserverat oss, och på mitt yrkande beslöt kammaren att bestämma bidraget till $\frac{1}{10}$. Det säger sig således själfvt, att jag för min del helst skulle önska, att bidraget blefve bestämdt till $\frac{1}{10}$. Men, mina herrar, det är nu icke fråga om, hvad jag eller andra ledamöter af kammaren helst skulle önska, utan det är fråga om att bestämma, huru saken nu skall afgöras, sedan de båda likaberättigade kamrarne fattat olika beslut.

Den förste talaren, herr Tamm, började med det förklarande, att han erkände, att utskottet förfarit fullt riktigt, då utskottet föreslagit den sammanjämkning, som nu föreligger till pröfning. Men då jag emellertid har hört under hand, att kanske litet olika meningar därom kunna göra sig gällande, skall jag be att först få därom yttra några ord.

Punkten 2 i § 63 riksdagsordningen innehåller, som herrarne veta: »Stanna kamrarna öfver någon fråga, däri ständigt eller i dess ställe särskildt tillsatt utskott sig yttrat, uti hufvudsakligen eller till vissa delar olika beslut, då skall utskottet söka att de olika meningarna, så vida möjligt är, sammanjämka och med förslag därom till kamrarna inkomma.» Här står, som herrarne höra, att det är de olika meningarna, som skola sammanjämkas. Därpå måste ju följa, att utskottet skall försöka få fram en formulering af den ifrågavarande paragrafen eller delen af 60 §, som innebär, helst, om möjligt, att kamrarne mötas på halfva vägen eller åtminstone att det blir en jämkning på bägge håll, som kan tillfredsställa båda kamrarne. Det senare måste man ju vanligen anlita, då det är fråga om lagar. Då olika beslut fattats rörande en lagbestämmelse, händer, att en omformulering kan låta sig göra, så att hvardera kammaren blir tillfredsställd med större eller mindre eftergifter på både ena och andra sidan. Men mängden gång består enda skiljaktigheten i ett siffertal, och då är väl det naturliga sättet att föreslå det aritmetiska mediet,

Sammanjämningsförslag i fråga om ändringar i lagen angående väghämningsbesvärets utgörande på landet.

(Forts.)

Samman-
jämnings-
förslag i
fråga om
ändringar i
lagen angä-
ende väg-
hållningsbe-
svärets ut-
görande på
landet.

(Forts.)

därest detta icke är af beskaffenhet, att det skulle rubba någonting annat i det föreliggande förslaget. Här förekommer nu ett sådant siffertal, och utskottet har då föreslagit, att kamrarne skola gå halfva vägen hvar eller taga $\frac{3}{20}$ i stället för på ena sidan $\frac{2}{20}$ och på den andra $\frac{4}{20}$. Jag för min del kan icke finna annat, än att detta är fullt öfverensstämmande med grundlagen. Det kan visserligen hända, att det är alldeles omöjligt att sammanjämka ett beslut i en lagfråga på ena eller andra sättet, och då har man många gånger anlitat den utvägen, att man inbjudit den ena kammaren att afstå från sitt beslut och förena sig med den andra. Men detta är ju i själfva verket ej någon sammanjämkning af de olika meningarna, utan det är för att komma till ett slut, som man föreslår en sådan nödfallsutväg. Jag förmodar, att herrarne gifva mig rätt i, att, när man kan åstadkomma en verklig sammanjämkning, utskottet måste föreslå en sådan, och att utskottet således i detta fall förfarit alldeles rätt.

Nu har jag hört så där samtalsvis framställas den anmärkning, att det skulle ligga en viss våda i att taga det aritmetiska mediet. Det skulle kunna hända, att man kunde komma att så förfara äfven i anslagsfrågor och till och med i tullfrågor. Men dessa frågor behandlas i § 65 och ej i § 63 riksdagsordningen, och då ligger frågan på annat sätt. Där ligger ju alltid bakom beloppet en sakfråga. Om exempelvis Kungl. Maj:t föreslagit 6 miljoner kronor till fartygs byggande, däraf 2 miljoner kronor till ett visst fartyg, och Första Kammaren bifaller den kungliga propositionen, men Andra Kammar-aren säger: det där fartyget behöfves ej, eller: dess byggande får uppskjutas, och därför behöfves ej mera än 4 miljoner kronor, då är ju klart, att utskottet ej kan föreslå en sammanjämkning till 5 miljoner kronor, i hvilket fall den femte miljonen skulle komma att hänga i luften, utan man får väl helt och hållet afstå från sammanjämningsförsök. Vidare har jag hört sägas att, om man nu tager tre tjugonde- delar, begäres nästa år fem tjugonedelar och ett annat år ännu mera. Men, mina herrar, det är då alldeles icke samma förhållande, ty afslås detta i Första Kammar-aren, kan alldeles icke någon sammanjäm- ning förekomma; man kan icke, under åberopande af något prece- densfall, sammanjämka *afslag* med *visst belopp*. Alltså har Första Kammar-aren fullständigt i sin hand att bestämma, huruvida kammar-aren vill vara med om någon förhöjning eller icke. Hvad nu denna sam- manjämkning medelst det aritmetiska mediet i lagfrågor angår, är ju det någonting tämligen ovanligt, och det är kanske också därför, som man föreställer sig, att det icke skulle vara så alldeles riktigt, hvil- ket jag däremot nu tror mig hafva bevisat. Men vi behöfva icke gå långt för att finna ett alldeles analogt fall, ej längre än till just denna väglag. Lagutskottet vid 1891 års riksdag föreslog, i anled- ning af Kungl. Maj:ts proposition, att det för den då bidragsskyldiga inkomsten skulle beräknas en vägfyrk för hvarje 20 kronor af in- komstbeloppet. Detta var redan antaget i Andra Kammar-aren, där frå- gan behandlades tidigare än i Första Kammar-aren, men i allra sista stunden, vid behandlingen af 59 §, väckte en ledamot i denna kam- mare förslag om att bidraget skulle bestämmas till en fyrk på 40 kronor. En fyrk på 20 hade Andra Kammar-aren antagit. Då ensåg

en ledamot af lagutskottet, hvilken mycket väl kände Andra Kammarrens åsikter och ståndpunkt, herr Liss Olof Larsson, att frågan var fallen. Men när det kom till utskottet, lyckades vi dock att åstadkomma enighet om att föreslå det aritmetiska mediet, eller 30 kronor, såsom sammanjämknig. Detta blef också af båda kamrarna godkändt och är ännu gällande lag, sålunda ett alldeles liknande fall. När för 2 år sedan förelåg fråga om ändring i rättegångsbalkens bestämmelse i afseende å revisionsskillningens belopp, hade Kungl. Maj:t föreslagit denna till 200 kronor. Detta bifölls af Första Kammarren, Andra Kammarren beslöt 100 kronor och lagutskottet föreslog i sammanjämkningsväg 150 kronor, som i denna stund, äfven det, är gällande lag. Jag tror mig icke behöfva yttra något vidare för att visa, att utskottet här förfarit fullkomligt riktigt.

Nu har herr Tamm till stöd för sitt afslagsyrkande anført, att det skulle ligga en viss fara uti ett statsbidrag redan med en tiondedel, därför att uppskattningen inom de olika distrikten är mycket växlande, hög i det ena och låg i det andra, och under tidernas lopp ytterligare stegras dels därigenom att uppskattningsnämnden upptager högre belopp i följd af ökade arbetspriser och i syfte att få större statsbidrag, dels därigenom att det tillkommit nya vägar, som naturligtvis ökat totalsumman. Detta kan ju icke bestridas, och jag har själf åberopat samma skäl, då jag här i kammaren yrkade, att vi skulle stanna vid en tiondedel. Men när det är fråga om att staten skall gifva en lindring uti en tung börda, är det väl riktigt, att denna lindring bestämmes efter bördans *verkliga* tyngd och icke efter ett en gång för alla fastställt belopp, och det finnes då ej annat sätt att bestämma bördans tyngd än genom särskilda nämndens uppskattning. Att den kan variera är ju omöjligt att förekomma, det hör till de ofullkomligheter och svagheter, som äro oskiljaktiga från allt mänskligt och som icke kan genom någon lagstiftning förekommas. Då emellertid utskottets förslag är fullständigt i öfverensstämmelse med grundlagen och då nu icke är fråga om att fästa sig vid hvad man helst skulle önska, utan frågan väl framför allt gäller att få en sammanjämknig till stånd, kan jag icke finna, att kammaren skulle handla rätt lojalt, om kammaren nu skulle helt och hållet afslå detta förslag.

Men här är nog en och annan som tänker så, att, om vi afslå, och Andra Kammarren, såsom antagligt är, bifaller förslaget, skulle det falla och då skulle det gå åter till nu gällande lag. Ja, mina herrar, det är verkligen något konstigt med detta. Kungl. Maj:t har nämligen icke här uti den ifrågavarande punkten föreslagit endast och allenast ett uppreparande af nu gällande lag. Början af 60 § lyder så: »Utaf den för vägunderhåll in natura uppskattade kostnad lämnas en tiondedel af statsmedel», och så följer den bestämmelsen: »hvilket bidrag utbetalas till vederbörande vägstyrelse för att på lämpligt sätt tillhandahållas dem, som berörda vägunderhåll bestrida». Bestämmelserna i denna relativa bisats förekomma i andra stycket af den nuvarande 60 §, och detta stycke är af båda kamrarna bifallet. Det gäller således egentligen endast första delen af denna paragraf, men den är ej lika lydande i Kungl. Maj:ts förslag, utan där heter det:

Sammanjämkningsförslag i fråga om ändringar i lagen angående väghållningsbesvärsets utgörande på landet.

(Forts.)

Samman-
jämnings-
förslag i
fråga om
ändringar i
lagen angä-
ende väg-
hållningsbe-
svärets ut-
görande på
landet.

(Forts.)

»Af uppskattade kostnaden för underhållet af allmän väg, bro och färja lämnas en tiondedel af statsmedel», och nu enligt Andra Kam-
marens beslut en femtedel. Här är således fråga om ändring på
båda sidorna och afslås det nu, kan mycket väl ifrågasättas, om ej
alltihop har fallit. För min del skulle jag dock möjligen kunna
tänka mig, att man skulle kunna i stället för den första delen af
paragrafen, som jag läste upp, sätta in en punkt, som vore alldeles
lika med nu gällande lag och anse att i fråga om bestämmelserna i
öfrigt hafva kamrarna redan fattat lika beslut. Jag är icke så formell
af mig, att jag icke anser, att man skulle kunna göra det och det
vore ju äfven det materiellt rätta. Men det kan vara tveksamt om
ens utskottet kan gå med på det och om det kan vinna bifall i båda
kamrarna. Dessutom kan omöjligen enligt mitt förmenande något
sådant komma till stånd utan att en oegentlighet uppstår. Ty i den
45 §, som af båda kamrarna redan blifvit antagen, står det att »för
bestämmande af beloppet ej mindre af — — — — den ersättning
etc.» Således, »för bestämmande af beloppet» af de till väggkassan
ingående bidrag» skall det göras uppskattning af underhållet, den tid
marken är bar af allmän väg, *bro och färja*. Tager man nu bort
»bro och färja» från 60 § och bibehåller den nuvarande lydelsen, står
detta i 46 § alldeles meningslöst. Således skulle det under alla för-
hållanden leda till en oegentlighet och till att lagens ena del ej
blefve fullkomligt öfverensstämmande med den andra. För mig är
emellertid, som sagdt, det viktigaste skälet, att jag finner det ej vara
fullt lojalt af Första Kammaren att nu afslå detta sammanjämnings-
förslag och därigenom möjligen äfventyra att det ofantliga arbete,
som är nedlagdt på åstadkommande af erkänt goda förbättringar i
väglagen skulle vara förgäfvat.

Jag tillåter mig därför yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Cederberg: Utskottets ärade ordförande yttrade nyss, att
man icke kunde sammanjämka ett bifall och ett afslag. I viss mån
föreligger verkligen det förhållandet här. Nu gällande lagbestämmelse
innehåller, på sätt nyss upplästes, att af den uppskattade underhålls-
kostnaden lämnas en tiondedel af statsmedel. I den delen hade
Kungl. Maj:t icke föreslagit någon ändring. Däremot hade åtskilliga
motionärer föreslagit, att ordet en »tiondedel» skulle utbytas mot en
»femtedel». Första Kammaren afslog den sålunda väckta frågan om
ändring, under det att Andra Kammaren biföll den. Således, i viss
mån, säger jag, föreligger här faktiskt ett försök att sammanjämka
ett bifall med ett afslag. Det är möjligt dock, att kammaren kan
låta udda vara jämt i det hänseendet, det finnes nog precedensfall
därpå. Men då man tror och sökt göra troligt, att detta är den enda
vägen för en sammanjämkning, den som utskottet nu försökt sig på,
ber jag att i minnet få återföra hvad som jag för några dagar sedan
yttrade, nämligen att inom utskottet framkastats en idé till samman-
jämnkning i en annan form. Jag redogjorde dock icke närmare för
denna, men kan nämna, att den i viss mån öfverensstämmer med
hvad den förste talaren i ordningen ansåg såsom praktiskt och lämp-
ligt. Det ansågs nämligen, att det statsbidrag utöfver en tiondedel,

som Riksdagen kunde finna lämpligt att garantera i väglagen, skulle användas på sätt, som det särskilda statsunderstödet är ämnadt att användas. Jag yttrade då också, att denna fråga icke var sådan, att den kunde tillfredsställande utredas under så kort tid, som återstode af denna riksdag. Min åsikt därutinnan har vunnit ytterligare stöd genom den misstro mot särskilda nämndens uppskattning, som dels, när frågan sist var före, uttalades från statsrådsbanken och som i dag ytterligare betonats af den förste talaren i ordningen likasom ock till någon del af utskottets ordförande.

Emellertid, hvad skulle vi förlora eller vinna genom att bifalla ett olämpligt sammanjämningsförslag? Enligt min öfvertygelse är det nämligen absolut olämpligt. Ändringarna i väglagen skola enligt nu redan beslutad tidsbestämmelse träda i kraft först med 1907. Således hafva vi hela 1906 års riksdag, under hvilken vi kunna taga upp frågan igen, och vi hafva dessutom före nämnda riksdag tillfälle att få de utredningar verkställda, som äro nödiga för en sammanjämkning och som jag anser behöfliga och hvilka öfverensstämma med den förste talarens i frågan afgifna yttrande. Jag finner det därför icke behöfligt att nu antaga detta sammanjämningsförslag, hvarföre jag för min del förenar mig med den förste ärade talaren under anhållan att kammaren, med vidblifvande af sitt förut fattade beslut, afslår sammanjämningsförslaget.

Grefve Hamilton: Otvifvelaktigt har utskottet fullgjort grundlagens bud, då det här sammanjämkat de olika kamrarnes beslut. Herrar Tamm och Benedicks hafva yrkat afslag på den grund, att de ansågo, att Riksdagen borde fatta sitt beslut i enlighet med Första Kammarens beslut. Men en sammanjämkning innebär ju i sig själf, att *båda* parterna i någon mån skola gifva efter för att komma till ett sammanstående resultat, och måste man väl erkänna, att uti detta förslag båda parterna gått hvarandra till mötes, då den ena kammaren vill, att statsbidraget skall utgå med 10 procent och den andra med 20 procent och sammanjämkningen går ut på 15 procent.

Herr Tamm har äfven upptagit själfva sakfrågan, och jag kan icke underlåta att med ett par ord bemöta honom. Han påstod sig icke vara emot ett förhöjdt statsanslag, och jag antager, att han i likhet med andra anser allmänna vägar delvis vara ett statsändamål. Men han ansåg, att statsbidraget borde hvilat på andra och säkrare grunder än den nuvarande och han förmenade, att grunden vore osäker därför, att särskilda nämndens uppskattning kunde blifva ensidig. Jag hemställer till honom, huru vida den kan vara ensidig ur fastighetsägarens synpunkt, då nämnden består af fyra personer, valda *två* af Konungens befallningshafvande för bevakande af kronans rätt att icke statsbidraget må blifva för högt, *en* af dem, som betala vägs-katt i kontanta penningar och sålunda hafva samma intresse som staten, och blott *en*, den *fjärde*, för bevakande af jordbrukareintresset.

Här har också sagts, att inom ett distrikt af länet kan vägunderhållet uppskattas högre än i ett annat. Men enligt nya de bestämmelserna skall, så vidt möjligt, ordförande utses för länet i dess helhet.

Sammanjämningsförslag i fråga om ändringar i lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet.

(Forts.)

*Samman-
jämnings-
förslag i
fråga om
ändringar i
lagen angä-
ende väg-
hållningsbe-
svärets ut-
görande på
landet.*

(Forts.)

Äfven har här sagts, att statsbidraget kommer att utgå till de vägunderhållsskyldiga, som icke äro därutaf i behof. Det är väl också möjligt, men jag vill erinra herrarne om att statsbidraget utgör ju en viss procent utaf det hela, och då går det ju för dem, som hafva låg vägskatt, till obetydligt belopp och kommer till största delen att tillfalla dem, som hafva en hög vägskatt.

Den siste ärade talaren syntes yrka afslag, på det att hela lagen skulle falla och för att man till ett annat år skulle kunna få ett lämpligare förslag. Jag har icke tagit kännedom om något sådant, den ärade talaren var icke närvarande i utskottet, då frågan sista gången där behandlades. Men jag hemställer, om det kan vara skäl att låta denna väglag falla, som kostat så mycket arbete för myndigheterna, landstingen, hushållningssällskapen och slutligen för Riksdagen. Detta kan ju vara af föga betydelse, då arbetet kan göras om igen, men däremot vore det högst bedröfligt, om på grund af lagens fall de för närvarande så ytterst otidsenliga och hårdt tryckande bestämmelserna på detta lagstiftningsområde finge fortfarande gälla.

Jag ber att fortfarande få yrka bifall till utskottets sammanjämningsförslag.

Herr Sjöcrona: Min högt värderade vän herr Cederberg, yttrade, att det här icke vore fråga om en verklig sammanjämkning af olika beslut, utan i viss mån ett försök att sammanjämka ett afslag med ett fattadt beslut. Nej, det förhåller sig icke så. Det skulle däremot, som jag redan förut antydde, förhålla sig så, om Kungl. Maj:t icke hade föreslagit någon ändring i denna del. Då hade Kungl. Maj:ts förslag innehållit bestämmelsen i den nu gällande väglagen, och då hade endast motionärerna i Andra Kammaren framställt förslag om ändring uti den nu gällande lagen. När Första Kammaren hade afslagit detta förslag, så hade frågan då naturligtvis förfallit.

Nu har Kungl. Maj:t emellertid föreslagit en icke alldeles oväsentlig ändring just i denna del om statsbidraget. Det är ju då alldeles gifvet, att här förelegat två olika förslag, Kungl. Maj:ts ändringsförslag och motionärernas ändringsförslag, beträffande hvilka kammarne fattat olika beslut, och under sådana förhållanden är det ju icke fråga om afslag på det ena eller det andra af dessa förslag utan om två olika beslut, som skola med hvarandra sammanjämkas.

Jag yrkar fortfarande bifall.

Herr Cederberg: Det var ett yttrande af den högt ärade talaren på kristianstadsbänken, som uppkallat mig. Han uppgaf nämligen, att jag skulle hafva yrkat afslag, för att hela lagen skulle falla. Jag tror dock icke det är möjligt, att hela lagen faller, därför att denna paragraf bibehålles oförändrad under loppet af år 1906. Det öfriga står nog kvar ändå, men det är denna § 60, första stycket, som kommer att bibehålles oförändrad, och ingenting annat.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr tal-
mannen jämlikt därunder förekomma yrkanden propositioner, först

på bifall till hvad utskottet i förevarande punkt hemställt samt vidare därpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle vidhålla sitt förut i frågan fattade beslut; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen, hvilken förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Cederberg* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad första särskilda utskottet hemställt i memorial n:o 4 punkten 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår kammaren utskottets hemställan och vidhåller sitt förut i frågan fattade beslut.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 72;

Nej— 58.

Föredrogs å nyo andra särskilda utskottets den 19 och 27 i denna månad bordlagda utlåtande, n:o 5, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition, n:o 79, med förslag till förordning angående försäljning af brännvin, dels ock inom Riksdagen i ämnet väckta motioner.

*Förslag till
förordning
angående
försäljning
af brännvin.*

I berörda proposition hade Kungl. Maj:t, under åberopande af ett propositionen bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för den 6 mars 1905, föreslagit Riksdagen att antaga ett propositionen vidfogadt förslag till förordning angående försäljning af brännvin.

Utom den kungl. propositionen hade utskottet haft att behandla fyrtio till utskottet öfverlämnade motioner i ämnet nämligen

A) inom Första Kammaren:

n:o 41, af herrar *Th. af Ekenstam* och *G. Björlin*, om ändrad lydelse af § 25 i Kungl. Maj:ts förslag till förordning angående försäljning af brännvin;

n:o 42, af herr *S. Wieselgren*, om ändring af §§ 16, 17, 25, 36, 39, 40 och 42 i det kungl. förslaget;

- Förslag till förordning angående försäljning af brännvin.* (Forts.)
- n:o 44, af herr *C. Swartz m. fl.* om vissa ändringar i Kungl. Maj:ts förslag till fördelning af brännvinsförsäljningsmedlen;
 n:o 45, af herr *C. H. von Mentzer*, om ändrad lydelse af § 25 i Kungl. Maj:ts förslag;
 n:o 46, af herr *O. Björklund*, om ändrad lydelse af § 15 mom. 4 i Kungl. Maj:ts förslag;
 n:o 47, af herr *K. Akerberg*, om ändrad lydelse af § 25 och af öfvergångsstadgandena i Kungl. Maj:ts förslag; samt
 n:o 48, af friherre *Johan Beck-Fris m. fl.*, om ändrad lydelse af öfvergångsstadgandena i Kungl. Maj:ts förslag; och

B) inom Andra Kammaren:

- N:o 62, af herr *G. S. Neiglick*, om ändrad lydelse af § 31 i kungl. förordningen angående villkoren för försäljning af brännvin m. m. den 24 maj 1895;
 N:o 154, af herr *A. F. Burman*, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående bestämmelse därom, att försäljning af eau de cologne i visst fall skall likställas med utskänkning af brännvin;
 N:o 229, af herr *H. Andersson* i Västra Nöbbelöf, om viss än dring i den vid Kungl. Maj:ts förslag till förordning angående försäljning af brännvin fogade bilaga;
 N:o 230, af herr *J. G. Hazén*, om ändrad lydelse af § 29 i Kungl. Maj:ts förslag;
 N:o 234, af herr *N. Broander*, om ändrad lydelse af § 25 i Kungl. Maj:ts förslag;
 N:o 236, af herr *J. Widén*, om ändrad lydelse af § 3 och § 15 mom. 1 i Kungl. Maj:ts förslag samt om viss ändring med afseende å den därvid fogade bilaga;
 N:o 238, af herr *C. Vahlquist*, om viss ändring i den vid Kungl. Maj:ts förslag fogade bilaga;
 N:o 239, af herr *C. G. Johansson* i Aflösa, om ändrad lydelse af § 15 samt om borttagande af § 16 i Kungl. Maj:ts förslag;
 N:o 241, af herr *K. E. von Geijer*, om ändrad lydelse af §§ 8, 11, 13 och 21 i Kungl. Maj:ts förslag;
 N:o 242, af herr *O. W. Redelius*, om indragning till statsverket af samtliga brännvinsförsäljningsafgifter;
 N:o 243, af herr *A. A. Johansson* i Möllstorp *m. fl.*, om ändrad lydelse af § 25 och af öfvergångsstadgandena i Kungl. Maj:ts förslag;
 N:o 244, af herr *C. J. Berggren m. fl.*, om ändrad lydelse af § 6 mom. 2 i Kungl. Maj:ts förslag;
 N:o 245, af herr *J. J. Byström m. fl.*, med yrkande att § 16 i Kungl. Maj:ts förslag måtte afslås;
 N:o 247, af herrar *G. M. Sandin* och *C. J. Berggren*, med förslag att vid utminutering af brännvin priset per liter skall bibehållas oförändradt, oberoende af den större eller mindre mängd som köpes;
 N:o 248, af herr *O. N. Olsson* i Heden, om ändring af §§ 2, 4—6,

- 8—10, 12—15, 17, 19—21, 24, 25, 28, 33, 39 och 40 samt öfvergångsstadgandena i Kungl. Maj:ts förslag;
- N:o 249, af herr *J. A. Jonsson* i Hökhult, om vissa ändringar i Kungl. Maj:ts förslag;
- N:o 252, af herr *C. Sandquist m. fl.*, om tillägg till § 5 och om ändrad lydelse af § 16 mom. 3 i Kungl. Maj:ts förslag;
- N:o 253, af herr *E. Räf*, om ändrad lydelse af §§ 3, 16 och 17 mom. 2 samt § 25 i Kungl. Maj:ts förslag m. m.;
- N:o 254, af herr *C. R. Johansson* i Jönköping *m. fl.*, om successiv indragning till statsverket af kommunernas andelar i brännvinsförsäljningsmedlen m. m.;
- N:o 255, af herr *O. G. Eriksson* i Öfre Odensvi *m. fl.*, om successiv indragning till statsverket af brännvinsförsäljningsmedlen;
- N:o 256, af herr *H. F. A. E. Pantzarhielm*, om viss ändring i den vid Kungl. Maj:ts förslag fogade bilaga;
- N:o 257, af herr *C. A. Danielsson m. fl.*, om tillägg till öfvergångsstadgandena i Kungl. Maj:ts förslag;
- N:o 259, af herr *M. Matsson*, om ändrad lydelse af § 16 i Kungl. Maj:ts förslag;
- N:o 263, af herr *M. Matsson*, om successiv indragning till statsverket af kommunernas andelar i brännvinsförsäljningsmedlen;
- N:o 264, af herrar *A. Jönsson* i Yngsjö och *M. Andersson* i Löfhult, om ändrad lydelse af öfvergångsstadgandena i Kungl. Maj:ts förslag;
- N:o 265, af herr *O. F. Trapp*, om ändrad lydelse af § 25 i Kungl. Maj:ts förslag;
- N:o 266, af herr *G. A. Ahlstrand*, om ändrad lydelse af § 25 i Kungl. Maj:ts förslag;
- N:o 267, af herr *L. K. Brock*, om ändrad lydelse af § 16 mom. 1 och 4 samt § 17 i Kungl. Maj:ts förslag;
- N:o 268, af herr *G. W. Roos*, om ändrad lydelse af § 38 i Kungl. Maj:ts förslag;
- N:o 269, af herr *C. R. Johansson* i Jönköping, om ändrad lydelse af § 16 mom. 1 i Kungl. Maj:ts förslag;
- N:o 270, af herr *J. G. Pettersson* i Södertälje *m. fl.*, om tillägg till § 25 i Kungl. Maj:ts förslag;
- N:o 272, af herr *P. Hörnstén*, om ändring i § 14 af Kungl. Maj:ts förslag samt om indragning till statsverket af landskommunernas andelar af brännvinsförsäljningsmedlen; samt
- N:o 273, af herr *A. Ekman m. fl.*, om ändrad lydelse af öfvergångsstadgandena i Kungl. Maj:ts förslag.

Förslag till förordning angående försäljning af brännvin.
(Forts.)

Utskottet hade i föreliggande utlåtande på anförda grunder hemställt:

1:o att Riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevärande förslag till förordning angående försäljning af brännvin icke kunnat i oförändradt skick bifallas, måtte — i anledning dels af berörda förslag dels ock af motionerna

I: 46 af herr *Björklund*;

I: 47 » » *Akerberg*;

*Förslag till
förordning
angående
försäljning
af brännvin.
(Forts.)*

- II: 236 af herr *Widén*, i hvad denna motion afser 12, 14 och 15 §§;
 II: 241 » » *von Geijer*, i hvad denna motion afser 8 och 21 §§;
 II: 248 » » *Olsson* i Heden, i hvad denna motion afser 6 §;
 II: 267 » » *Brock*, i hvad denna motion afser 16 § 1 mom.;
 II: 268 » » *Roos*; och
 II: 270 » » *Pettersson* i Södertälje *m. fl.* — för sin del antaga »förslag till förordning angående försäljning af brännvin» af den lydelse utskottets utlåtande utvisade; samt
 2:o) att de i utlåtandet behandlade motionerna i öfrigt icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandets föredragning begärdes ordet af

Friherre Lagerbring, som yttrade: Jag tillåter mig föreslå:

att hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt i punkterna 1 och 2 må företagas till behandling först efter det utskottsförslag till förordning angående försäljning af brännvin blifvit genomgånet; *att* detta författningsförslag föredrages paragrafvis med rubriken sist;

att af förslaget text ej må behöfva uppläsas andra delar än sådana, beträffande hvilka uppläsning begäres;

att föredragningen börjar med 25 §, vid hvilken öfverläggningen må omfatta förslaget i dess helhet och i sammanhang med hvilken paragraf företagas till afgörande de öfvergångsstadganden, som angå tiden för förordningens trädande i kraft, försäljningsårsberäkning, försäljningsmedlens fördelning och hvilka orter som med afseende å inkomst af brännvinsförsäljningsmedlen skola räknas till städer;

att för den händelse förslaget kommer att i vissa delar återremitteras, utskottet lämnas öppen rätt att, vid ärendets förnyade behandling, i afseende å de delar, som blifvit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jämkningar, som af ifrågasatta ändringar i återförvisade delar kunna föranledas; samt

att i afseende å nummerbeteckning af paragrafer och moment utskottet må äga vidtagna sådana ändringar, som påkallas af kamrarnas beslut.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Punkterna 1 och 2.

Utskottets förslag till förordning angående försäljning af brännvin.

25 § och de fem första styckena af öfvergångsstadgandena.

Dessa delar af förslaget hade följande lydelse:

25 §.

»De afgifter, som enligt denna förordning inflyta för rättighe-

terna till detaljhandel med brännvin, äfvensom den nettovinst af rörelsen, som bolag enligt 21 § skall afstå, skola på följande sätt fördelas:

Förslag till förordning angående försäljning af brännvin.

för stad:

en fjärdedel af bolagets nyssnämnda afgifter och nettovinst tillfaller staden;

återstoden insättes i statskontoret;

(Forts.)

för landsbygd:

hela beloppet insättes i statskontoret.

Af de andelar, hvilka sålunda ingå till statskontoret, skall statskontoret

dels afsätta ett belopp, motsvarande en hundraedel af samtliga afgifter och vinstmedel för riket, för att efter Kungl. Maj:ts förordnande användas till främjande af nykterhet och motarbetande af dryckenskapens följder;

dels ock utdela:

till landstingen och städer, som ej deltaga i landsting:

ett belopp motsvarande en femtedel af samtliga brännvinsförsäljningsmedlen;

till hushållningssällskapen:

ett belopp motsvarande en åttendedel af samtliga brännvinsförsäljningsmedlen.

Till grund för fördelningen dels mellan landstingen och städer, som ej deltaga i landsting, dels och mellan hushållningssällskapen skall läggas i det förra fallet landstingsområdenas och nämnda städers, i det senare fallet hushållningssällskapsområdenas folkmängd.

Återstående medel fördelas af statskontoret efter folkmängden mellan samtliga kommuner i riket.»

»Öfvergångsstadganden.

Denna förordning träder i kraft, i fråga om stad den 1 oktober 1907 samt beträffande landsbygden den 1 november 1907.

Bolags nettovinst för det försäljningsår, som börjar i stad den 1 oktober 1906 och å landsbygden den 1 november samma år, fördelas enligt föreskrifterna i kungl. förordningen den 24 maj 1895 angående försäljning af brännvin.

Det försäljningsår, som börjar i stad den 1 oktober 1907 samt å landet den 1 november samma år, skall anses sluta med den 31 december 1908.

Städerna skola de första nio försäljningsåren, under hvilka denna förordning äger tillämpning, åtnjuta, utöfver de genom 25 § dem tillerkända andelar, af de i hvarje stad inflytande brännvinsförsäljningsmedlen

första året	22,5	hundraedelar
andra »	20	»
tredje »	17,5	»
fjärde »	15	»
femte »	12,5	»

Förslag till	sjätte året	10	hundrededelar
förordning	sjunde »	7,5	»
angående	åttonde »	5	»
försäljning	nionde »	2,5	»
af brännvin.			

(Forts.)

För tiden till och med år 1925 skola med afseende å inkomst af brännvinsförsäljningsmedlen till städerna räknas *de öfriga orter*, i hvilka under försäljningsåret 1904—1905 minuthandel med och utskänkning af brännvin varit jämlikt § 11 mom. 2 i kungl. förordningen den 24 maj 1895 öfverlätna åt bolag.»

Vid 25 § hade reservation afgifvits af herr *Almgren*, med yrkande om bifall till den af herr O. J. Trapp väckta motionen II: 265.

Herr Almgren: Såsom ensam reservant inom utskottet har jag icke stor utsikt att vinna gehör för min afvikande mening, men jag skall dock be att få göra ett försök.

Jag har icke kunnat biträda utskottets förslag, emedan jag för min del däruti icke funnit den med billighet och rättvisa öfverensstämmande fördelning af brännvinsförsäljningsmedlen, som Riksdagen hade begärt uti sin skrifvelse den 12 maj 1902.

Alltsedan man började lagstifta angående brännvinsförsäljningen, har det ansetts vara billigt och rättvist, att den kommun, inom hvilken brännvinsförsäljning ägde rum, också skulle få behålla största delen af den vinst, som denna brännvinsförsäljning lämnade, för att kommunen skulle sättas i stånd att möta de ökade utgifter, som brännvinsförsäljningen inom kommunen medförde med afseende å ordningsmaktens handhafvande samt med afseende å sjukvård och fattigvård. Oaktadt dessa belopp för de olika kommunerna, särskildt städerna, år efter år ökats, hafva dock utgifterna just för dessa ändamål ökats i ännu högre grad.

Emellertid hafva de stora summor, som kunnat uppvisas såsom tillkommande städerna, från landsortsintresset — jag ber om förlåtelse, att jag använder detta uttryck, det är icke mitt, men det förekom här i kammaren för någon tid sedan — framkallat anspråk på större andel i dessa medel än förut, och särskildt hafva de stora belopp, som tillkommit Stockholm, väckt anspråk på, att ändringen därvidlag för Stockholms vidkommande skulle blifva större än för de öfriga städerna.

Det belopp, som har tillkommit Stockholm, har under de sju sista åren utgjort omkring 2 miljoner kronor, och det har visat sig vara tämligen konstant samt har icke stigit i nämnvärd grad. Emellertid hafva utgifterna under dessa sju år för de nyss nämnda ändamålen stigit högst afsevärdt.

Det må tillåtas mig såsom representant för Stockholm att här få anföra några siffror, huru dessa siffror under de senare åren i medeltal ställt sig för Stockholm. För polisväsendet betalar Stockholm årligen 1,280,000 kronor, och dessutom har Stockholm nu under uppförande en särskild polisbyggnad för en kostnad af 2 $\frac{1}{2}$ miljoner kronor — herrarna skola komma att häpna öfver de stora belopp jag har att visa.

För sjukvården utbetalas årligen omkring 2 miljoner kronor, och därvid är särskildt att fästa uppmärksamheten på en omständighet nämligen de utgifter, som Stockholm har för sinnessjukvården, hvilken sjukvård det ju egentligen tillkommer staten att ombesörja. Stockholms utgifter ensamt för sinnessjukvården äro 270,000 kronor om året, och Stockholm är nu i färd med att uppföra en sinnessjukvårdsanstalt vid Långbro utanför Stockholm, för hvilken kostnaderna äro beräknade till 1,800,000 kronor. Jag tviflar på, att för någon annan kommun inom riket det skall kunna uppvisas, att kommunen utan skyldighet åtagit sig så stora uppoffringar för detta ändamål.

Stockholms utgifter för fattigvården uppgå årligen till omkring 2 miljoner kronor förutom de kostnader, som förekomma för särskilda byggnader; sålunda har nyss blifvit färdig en arbetsinrättning, som kostat $2\frac{1}{2}$ miljoner kronor.

Med afseende på fattigvården är det också ett särskildt förhållande, hvarpå jag ber att få fästa herrarnes uppmärksamhet, då det samma har ett visst sammanhang med yrkandet från landsorten om ökad andel i brännvinsförsäljningsmedlen.

De fattighjon, som vårdas på Stockholms fattighus och försörjningsinrättningar, utgöras nämligen till en alldeles öfvervägande del af från landsorten inflyttade personer, och de infödda stockholmarne befinna sig i en afgjord minoritet.

Jag skall därvidlag be att få anföra några siffror.

På försörjningsinrättningen vårdas 755 infödda stockholmare, men 2,331 personer från landsorten. På fattighusen äro 358 infödda stockholmare, men 1,538 personer från landsorten. Arbetsinrättningarna hysa 296 infödde stockholmare men 729 personer från landsorten, och de kontanta fattigunderstöd, som utdelas i hemmen, tillkomma 2,525 infödde stockholmare men 5,663 personer, som inflyttat från landsorten. Detta torde visa, att Stockholm uppfyller sina skyldigheter med afseende på ordningsmakt, sjukvård och fattigvård på ett sätt, som icke gärna kan göras till föremål för någon anmärkning, utan tvärtom borde föranleda därtill, att man finge behålla de nu utgående bidragen.

Emellertid tror jag, att det icke endast är Stockholm, som därvidlag kan göra anspråk på att få behålla det nuvarande bidraget, ty om man ser efter i den officiella statistiken, skall man finna, att äfven de öfriga städerna i riket tyckas uppfylla dessa sina skyldigheter på ett särdeles tillfredsställande sätt. Den officiella statistiken visar nämligen med afseende å fattigvården, att i städerna finnas 7 fattighjon på 100 invånare, under det att på landet icke vårdas mer än fyra fattighjon på 100 invånare. Och hvad sjukvården beträffar, uppgå kostnaderna i städerna, med en femtedel af rikets befolkning till 3,391,000 kronor, under det att sjukvården på landet icke betingar en högre kostnad än 1,114,000 kronor. Sålunda hafva städerna i allmänhet efter mitt förmenande härvidlag mycket tillfredsställande siffror att uppvisa. Men anspråken från landsorten hafva äfven framkommit af en annan anledning. Man har nämligen sagt, att det brännvin, som försäljes i städerna, till hufvudsaklig del går ut till

*Förslag till
förordning
angående
försäljning
af brännvin.*
(Forts.)

*Förslag till
förordning
angående
försäljning
af brännvin.*
(Forts.)

landsorten, och därför borde landsorten hafva en större andel af vinsten.

I detta afseende ber jag att få anföra några siffror, som äro rätt betecknande.

Jag har erhållit dem från utskänkingsbolaget i Stockholm, hvilket i sin ordning erhållit uppgifterna från de öfverlätna minuthandelsrättigheternas innehafvare.

Genom denna minuthandel försålles året 1902—1903 i Stockholm 2,958,000 liter brännvin. Däraf såldes till konsumenter inom staden 1,901,000 liter, till återförsäljare inom Stockholm 670,000 liter och till landsorten 387,000 liter, alltså en ganska försvinnande del af den stora försäljningen. Det är nog så, att det hufvudsakligen är arbetarebefolkningen inom Stockholm, som konsumerar de stora kvantiteterna brännvin.

Nu skulle jag ju komma till något yrkande i denna fråga, och i det afseendet har jag varit mycket tveksam. Såsom synes af min reservation, yrkade jag ursprungligen inom utskottet bifall till herr Trapps motion, men sedan jag erfarit, att det icke inom Andra Kammaren finnes utsikt till framgång för denna motion, så vill jag i stället biträda ett annat förslag, hvilket jag vet vara framkommet äfven uti Andra Kammaren, och som blifvit utdeladt till samtliga af herrarne.

Mitt yrkande skulle sålunda blifva, herr talman, att följande formulering gifves

åt § 25:

»De afgifter, som enligt denna förordning inflyta för rättigheterna till detaljhandel med brännvin, äfvensom den nettovinst af rörelsen, som bolag enligt 21 § skall afstå, skola på följande sätt fördelas:

för stad:

en *tredjedel* af bolagets nyssnämnda afgifter och nettovinst tillfaller staden;

återstoden insättes i statskontoret;

för landsbygd:

hela beloppet insättes i statskontoret.

Af de andelar, hvilka sålunda ingå till statskontoret, skall statskontoret

dels afsätta ett belopp, motsvarande en *hundrededel* af samtliga afgifter och vinstmedel för riket, för att efter *Kungl. Maj:ts* förordnande användas till främjande af nykterhet och motarbetande af dryckenskapens följder;

dels och utdela:

till landstingen och städer, som ej deltaga i landsting:

ett belopp motsvarande en *femtedel* af samliga brännvinsförsäljningsmedlen;

till hushållningssällskapen:

ett belopp motsvarande en åttondedel af samliga brännvinsförsäljningsmedlen. Förslag till förordning angående försäljning af brännvin. (Forts.)

Till grund för fördelningen dels mellan landstingen och städer, som ej deltaga i landsting, dels ock mellan hushållningssällskapen skall liggas i det förra fallet landstingsområdenas och nämnda städers, i det senare fallet hushållningssällskapsområdenas folkmängd.

Återstående medel fördelas af statskontoret efter folkmängden mellan samliga kommuner i riket.»

—åt öfvergångsstadgandena:

»Denna förordning träder i kraft, i fråga om stad den 1 oktober 1907 samt beträffande landsbygden den 1 november 1907.

Bolags nettovinst för det försäljningsår, som börjar i stad den 1 oktober 1906 och å landsbygden den 1 november samma år, fördelas enligt föreskrifterna i kungl. förordningen den 24 maj 1895 angående försäljning af brännvin.

Det försäljningsår, som börjar i stad den 1 oktober 1907 samt å landet den 1 november samma år, skall anses sluta med den 31 december 1908.

Städerna skola de första **fjorton** försäljningsåren, under hvilka denna förordning äger tillämpning, åtnjuta, utöfver de genom 25 § dem tillerkända andelar, af de i hvarje stad inflytande brännvinsförsäljningsmedlen

första året	14	hundredelar
andra »	13	»
tredje »	12	»
fjärde »	11	»
femte »	10	»
sjätte »	9	»
sjunde »	8	»
åttonde »	7	»
nionde »	6	»
tionde »	5	»
elfte »	4	»
tolfte »	3	»
trettonde »	2	»
fjortonde »	1	hundrededel.

För tiden till och med år 1925 skola med afseende å inkomst af brännvinsförsäljningsmedlen till städerna räknas de öfriga orter, i hvilka under försäljningsåret 1904—1905 minuthandel med och utskänkning af brännvin varit jämligt § 11 mom. 2 i kungl. förordningen den 24 maj 1895 öfverlätna åt bolag.»

Detta yrkande är, som herrarne redan hafva funnit, öfverensstämmande med det af utskottet framlagda förslaget utom i tvenne afseenden. Den första afvikelsen är, att i första punkten en tredjedel är satt i stället för en fjärdedel, och den andra afvikelsen är, att jag med afseende å öfvergångsstadgandena tillätit mig föreslå fjorton öfvergångsår i stället för af utskottet föreslagna nio. Innebörden af att sätta en tredjedel i stället för en fjärdedel är ganska anspråkslös.

*Förslag till
förordning
angående
försäljning
af brännvin.*
(Forts.)

En sådan förändring skulle exempelvis för Stockholm medföra en ökad inkomst utöfver hvad utskottet föreslagit af omkring 150,000 kronor, således icke mycket. Men det skulle hafva den fördel med sig, att det naturligtvis skulle verka för en längre framtid. Hvad de fjorton åren beträffar i stället för nio, så förefaller det mig, som om detta skulle vara en mycket rättvis fordran.

Städerna hafva i allmänhet upptagit lån för sina utgifter i de afseenden, som jag nyss berörde, och dessa lån löpa i allmänhet med 40 års amorteringstid. Det vore då särdeles önskligt, att man äfven utsträckte öfvergångstiden så långt som möjligt är, och den utsträckning, som här är ifrågasatt från nio år till fjorton år, är ju, som sagdt, också mycket måttlig.

Första Kammaren har för sin del i fråga om brännvinslagstiftningen hittills alltid iakttagit en mycket vacker moderation, och det förslag, som jag nu tillåtit mig att framlägga, är efter mitt förmenande så moderat, särskildt från en representant för hufvudstaden, att det torde kunna finna anklag hos en majoritet inom denna kammare.

I denna förhoppning, herr talman, anhåller jag om proposition på det af mig framlagda förslaget.

Friherre Lagerbring: I Riksdagens bekanta skrifvelse den 12 maj 1902 heter det, att Riksdagen anhållit, att Kungl. Maj:t behagade blåta uppgöra och för Riksdagen framlägga förslag till bestämmelser, hvarigenom, därest brännvinsbeskattningen fortfarande såsom hittills ansåges böra uppdelas i tillverkningskatt och försäljningsafgift, en med billighet och rättvisa öfverensstämmande fördelning af försäljningsafgifterna skulle kunna åvägbringas.

Menar man därmed, att ett förslag skulle framkomma, där fordringarna å rättvisa och billighet tillgodosågos, sådan uppfattningen är såväl bland landsbyggdets som städernas representanter, så måste man beteckna den uppgiften såsom fullkomligt olöslig. Uppfattningarne äro nämligen alltför divergerande, för att något förslag skulle kunna uttänkas, som tillfredsställde båda dessa kategorier af representanter. Stadsrepresentanterna framhålla, såsom äfven nyss den ärade representanten för Stockholm gjorde, att städerna hafva stora utgifter för fattigvård, sjukvård och polisväsen m. m. och att de hafva baserat sin skuldsättning på de inkomster, hvilka de ansett sig kunna påräkna. Om nu dessa inkomster väsentligt minskades, skulle städerna icke allenast hindras att ytterligare öka sin skuldsättning, hvilket här i landet nästan anses som en olycka, utan de skulle äfven få svårt att klara de en gång ingångna förbindelserna.

Landtrepresentanterna återigen förmena bland annat, att de i afseende å konsumtionsförmågan, när det gäller spritdrycker, ingalunda stå stadsborna efter, och att de också på ett ganska nöjaktigt sätt använda denna sin förmåga såväl vid besök i städerna som äfven i hemmen på landet, och då man äfven på landet har utgifter för fattigvård, sjukvård m. m., hvilka till väsentlig del härröra från den i vårt land beklagligt stora spritdrycksförbrukningen, så kräfva landtrepresentanterna, att de skola få en väsentligt större andel af brännvinsmedlen.

Dessa åsikter kunna enligt mitt förmenande icke förlikas, och det har således för utskottet gällt att försöka framkomma med ett förslag, där båda uppfattningarna åtminstone i någon mån kunnat få sitt uttryck. Jag tror, att utskottets förslag i detta afseende kan betecknas såsom tillfredsställande, särskildt på grund af den ganska långa öfvergångstid, som är föreslagen, och jag anser mig kunna upplysa om att detta förslag har från åtskilliga utskottsmedlemmars sida biträdts därför att de ansågo, att det var ett sätt att stäfja ännu betydligt längre gående yrkanden från landtmannahåll.

Hvad mig personligen angår, så tillhör jag ett stadssamhälle, som genom ett bifall till utskottets förslag kommer att förlora ett eller annat 100,000-tal af sina inkomster. Jag är ordförande i ett hushållningssällskap, som genom samma förslag beröfvas nära hälften af de inkomster, det hittills haft. Man kan då ej begära, att jag med någon särdeles stor entusiasm skall försvara detta förslag, men jag har inom utskottet på de skäl, som jag nyss antydt, omfattat detsamma, och jag anhåller, herr grefve och talman, att här inför kammaren af samma skäl få yrka bifall till förslaget. Jag vill dock tillägga, att skulle landtintressets representanter inom såväl denna kammare som inom Andra Kammaren med större intresse omfatta herr Almgrens förslag, så kan jag för min del naturligtvis icke hafva någonting emot detsamma.

Herr Wieselgren: Det kan för ingen vara någon hemlighet hvad man uppfattar såsom hufvudsaken i det kungliga förslaget. På grund af Riksdagens egen begäran, har denna rangplats tilldelats frågan om att mellan våra städer och vår landsbygd »dela penningar». Det är således ej nykterhetens intresse, som vid denna behandling af en brännvinsförsäljningslag spelar första rollen, utan det är en penningfördelning, en fördelning af brännvinsmedlen. Dessa medels förhistoria, huru bedröflig är den ej! Hvarifrån komma de? Jo, till öfvervägande del från samhällets olycksbarn, från dessa, som i större eller mindre grad äro slafvar under ett rusdrycksbegär, hvilket gör att de offra sina slantar, så länge de hafva några, för att skaffa sig en vara, som endast yttermera förökar deras olycka och sänker dem än djupare i eländet. Det system, som i våra brännvinslagstiftningsfrågor så ofta beröres, det så kallade göteborgssystemet, hade öppna ögon för just detta förhållande; och kärnpunkten i detta system var just, att man skulle på ett varmhjärtadt och klokt sätt återställa till vår företrädesvis brännvinskonsumerande samhällsklass hvad den i sitt oförstånd gifvit ut för denna för densamma så fördärliga konsumtionsartikel. Ingen kan djupare än jag beklaga, att då så mycket annat af detta göteborgssystem upptagits af den svenska brännvinsförsäljningslagen, så ha just kärnpunkterna i systemet lämnats därhän. Om kammaren tagit del af den motion, som jag väckt i denna fråga, så vet kammaren ock, att jag redan för 20 år sedan väckt en motion i just samma syfte som det, hvilket ligger till grund för den, jag tillätit mig väcka i år. Den pekar på göteborgssystemets kärnpunkt, den säger: gif åt dessa olyckliga, som samlat dessa miljoner åt oss, gif åt dem tillbaka på så klokt sätt som möjligt så mycket som

Förslag till förordning angående försäljning af brännvin.
(Forts.)

*Förslag till
förordning
angående
försäljning
af brännvin.
(Forts.)*

möjligt af hvad de i sitt oförstånd och kufvade af sitt brännvinsbegär gifvit oss! Jag vågade för 20 år sedan, när det då var fråga om en ny fördelning af brännvinsmedlen, säga, att förrän den svenska Riksdagen slår en på denna lika ädla som kloka väg i fråga om användande af brännvinsmedlen, förr slutar icke tvisten mellan landsbygdens och städernas representanter i fråga om hvem som skall få mest af dessa medel. Jag vågar också i dag säga, att förrän vi komma så långt, att vi såsom folkrepresentation handlar som hvar och en af oss såsom enskild person skulle göra, ifall det vore på oss lagdt att draga en sådan inkomst som den nu ifrågavarande — ty skulle vi icke otvifvelaktigt finna det med samvete och pligt bäst förenligt att på ett förståndigt och ändamålsenligt sätt gifva dessa penningar tillbaka till dem, från hvilka de kommit — förr än vi hunnit dit, säger jag, kunna vi ej befria oss från den för oss själfva sannerligen mindre fördelaktiga strid, i hvilken vi stått sedan 10-tals år tillbaka, i fråga om att få mer eller mindre af de medel, som här förekomma till fördelning. Det är emellertid alldeles klart, att med den uppfattning, som ännu bland oss gör sig allmänt gällande, eller att brännvinsförsäljningsinkomsten är en inkomst af alldeles lika beskaffenhet med alla andra inkomster, har ett sådant förslag som mitt intet gehör att vänta; och som herrarne finna, så har utskottet ej lämnat ens den minsta tillstymmelse till skäl för att motbevisa detsamma. Detta säger mig full väl, om jag ej visste det förut, att ännu kan jag ej vänta uppmärksamhet ens i minsta mån för den ståndpunkt, hvilken jag i denna fråga sedan så lång tid tillbaka intagit; men jag vågar då ock säga, att detta skall hämna sig själf icke endast genom en beklaglig fortsättning och fullföljd af dessa strider oss mellan, utan äfven i fråga om utlandets uppfattning af den svenska brännvinslagstiftningen. Där ha för redan fem och tjugu år tillbaka af en fiende till denna lagstiftning utslungats anklagelser, som slagit rot på många håll och spirat upp med mer eller mindre lifaktighet i olika länder, ja, jag kan säga i olika världsdelar, ty striden härom har stått i tre olika världsdelar, Europa, Amerika och Australien. Den mest tack-samma angreppspunkten i denna strid mot det svenska brännvinsförsäljningssystemet har alltid rört användningen af därmed förenad penningvinst. Man har sagt såsom den antydda instigatoren för 25 år sedan sade: hela det svenska brännvinsbolagssystemet är ej gjordt för annat ändamål, än att de mera bemedlade skola draga till sig de fattigarens pengar för att därigenom minska sina egna skattebördor. Jag har i samtliga dessa tre världsdelar sökt att motbevisa dessa anklagelser, hvilka djupt graverat mig både såsom göteborgsrepresentant och svensk, då jag ju väl vet, att de äro fullkomligt obefogade. Det var aldrig meningen, då göteborgssystemet stiftades; det var icke heller meningen, då detta göteborgssystem i viss mån adopterades af den svenska brännvinslagstiftningen. Men jag har ju aldrig kunnat neka till att detta system har haft *en sådan följd* att, där misstron är framme, densamma kan åberopas såsom en verifikation på anklagelsens riktighet; och såsom sådan skall ju också vår debatt i dag i denna fråga kunna användas, ty vi höra oupphörligen talas om att om fördelningen sker på annat än det föreslagna sättet, skall *den*

förlora och *den* vinna. Det talas ej alls om att försöka på något sätt tillgodose dessa olyckliga, som hafva samlat penningarna åt oss; nej, dem lemnar man ur räkningen.

Men, mina herrar, det är dock ett faktum att, ehuru det ej står föreskrivet i lagen, rätt mycket af dessa medel likväl återgifvas just till dessa beklagensvärda brännvinsförbrukare. Jag har aldrig kunnat gå in på det påstående, som framkommit såväl från mina meningsfränder i öfrigt, nykterhetsvännerna i landet, som från intresserade i utlandet, eller att dessa medel skulle orättmätigt tillgodokomma de svenska kommunerna. Det påståndet har jag ej förstått. Så länge svenska staten tillåter den tvetydiga så kallade »näring», som heter brännvinstillverkning, så länge veta också svenska staten och svenska folket, att de svenska kommunerna skola i ohygglig grad betungas af denna tillverknings oundvikliga följder. Man må hur mycket som helst säga: staten uppmanar ingen att förtära brännvin till omåttlighet — det kommer att ske i allt fall, och följderna däraf blifva för kommunerna ytterligt kännbara i afseende å deras fattigvård, deras sjukvård, deras barnavård och i afseende å det allmänna moraliska tillståndet inom stora klasser af befolkningen. Således, säger jag, det är fullkomligt riktigt att brännvinsmedeln tilldelas kommunerna, det är ett vederlag, som staten gifver åt dem, och det är fullkomligt befogadt af kommunerna att fordra och begära detta vederlag. Därför har jag också alltid motsatt mig det yrkande, som då och då förspörjes, att försäljningsafgifterna skola indragas till statsverket. Nej, icke förrän staten också öfvertager kostnaderna för kommunernas fattigvård, sjukvård etc.

Men nu återstår den frågan: finns det då ingen naturlig rättsprincip, som i fråga om kommunernas användning af detta vederlag kan tjäna till ledning? Jo, säger jag, det finns en sådan, nämligen den, att kommunerna icke endast helt tyst låta dessa medel gå till bestridande af samtliga sina utgifter hit och dit, utan att de tillämpa göteborgssystemet tydligt och klart genom att låta af den kommunala bokföringen otvetydigt framgå, att just brännvinsmedlen användas för tillgodoseende just af förberörda ändamål. Tron I ej, mina herrar, att man på det viset ändtligen skulle kunna vinna ett slut på dessa tvister? Tron I verkligen, att städernas och landsbygdens olika kommuner skulle fortsätta att tvista om brännvinsmedlen, då tvisten därmed gällde att frånrofva deras olika barmhärtighetsinrättningar dessa penningar? Jag tror för min del, att de under denna förutsättning *icke* skulle fortsätta denna sin strid. Frågan, om landsbyggdens kommuner eller stadskommunerna skulle hafva mer eller mindre, kunde icke sedan spela samma roll som nu. *Allt* skulle ju hamna hos de nödlidande såväl på landsbygden som i städerna; därmed kunde ju alla vara nöjda; därmed kunde vi med godt samvete låta våra tvister hafva kommit till ett slut. För 20 år sedan sade man mig: »det är ju blott en bokföringsåtgärd» — och tyckte därmed onödigheten af åtgärden vara klart bevisad. Jag kan ej säga hvad jag i mina bemödanden att försvara vår svenska brännvinslagstiftning inför utlandet hade haft oändlig fördel af, om jag kunnat peka på en paragraf, som bestämde en sådan användning af dessa medel. Då

*Förslag till
förordning
angående
försäljning
af brännvin.
(Forts.)*

*Förslag till
förordning
angående
försäljning
af brännvin.*
(Forts.)

skulle de fläckar, som på många håll i utlandet anses skämma vår bränvinslagstiftning, vara utplånade. Nu ser det väl värre ut än det är; men det är illa nog, om ej svenska Riksdagen skulle till sitt fosterlands heder och till dessa olyckliga samhällsklassers bästa kunna enas om en så enkel och jag vågar säga i allo befogad och berättigad åtgärd som den jag så länge förorddat.

När det nu gäller för mig själf att bestämma mitt votum i fördelningsfrågan, så vill jag ärligt bekänna, att jag sökt efter en grund för min uppfattning af det tillbörliga i att den större eller mindre delen lämnas till den ena eller andra intressenten. Jag har ju därtill varit alldeles tvungen; och med den utgångspunkt jag har valt för min uppfattning i detta stycke, bör det ju ej kunna förvåna kammaren, om jag säger, att jag därvidlag gått efter de officiella siffror vi hafva angående fylleriförselser här i landet. Jag ber då att få erinra, att år 1902 sakfälldes för fylleri här i vårt fosterland 39,361 män och 1,532 kvinnor. Af samtliga under sagda år för »förselser» sakfällde 48,732 personer, därifrån 5,318 afräknas såsom mer än en gång beräknade, tillhörde 5,505 män och 21 kvinnor landsbygden men 36,786 män och 1,602 kvinnor städerna. Jag vågar påstå, att dessa siffror oförtydligt vittna om precis samma förhållande, som den förste ärade talaren sökte göra gällande i fråga om åtskilliga andra sociala kolumner i vår statistik. Jag är den förste att erkänna, att af dessa för fylleri i städerna dömde ett stort antal — åtminstone af männen — tillhör landsbygden. Jag har själf gjort undersökningar i den vägen och funnit, att ungefär en tredjedel af de sålunda i viss stad dömde hafva tillhört landsbygden; men i hvilket fall som helst återstår dock som ett ovedersägligt faktum, att brännvinets olycka i vida högre grad drabbar städernas än landets befolkning. På denna grund anser jag mig, utan att vidare trötta herrarne med att ingå i detaljer eller att upprepa hvad redan sagts af den förste talaren, hafva fullt fog för mitt yrkande, att kammaren måtte bifalla det af herr Almgren framställda förslaget.

Herr Swartz: Då Riksdagen år 1902 beslöt den skrifvelse, som utmynnat i det förslag, som Kungl. Maj:t framlagt och som behandlats af särskilda utskottet, så var det tydligt och klart för enhver, att det skulle komma att medföra ganska stora omstörtningar just på det område, som beröres i 25 §. Men jag tror dock, att de voro få, som hade den uppfattningen, att omstörtningarna skulle blifva af det omfång, som i särskilda utskottets förslag är fallet.

Jag ser här en ärad ledamot af kammaren, som just närmar sig och som har antecknat sig såsom talare näst efter mig. Jag kan då erinra om ett uttalande, som just denne ärade ledamot hade i kammaren år 1902. Då förklarade han för sin del, att man borde kunna lösa frågan på ett sådant sätt, att städerna icke rönte någon minskning i sina inkomster, men genom ett bättre ordnande af försäljningen erhöle ökade tillgångar, så att jämväl landsbygden däraf linge gagn. Det var nog en tankegång, som då föresväfvade mängen. Den tankegången har nu blifvit uppgifven, uppgifven som jag förstår af ganska naturliga skäl, men i alla fall i så stort omfång, att jag

för min del är fullkomligt ense med den förste och den tredje talaren, som här förut yttrade sig, om att det skulle vara synnerligen olycksdigert för städerna, därest det förslag, som här framställts från utskottets sida, verkligen blefve gällande. Det medlingsförslag, som af herr Almgren blifvit framlagd, är i själfva verket af en så, som han själf karakteriserade det, ytterst moderat beskaffenhet och inrymmer så stora fördelar åt landsortsintresset — jag kan här citera samma källa, som den förste talaren gjorde; det är icke genom oss benämningen vunnit burskap i kammaren — som man kan önska, och det vill därför synas mig, att alla rimliga önskingar verkligen skulle kunna därigenom tillgodoses. Jag skall nu be att, då det helt naturligt är litet svårt att bilda sig en fullt klar uppfattning utaf innebörden af detta förslag, jämfördt med utskottets förslag, få uppdraga en jämförelse, hvarvid jag för redighetens skull kommer att begagna mig af konkreta, bestämda siffror.

Jag utgår då därifrån, att brännvinsförsäljningsmedlen i hela riket kunna beräknas till 12 miljoner kronor eller det belopp, hvartill de uppgått under den sista tiden. Enligt utskottets och herr Almgrens förslag skulle af dessa medel tre poster fördelas på precis samma sätt. Af de 12 miljonerna skulle nämligen enligt de båda förslagen 1 procent eller 120,000 kronor gå till befrämjande af nykterhetssträfvandena. Vidare skulle 20 procent af det hela gå till landstingen och städer, som ej deltaga i landsting; det är 2,400,000 kronor. Vidare skulle $12\frac{1}{2}$ procent gå till hushållningssällskapen; det är 1,500,000 kronor, summa 4,020,000 kronor. Återstoden skulle däremot fördelas något olika. Enligt utskottets förslag skulle af hela beloppet 25 procent, d. v. s. 3 miljoner kronor, gå till städerna. Herr Almgren åter föreslår $33\frac{1}{3}$ procent, således 4 miljoner. Det belopp, som härefter återstår och som i förra fallet enligt utskottets förslag skulle utgöra 4,980,000 kronor eller i rundt tal 5 miljoner, skulle i förhållande till folkmängden fördelas på alla rikets kommuner, såväl städerna som landtkommunerna. Om man nu i rundt tal säger, att städerna representera $\frac{1}{5}$ och landsbygden $\frac{4}{5}$ af invånareantalet, skulle således på städernas lott här af falla en miljon. För att få klart för sig, huru mycket som sammanlagdt skulle falla på städerna, bör man emellertid af det belopp, som skulle tillfalla landsting och städer, som ej deltaga i landsting, beräkna hvad som utgör dessa städers anpart i förhållande till folkmängden, hvilken äfven där skulle utgöra fördelningsgrunden. Man finner då, att på dessa städer skulle falla ett belopp af 270,000 kronor. Enligt utskottets förslag skulle således tillsammans 4,270,000 kronor tillfalla städerna. Enligt herr Almgrens förslag åter skulle städerna få först $33\frac{1}{3}$ procent, d. v. s. 4 miljoner, och vidare det belopp af 270,000 kronor, hvarom jag nyss nämnde. Enär emellertid återstoden blir minskad med en miljon och således utgör endast 4 miljoner samt $\frac{1}{5}$ däraf skulle tillfalla städerna, så kommer detta belopp att stanna vid 800,000 kronor, till följd hvaraf städernas samfällda andelar skulle uppgå till 5,070,000 kronor eller 800,000 kronor mera än det belopp, som enligt utskottets förslag skulle efter slutad öfvergångstid tillfalla städerna. Landsbygdens andelar skulle vid samma tid enligt utskottets förslag

*Förslag till
förordning
angående
försäljning
af brännvin.
(Forts.)*

Förslag till förordning angående försäljning af brännvin. komma att uppgå till 3,980,000 kronor och enligt herr Almgrens förslag till 3,180,000 kronor.

(Forts.) Om vi jämföra detta med de förhållanden, som nu existera, så se vi, att städernas andelar, hvilka för närvarande enligt den tabell, som är vidfogad Kungl. Maj:ts proposition, utgöra 6,840,000 kronor, skulle komma att nedgå enligt utskottets förslag till 4,270,000 kronor och enligt herr Almgrens förslag till 5,070,000 kronor. Det förra förslaget innebär en minskning af 35 procent af städernas nuvarande andelar, och det senare förslaget innebär en motsvarande minskning af 26 procent. Landsbygdens andelar skulle enligt utskottets förslag uppgå till 3,980,000 kronor och enligt herr Almgrens förslag till 3,180,000 kronor. Det förra betyder en ökning med 163 procent af de nuvarande andelarna, hvilka tillhopa utgöra 1,515,000 kronor, under det att herr Almgrens förslag innebär en ökning af 110 procent.

Det vill ju af detta synas, som om det verkligen vore synnerligen moderat, det förslag som här är framlagdt, och jag vågar påstå, att om icke en sådan moderation iakttages, så kommer man att svårt skada en hel del af dessa samhällen, hvilka — det må nu vara likgiltigt, huru det har gått till, men det är i alla fall så — äro för sin ekonomi beroende jämväl af dessa inkomster. Man kommer att lägga en hämsko på städernas utvecklingsförmåga just under en period, då utvecklingen är för dem och för landet i dess helhet af största vikt och betydelse. Jag tror att man icke kan säga, att städernas utveckling och framåtstående är endast till städernas egen fördel. Det är verkligen till fördel för landet i dess helhet. Och om man beröfvar dem så stor andel af häfstängen i denna utvecklingskamp, som här är i fråga, så tror jag, att man därigenom mera skadar samhället i dess helhet, än hvad man kan gagna genom de visserligen väl behöfliga, men i alla fall, när de fördelas på så många händer, för hvar och en så jämförelsevis obetydliga belopp, som enligt utskottets förslag skulle komma landtkommunerna till godo utöfver de belopp, som skulle tillfalla dem enligt herr Almgrens förslag.

Den andra skillnaden mellan utskottets och herr Almgrens förslag består i öfvergångstiden. Utskottet har föreslagit, att städernas andelar skulle under 9 år minskas med $2\frac{1}{2}$ procent om året. Då nu städerna skulle få en fast andel af 25 procent, så skulle under det första året, med tillägg af $22\frac{1}{2}$ procent, den af utskottet föreslagna andelen utgöra $47\frac{1}{2}$ procent. I närmaste öfverensstämmelse med detta har herr Almgren för det första året föreslagit ett tillägg af 14 procent. Då nu enligt hans förslag den fasta andelen skulle utgöra $33\frac{1}{3}$ procent, så skulle bidraget under det första året komma att uppgå till $47\frac{1}{3}$ procent. Utgångspunkten är således densamma i båda fallen, men dessa förslag skilja sig däri, att herr Almgren vill under en längre tid verkställa denna afskrifning för att därigenom bereda städerna möjlighet att bättre och mjukare inrätta sin ekonomi, än hvad som kan ske, om öfvergångstiden sättes alltför kort. Detta innebär, att enligt herr Almgrens förslag de andelar, som städerna skulle få behålla, skulle minskas med cirka 100,000 kronor om året under 14 års tid för att slutligen nedgå till den af mig nyss angifna summan.

Utskottets förslag åter innebär, att städernas andelar skulle minskas med 240,000 kronor om året under 9 års tid för att sedan stanna vid den slutsiffra, till hvilken utskottet kommit. Att detta kommer att välla städerna större svårighet under öfvergångstiden, är tydligt och klart.

*Förslag till
förordning
angående
försäljning
af brännvin.
(Forts.)*

Då jag för min del har den uppfattningen, att man bör så noga som möjligt akta sig för att verkställa alltför svåra rubbningar inom det ena eller det andra samhällsorganet, enär dylika rubbningar icke gärna kunna verka till annat än att samhället i sin helhet kommer att befinna sig mindre väl, och då jag är öfvertygad om att det förslag, som här är framlagt af herr Almgren, är det längst gående, som man gärna kan tänka sig att kunna stå ut med, och sålunda måste från städernas synpunkt anses vara af ytterst moderat färg, så ber jag för min del, herr grefve och talman, att få på det lifligaste yrka bifall till herr Almgrens förslag.

Herr Wester: Herr grefve och talman, mina herrar! Då den föregående ärade talaren hade godheten att uppmärksamma mitt anspråkslösa anförande från år 1902, så är jag honom tacksam därför, men jag hade naturligtvis varit ännu mera tacksam, om han redogjort för detsamma litet mera i dess helhet, ty då hade han helt säkert kommit till ett annat slut, än som nu skett. Han erinrade därom, att jag i mitt anförande hade påpekat, att ett bättre tillvaratagande af brännvinsförsäljningsavgifterna skulle kunna medföra ökad inkomst, så att landsbygden kunde få något mera brännvinsmedel, utan att städernas inkomster alltför mycket rubbades. Detta är ju alldeles riktigt; det är också hvad både Kungl. Maj:t i sin proposition och utskottet i sitt utlåtande sökt att genomföra.

Vidare sade den föregående talaren, att om man minskade brännvinsmedlen för städerna, skulle detta i många fall sätta städerna tillbaka, och städernas utveckling vore dock en fördel äfven för landsbygden. Jag tror dock, att man kan vända om den satsen och säga, att om landsbygden fortfarande kan existera och utveckla sig, så är det äfven till fördel för städerna.

Då jag den 10 maj 1902 hade äran framlägga det skrivelseförslag beträffande, bland annat, en förändrad fördelning af brännvinsmedlen, hvarpå den kungliga propositionen och utskottets förslag nu grunda sig, så må det vara i sin ordning, att jag också yttrar några ord i dag.

Då man mot detta förslag rest farhågor och ovilja från städernas synpunkt, så ber jag få söka att minska dessa farhågor och om möjligt förmildra denna ovilja. Jag tror, att vi kunna uppgöra denna sak under godt förhållande, då ändringen grundar sig på rättvisa och billighet.

Den fördelning, som nu är gällande, genomfördes år 1885, och den verkade då helt annorlunda, än den har gjort under de senare åren. Den verkade icke på långt när så orättvist mot landsbygden år 1885, som den gjorde t. ex. år 1900. Jag skall blott be att i detta fall få anföra ett par exempel.

År 1885 hade Värmlands stadskommuner en inkomst utaf

*Förslag till
förordning
angående
försäljning
af brännvin.
(Forts.)*

brännvinsmedel af 3 kronor 68 öre per person; på landsbygden var siffran 15 öre. År 1900 hade dessa siffror förändrat sig, så att de uppgingo till 8 kronor 69 öre för städerna och 30 öre för landsbygden. Förhållandena hade således utvecklat sig därhän, att medan brännvinsmedlen år 1885 utgjorde 24 gånger så mycket för Värmlands städer som för dess landsbygd, så hade man år 1900 kommit därhän, att för städerna brännvinsmedlen uppgingo till 30 gånger så mycket som för landsbygden.

Jag skall anföra ytterligare ett exempel. I Västerbottens län hade man år 1885 per invånare 7 kronor 8 öre i städerna och 14 öre på landsbygden, men år 1900 hade detta utvecklat sig så, att man hade 17 kronor per individ i städerna och 27 öre per individ på landsbygden. Således hade under dessa 15 år brännvinsmedlen ökat sig i städerna med 10 kronor per person och på landsbygden med omkring 10 öre per person. Man hade år 1885 55 gånger så mycket brännvinsmedel i Västerbottens läns städer som på dess landsbygd, men 15 år senare hade man 63 gånger så mycket i städerna som på landsbygden.

Att man skulle låta ett så orättvist förhållande fortsätta och utveckla sig, kan väl ingen rimligtvis begära. Det kan väl icke ändå af någon förnekas, att landsbygden allt mera har fått för litet och att städerna allt mera fått för mycket. Fattigvården i vårt land kräfvär på landsbygden omkring 19 miljoner och i städerna mellan 5 och 6 miljoner. Då det nu är så, att dryckenskapen, missbruket af brännvin skapar fattigvård, så får man väl tillämpa det gamla ordspråket, att där man fått soten, får man söka boten. Om således brännvinsmedlen i större skala, än nu är förhållandet, skola användas för att bekosta fattigvård, så är det väl naturligt, att äfven landsbygden bör ha något större andel af dessa medel.

Jag skall nu öfvergå till att bemöta några af de invändningar, som gjorts mot utskottets betänkande. Man har sagt, att taxeringsvärdet i städerna är jämförelsevis mycket högre än på landsbygden, och man har vidare sagt, att det är därpå som det beror, att man har lägre skatter i städerna än på landsbygden. Detta är ett alldeles oriktigt motiv. Det kan ingen bevisa, att så är fallet. Beräknar man inkomsten af fastigheterna efter taxeringsvärdet, så finner man, att på landet fastigheterna gifva i allmänhet högst 4 procent af taxeringsvärdet, men i städerna ända till 8 procent och däröfver. Kan man då säga, att taxeringsvärdet är för lågt satt på landet och för högt i städerna? Det finnes en och annan egendom, som under många år har sparat sina skogstillgångar, och då är det ju helt naturligt, att egendomsvärdet skall ligga öfver taxeringsvärdet, om man lägger den årliga afkastningen till egendomens värde, men på grund af dessa enstaka fall kan man icke säga, att taxeringsvärdet på landet i allmänhet är för lågt.

Jag har här en tabell, som i dag utdelats till kammarens ledamöter, men som är i hög grad vilseledande. Här har nämligen beräknats hvad städerna hafva och hvad städerna skulle få äfvensom det belopp, hvartill minskningen för städerna skulle uppgå om utskottets förslag antogs, men här står icke utsatt, att det är först om 12 år, som

denna minskning skulle föreligga, utan man tror, att det är en minskning, som genast skulle inträda. Hela öfvergångstiden är därmed borttagen. Beräkningen är därför alldeles oriktig och detta papper således utan värde.

*Förslag till
förordning
angående
försäljning
af brännvin.*

(Forts.)

Man har klagat öfver minskningen i städernas inkomster, men om man beräknar denna minskning enligt utskottets förslag, så framgår det ju alldeles tydligt, att under de 3 à 4 första åren ingen minskning alls kommer att inträda i städernas brännvinsmedel. Och hvad beträffar de följande åren, så har ju under tiden folkmängden i städerna stigit; kanske hafva brännvinsmedlen också stigit, så att någon minskning icke heller då uppkommer. Det enda, som städerna i detta fall kunna beklaga sig öfver, är att deras andel i brännvinsmedlen möjligtvis icke kommer att ökas utöfver hvad som nu tillfaller dem.

Af en föregående talare har från nykterhetssynpunkt framhållits, att man borde öfverlämna större delen af dessa medel till de nödlidande, som just hafva fått offra medel till denna inkomstkälla. Ja, det skulle jag icke hafva något emot, men det skulle städerna helt säkert motsätta sig lika kraftigt, som man motsatt sig hvad som här är föreslaget.

Jag tror, att om kammaren nu afslår hvad utskottet har föreslagit, så kommer den tiden närmare, då det blir fråga om att indraga brännvinsmedlen i dess helhet till staten, och det torde vara långt värre. Det föreliggande förslaget är i det hela sådant, att det icke drabbar städerna med någon jämförelsevis stor tunga, utan blott gifver landsbygden mera rättvisa, än som förut kommit densamma till del.

Det yttrades, att om detta förslag antoges, skulle en person i Stockholm få betala 60 öre mer per bevillningskrona, och efter 100 bevillningskronor skulle detta göra 60 kronor om året. Detta är en alldeles oriktig beräkning. Det är först om 12 år, som detta skulle blifva fallet. Om icke dessförinnan någon förändring sker, så skulle för en person i Stockholm kommunalskatten komma att härigenom ökas med 60 öre per bevillningskrona, men, som sagdt, det är efter 12 år. Jag undrar hvad den ärade mannen skulle säga, han som nu betalar t. ex 350 kronor i kommunalskatt här i Stockholm, om han bodde i Gräsmarks socken i Värmland och där finge betala 1,550 kronor för samma taxerade inkomst. Jag tror att åtminstone herrar stockholmare icke skulle hafva någon anledning att klaga, om de fattiga kommunerna på landet skulle få något mera af dessa medel. Deras kommunalskatt är i jämförelse med städernas så orimligt tryckande, att Första Kammaren icke borde motsätta sig en rättvisare fördelning.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr af Ekenstam: Herr grefve och talman, mina herrar! Må det vara mig tillåtet att från dessa högst brännande ämnen, som de föregående talarne berört, öfvergå till ett annat, hvilket kanske icke är fullt så brännande, men som dock torde kräfva sitt beaktande.

Jag har tagit mig friheten att här i kammaren frambara en mo-

Förslag till
förrådning
angående
försäljning
af brännvin.

(Forts.)

tion, som emellertid herrarne kanhända icke hafva tagit någon vidare notis om. Den har för öfrigt framkommit i ett ganska stympadt skick, i det att en del bilagor, som medföljde, icke ens blifvit tryckta, och utskottet har snart sagdt *sans phrase* afstyrkt densamma. Men det liderväl ändå icke något tvifvel, att den inrerättvisa, som ligger i motionen, skulle kunna fordra, att man tager den litet grand i begrundande.

Saken gäller ju, såsom ju är beksnt för de heriar, som hafva läst motionen, att fördelningen mellan de särskilda hushållningssällskapen af dem tillkommande andelar af brännvinsmedeln skulle i någon mån blifva en annan, än som hittills varit fallet och som fortfarande föreslagits. Det är ju nu så, att en mycket afsevärd del af hushållningssällskapens inkomster utgöres just af dessa andelar af brännvinsmedeln. Således äro dessa medel för hushållningssällskapen af en helt annan betydelse än de andelar af samma medel, som tillfalla landstingen och städerna. Det finnes i motionen angifvet, att de ifrågakvarande andelarna utgöra för hushållningssällskapen 66.15 procent af samtliga inkomster, men för landstingen allenast 33.4 procent. Emellertid är förhållandet emellan de särskilda hushållningssällskapen så väsentligen olika, att medan somliga hushållningssällskap äro så lyckligt lottade, att de kunna helt och hållet bygga på denna inkomst, så att de bidrag, som i öfrigt krävas af de respektive landstingen, äro i visst fall absolut inga, men eljest mycket små, andra hushållningssällskap icke erhålla mera än att de för fyllande af sina oundgängligaste behof måste vända sig till landstingen. De förra hushållningssällskapen kunna då på ett synnerligen lyckligt sätt tillgodose sina speciella behof. Men dessutom hafva de också kunnat gripa in och verka för ändamål, som kanske ligga litet mera fjärran från hushållningssällskapens egentliga syfte. De senare åter hafva haft synnerligen svårt att erhålla medel till afven mycket behjärtansvärda ändamål, fastän dessa aldeles omedelbart angått landtbrukets fromma. I många fall är det endast landstingens mellankomst, som möjliggjort sådant arbete, men hafva åter dessa landsting måst uttaxera skattebelopp, som icke stå i rimligt förhållande till hvad i andra och det just de rikaste landstingsområdena för samma ändamål betalas.

Såsom ett typiskt exempel skulle kanske herrarne kunna tillåta mig att anföra, huru det förhåller sig i Göteborgs och Bohus län, där man visserligen har det rikast doterade hushållningssällskapet, Där har under åren 1889—1902 utom allt annat, som hänfört sig till landbruket och dess binäringar, utgifvits för rörbrunnar öfver 44,000 kronor, för telefoner öfver 38,000 kronor och för järnvägar öfver 205,000 kronor. Dessutom har man samlat en fond, däraf år 1902 en kontant summa af mer än 150,000 kronor fauns placerad i banker. Nåväl, därom vore väl icke så mycket att säga endast och allenast man kunde tänka sig, att öfriga hushållningssällskap, som nu arbeta under hårdt tryck, hade någon säkerhet för att få en något så när afsevärd del af dessa medel. Jag vill erinra om att efter den nuvarande fördelningen utgår till Göteborgs läns hushållningssällskap en summa, hvilken är ungefär i banko så stor som den, som utgår till Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens hushållningssällskap tillsammans, och efter det fördel-

ningsförslag, som nu är före, skulle, vare sig man godkänner Kungl. Maj:ts eller utskottets förslag, dessa tre norrländska län med sina mycket stora utvecklingsmöjligheter, men också med de stora arbeten, som där föreligga, vara inskränkta till att tillsammans icke få mera, än hvad som tillfaller Göteborgs län. Om man tänker på orsaken härtill, så är det tydligt, att det är de inom de olika områdena belägna stora städerna, som verka, att fördelningen blir så ojämn. Men hushållningssällskapen hafva egentligen icke sin uppgift riktad på de stora städerna. Det är väl uteslutande landtbruket och dess binäringar, som hushållningssällskapen åsyfta att främja.

*Förslag till
förordning
angående
försäljning
af brännvin.
(Forts.)*

Det kan då synas vara ganska oegentligt, att den omständigheten, att en stor stad ligger på deras område, skall kunna verka till en afsevärd ökning i andelen. Vi se mycket tydligt från en annan sida, huru det är i Stockholms län, där Stockholms stad icke anses höra till hushållningssällskapets område. Stockholms län har nämligen en ganska liten andel af de medel, som fördelas på hushållningssällskapen.

Om man nu vill tillgodose det som med anslagen till hushållningssällskapen framförallt afses, nämligen landtbrukets speciella bästa, finns det tvenne vägar, på hvilka detta kan ske. Den ena är att fördelningen sker efter åkerarealen inom hushållningssällskapets område, och den andra är att densamma verkställes efter folkmängden å landsbygden inom samma område. Den första utvägen innebär emellertid naturligtvis en orättvisa mot de stora landsändar, där odlingen alltjämt är i starkt framåtgående, och ett fixerande på sådant sätt skulle efter några år vara af natur att kräfva en omfixering. Den senare utvägen kunde visserligen sägas vara riktig. Då densamma emellertid icke inom utskottet vunnit någon anklang, vågar jag icke framställa något yrkande om bifall i detta afseende. Men jag tillåter mig däremot, i öfverensstämmelse med hvad jag vet kommer att framläggas i Andra Kammaren, göra ett förslag till tillägg i näst sista momentet i 25 §, så att nämligen efter de sista orden i detta moment »hushållningssällskapsområdenas folkmängd» måtte tillkomma «dock att, innan annan fördelning emellan hushållningssällskapen sker, ett hvar af dem skall erhålla fast belopp af 10,000 kronor». Det är således en betydlig reduktion af hvad af oss i motionen ursprungligen föreslagits, men vi hafva ansett oss sålunda böra ändra vårt förslag för att få så många som möjligt att gå med på detsamma. Jag anhåller om bifall till detta förslag.

Herr Billing: Om den fråga, som hitills har behandlats, skall jag icke säga mera, än att det har förvånat mig, att den punkt i Kungl. Maj:ts proposition, hvari föreslagits ett visst maximibelopp, utöfver hvilket en stads andel af brännvinsförsäljningsmedlen ej må stiga, icke rönt något som hälst stöd inom utskottet. Efter min uppfattning skulle nämligen den punkten kunna hafva den största betydelse för att beforda nykterheten, då dess tillämpning skulle utgöra en bestämd maning till städerna att icke på något sätt bidra till ökning af brännvinsförsäljningen.

*Förslag till
förordning
angående
försäljning
af brännvin.*

(Forts)

Vidare vill jag säga, att jag för min del, när det blir votering, kommer att rösta för herr Almgrens förslag, dock med en förändring, som jag själf skall taga mig friheten att yrka.

Herrarne tillåta mig kanske först en liten personlig parentes. Enligt ett i en stockholmstidning synligt referat har med anledning däraf, att statsutskottet förordat afslag å den kungl. propositionen om anslag till tidskriften »Mimer», en goodtemplaretidning sagt, att detta vore ett bevis på att ordföranden i utskottets andra utgifts-afdelning stode i nära relation till hin onde själf. Jag tager för alldeles afgjort, att man i det jag nu kommer att yttra skall finna ett bevis på att släktskapen mellan hin onde och mig är ännu intimare än man förut antagit. Men om man anser mig såsom en motståndare mot nykterheten, så må man så anse. — Detta var den personliga parentes.

Jag kommer att sluta med ett yrkande om förändring rörande den punkt i 25 §, som afser afsättande af en procent till främjande af nykterheten och motarbetande af dryckenskapens följder, och jag gör detta i afsikt att bättre än utskottets förslag arbeta för verklig nykterhet. Till att begynda med ber jag att få fästa herrarnes uppmärksamhet på en rätt egen företeelse från riksdagssynpunkt. Det är blott några få dagar sedan, som båda kamrarna på yrkande af statsutskottet afslogo en motion, n:o 166, med ungefär alldeles samma syftsmål som den motion, n:o 270, hvilken detta särskilda utskott tillstyrkt just i den af mig nu påpekade punkten. Till stor del äro motionärerna på motionen n:o 270 desamma som motionärerna på motionen n:o 166. I motionen n:o 166 påyrkades, att 1 procent af brännvinstillverkningsafgifterna skulle afsättas till en fond för att befordra nykterheten. I motionen n:o 270 föreslås, att 1 procent af försäljningsafgifterna skall afsättas till en fond för att befordra nykterheten. Nu förbiser jag ingalunda skillnaden mellan dessa motioner, mellan tillverkningsafgifterna å ena och försäljningsafgifterna å andra sidan, och därför kan jag väl begripa, att det icke är något hinder från riksdagsordningens synpunkt, att det framställes proposition på denna punkt. Men å andra sidan är det för mig likasom för herrarna klart, att det är rimligare att föreslå, att en procent af tillverkningsafgifterna afsättes till en sådan fond, än att en procent af försäljningsafgifterna användes därtill, och detta på den grund att tillverkningsafgifterna äro och alltid hafva behandlats såsom statsmedel, under det att försäljningsafgifterna alltid ha betraktats såsom kommunalmedel. Sålunda vore det naturligtvis förnuftigare att taga en procent af tillverkningsafgifterna än att taga en procent af försäljningsafgifterna för det åsyftade ändamålet. När nu båda kamrarna, så vidt jag vet, utan debatt afslagit motionen n:o 166, så är det ganska eget, om kammaren eller kamrarna bifalla motionen n:o 270.

Det är naturligtvis i nykterhetens intresse, som utskottet har föreslagit ifrågavarande bestämmelse, men jag tror, att det skulle kunna sättas i fråga, om verkligen nykterheten befordras genom förslaget. Jag har i allmänhet varit en motståndare till sådana förslag, som gått ut på att göra till statsangelägenhet sådant, som jag

ansett lämpligast böra vara kommunens eller det enskilda initiativets sak. Och det kan sättas i fråga, huru vida icke därigenom, att man gör befordrande af nykterheten på det sätt, som nu föreslagits, till en statsangelägenhet, intresset för befrämjande af nykterheten skall minskas hos de kommunala myndigheterna och hos de enskilde.

*Förslag till
förordning
angående
försäljning
af brännvin.
(Forts.)*

Men hvad som bestämdt icke kan sättas i fråga, utan som är alldeles säkert, det är, att det uppdrag, som utskottet här velat gifva åt Kungl. Maj:ts regering icke kan vara annat än mycket oangenämt för regeringen och att det kommer att vålla densamma mycket stora bekymmer och mycket arbete; låt oss tänka, att det är 150,000 kronor som ligga i regeringens fria skön att använda för detta ändamål: huru många anspråk, huru många petitioner, huru många förslag skola då icke inkomma för att få del i den guldgrufvan? De skola komma från vidt skilda håll. Jag tror, att den fullmakten, som skulle lämnas i regeringens hand, är sådan, att det vore bäst för regeringen, att den sluppe att mottaga densamma.

Vidare kan det sättas i fråga: Är väl detta, som här föreslagits, männe rätta sättet att väl använda dessa medel? Ja, om nykterheten därmed befordras, så vore detta värdt långt mera än de 119,000 kronorna, som summan skulle i år uppgå till. Men om så anordnades som här är föreslaget, har man då verkligen någon garanti för att dessa pengar bli väl använda? Ja, nog har man en bestämd garanti för att landet blir öfversvämmadt med nykterhetsskrifter och nykterhetstidskrifter d. v. s. sådan litteratur, som just ingen läser numera, därför att man har läst så mycken sådan, att man anser sig kunna den tämligen utantill. Man invänder: men den bästa garantien ligger väl i, att afgörandet lägges i regeringens händer? Ja, jag tror icke, att det finns någon mera regeringstrogen ledamot af kamraren än jag i allmänhet är. Men i alla fall har jag icke ett så obetingadt förtroende till kommande tiders regeringar — jag kan ju nu buga mig för den närvarande — att jag anser det vara med god politik och god politisk ordning öfverensstämmande att lägga en sådan fond som denna, som skulle blifva ett slags hemlig fond, i blifvande regeringars hand. Jag är alldeles icke viss, att hos kommande regeringar skall finnas tillräcklig motståndskraft mot anspråk från alla håll. Det är det ena, och det andra är — något, hvarpå jag ber att få fästa herrarnes synnerliga uppmärksamhet — att fördelningen af dessa medel aldrig komme att blifva endast en nykterhetsfråga, utan den blir en politisk fråga. Ty att lägga dessa medel i regeringens hand är att lägga i dess hand en hemlig fond, som kan komma att användas och nästan med nödvändighet delvis måste användas med en politisk bismak. De nykterhetssträfvanden, hvarom här är tal, utgå nämligen i allmänhet från sådana sällskap, som äro nykterhets-sällskap, men tillika politiska föreningar. Detta är ett obestridligt faktum. Och användes denna fond på det sätt, som här är föreslaget, kan det icke undvikas, att detta blefve ett medel också i politiskt hänseende. Det är för mig alldeles tydligt att icke detta kan vara riktigt.

Slutligen ber jag att få fästa uppmärksamheten på den konstitutionella sidan af denna sak. Det har, jag tror här i plenum och

*Förslag till
förordning
angående
försäljning
af brännvin.
(Forts.)*

helt visst i statsutskottet, under denna riksdag flera gånger varit tal om den oegentligheten från konstitutionell synpunkt, att Riksdagen uppgör en statsbudget och bakom den ligger en annan, öfver hvilken icke Riksdagen, utan regeringen ensam bestämmer. Det förslag, som här föreligger, är det mest vidtgående förslag, som enligt min mening har framkommit i Riksdagen, att gifva stöd åt denna oegentlighet, att det finns dubbla budgeter, en af Konungen och Riksdagen gemensamt uppgjord, och en, som ligger där bakom. För min del anser jag det icke vara i god öfverensstämmelse med vår svenska konstitution att på detta sätt ställa en så stor årligen inflytande summa till regeringens enbara disposition utan Riksdagens hörande. Till Riksdagen går man och begär 500 kronor till en amanuens; det kan icke Kungl. Maj:t själf ordna, men här skulle till regeringens fria förfogande ställas en årlig summa af mellan 100,000 och 200,000 kronor. Jag upprepar hvad jag sade, att så vidt jag förstår, är detta icke i god öfverensstämmelse med vår svenska konstitution.

För min del har jag ells ingenting emot att af dessa brännvinsförsäljningsmedel afsättes en procent för att befordra välgörande ändamål. Men jag anser att detta ändamål icke bör begränsas på det sätt, som här föreslagits af utskottet, och att det icke heller bör fastslås, att Kungl. Maj:t skall hafva att bestämma öfver fonden. Nu har i den af herr Wieselgren afgifna motionen yrkats, att brännvinsförsäljningsmedel skulle användas i ett syfte, som innesluter äfven nykterhetens befrämjande men går längre än hvad utskottet här föreslagit och som helt visst är ännu mycket mera hälsobringande, och jag skall nu taga mig friheten att yrka bifall till herr Almgrens förslag med den ändring, att i det stycke, som handlar om afsättande af en hundraedel af samtliga afgifter och vinstmedel för riket, orden »efter Kungl. Maj:ts förordnande användas till främjande af nykterhet och motarbetande af dryckenskapens följder» utbytas mot följande: »användas till bestridande af utgifter för fattigvård, sjukvård och barnavård eller andra, företrädesvis för de arbetande klasserna nyttiga ändamål».

Grefve Hamilton: Herr talman, mina herrar! Vi stå inför en af dessa frågor, hvilka kräfva en lång tid för sin lösning och om hvilka det gäller, att ju längre det dröjer med lösningen, ju svårare blifva missförhållandena. Jag vågar säga, att ett missförhållande här föreligger, ty det måste anses ligga ett missförhållande däruti, att af brännvinsförsäljningsmedlen 6,800,000 kronor gå till 20 procent af svenska folket — till stadskommunerna —, under det att de öfriga 80 procenten — landskommunernas innevånare — endast få $1\frac{1}{2}$ miljon kronor, eller att sålunda 6 kronor gå till hvarje stadsinvånare och endast 37 öre, säger 37 öre, till hvarje innevånare på landsbygden. Och än bjärtare framträder denna orimlighet, då man betänker, att det största understödet tillfaller de mest bärkraftiga kommunerna. Jag skall icke här, mina herrar, med några siffror trötta eder. Hvar och en vet emellertid, att kommunalskatten på landsbygden är vida större än i städerna och detta ehuru enligt statistiken bland lands-

bygdens skatter icke äro upptagna aflöningar till prästerskapet, kostnaderna för vägunderhåll m. m.

Herr Almgren har nyss framhållit, huru tryckande det skulle blifva för Stockholm, om denna stad skulle gå miste om en stor del brännvinsmedel. Han anförde härvid, hurusom en del landsortsbor komma hit till Stockholm och få sitt fattigunderhåll. Jag förmodar emellertid, att dessa landsortsbor också hafva nedlagt sin största arbetskraft i staden. Han glömde också att omnämna, att många kapitalister från landsbygden söka sig in till Stockholm — just därför kanhända, att kommunalskatten här är billigare än annorstädes — och att dessa blifva lämpliga skatteobjekt. Han glömmer, att betydliga belopp försäkrings- och pensionsavgifter inflyta hit och här placeras uti uppförande af fastigheter, hvilka äfven öka stadens skatteobjekt. Han framhöll också, att större delen af brännvinet förtäres af stadsbefolkningen. Men utgår man efter medelfördelningen på innevånare, så skulle stadsbefolkningens barn förtära femton gånger så mycket brännvin som landsortsborna. Men jag kan icke föreställa mig, att landmännen stå på så hög moralisk ståndpunkt och stadsborna på så låg.

Alla tyckas vara på det klara med, att något bör göras, och jag erkänner, att det förslag, som framlagts af herr Almgren, måste anses, att döma efter de föregående striderna i denna fråga, vara ganska moderat. Men jag vågar också påstå, att utskottets förslag innebär en ganska stor hänsynsfullhet gent emot stadskommunerna. Förslaget innebär ju, att af brännvinsförsäljningsmedlen städerna skulle få behålla fyra miljoner kronor och landsbygden få ungefär samma belopp, och att sålunda detta belopp skulle utgöra, för individ räknadt, för stadsinnevånare 4 kronor och för landsortsbor 1 krona. När man tänker sig denna fördelning, så kan man icke säga, att om utskottets förslag skulle vara ett landsortsintressenas förslag, landsortsintressena begärt allt för mycket.

Därtill kommer att förslaget stadgar en öfvergångstid af 10 år, och det är ju mycket möjligt, att när dessa 10 år tilländagått, det visar sig, att brännvinsmedlen hafva stigit så mycket, att det icke blir den ringaste förlust för stadskommunerna. Om jag går tillbaka litet i tiden, bara till 1891, så visar det sig, att de brännvinsmedel, som städerna då disponerade öfver, uppgingo till 3,667.000 kronor, således mindre än hvad utskottet har ifrågasatt, att städerna skola få. Har denna förändring skett sedan år 1891, så är det mycket möjligt, att efter 10 år dessa medel stigit så, att städerna hafva lika mycket som nu, blott att de icke få del af tillväxten. Från landsortsintressenas synpunkt sedt skulle man möjligen kunna hafva anspråk på att få mera än utskottet föreslagit, t. ex. att alla brännvinsmedlen skulle insättas i statskontoret och sedan fördelas efter innevånare.

Herr Almgren har framhållit, att vinsten af brännvinsförsäljningen borde stanna inom kommunen. Men den naturliga följden däraf vore, att äfven landskommunerna skulle få lof att hafva brännvinsbolag och behålla sin vinst — jag skulle beklaga detta, men det vore en naturlig följd.

Med anledning af hvad jag nu sagt ber jag, oakadt utskottets

*Förslag till
förordning
angående
försäljning
af brännvin.
(Forts.)*

Förslag till förordning angående försäljning af brännvin. förslag icke är fullt tillfredsställande, att få yrka bifall till detta förslag.

(Forts.)

Herr Jonsson: Herr grefve och talman, mina herrar! Utskottets ordförande framhöll i början af öfverläggningen de betydande svårigheter, som förefinnas att rättvist och på ett tillfredsställande sätt kunna jämka mellan de olika intressen, som beröras af denna lagstiftning. För egen del har jag från det jag först läste utskottets utlåtande fått den uppfattningen, att utskottet grundar sitt förslag till 25 § på ett i det hela taget mycket klokt och förståndigt sätt, därför att det icke såsom enligt Kungl. Maj:ts proposition en gång för alla låst fast den andel, som städerna skola erhålla, utan medgifver en viss rörlighet efter folkmängden, så att vinstandelen kan ändras i förhållande till utvecklingens gång. Jag förmenar således, att utskottets förslag principiellt äger företräde framför Kungl. Maj:ts.

Fråga kan nu vara, huru vida företräde bör gifvas åt utskottets förslag eller åt herr Almgrens förslag, hvilket ju är fotadt på precis samma grunder som utskottets, ehuru han vill, att städernas andel skall blifva något större. Herr Almgrens motivering angaf tydligt, synes det mig, att enligt hans uppfattning, billigheten i fråga om t. ex. Stockholms stad skulle fordra, att hans förslag blefve antaget. Han gjorde emellertid därvid några beräkningar, hvilka kanske äro riktiga efter utskottets förslag och uppfattning, men som i alla fall, såvidt jag förstår, icke äro fullt justa. Han utgick nämligen på samma sätt som i den tabell, som här blifvit utdelad, ifrån att Stockholms stad icke skall erhålla någon andel motsvarande hvad hushållningssällskapen skola komma att få, och detta antagligen på den grund, att Kungl. Maj:t i sitt förslag ansett, att så skulle blifva förhållandet. Min uppfattning är emellertid den, att då nu Stockholms stad har lagt sig till med ganska betydande jordegendomar, staden gärna kan bilda ett eget hushållningssällskap, och detta hushållningssällskap bör i sådant fall få sin del af vinsten liksom andra hushållningssällskap och efter samma grunder som dessa. Detta skulle delvis jämna upp de inkomster, som Stockholms stad sammanlagdt har att uppbära, med ungefär 80,000 eller 90,000 kronor.

Hvad jag emellertid mest har begärt ordet för var för att yttra något med afseende å denna städerna tillkommande fjärdedel eller tredjedel, hvilketdera kammaren nu kan komma att besluta. När man granskar de stadskommuner, som beröras af denna 25 §, i afseende å inkomsterna och när man undersöker, huru stora t. ex. deras kommunalutskylder och deras fattigvårdsafgifter äro, så kommer man till det resultat, att de större städerna i genomsnitt blifva mera miss-handlade än de mindre och många af småstäderna och köpingarna, hvilka efter utskottets förslag komma att få obehörigt mycket af dessa vinstmedel med sina bibehållna fjärdedelar eller tredjedelar däraf, jämte den utdelning, som efter folkmängden skall äga rum på alla kommunerna i landet.

Det har därför förefallit mig vara en god åtgärd att i denna 25 § till det moment, jag nu har talat om, lägga en bestämmelse om en maximigräns, grundad på folkmängdssiffran just för vinstandelen.

Om man inlägger i utskottets förslag rörande denna vinstandel den bestämmelsen, att vinstandelen må utgöra högst 3 kronor för innevävare af stadens folkmängd, så skulle efter en uträkning af den saken resultatet blifva det, att städernas andel skulle sammanlagdt minskas med 270,000 kronor ungefär; men den minskningen kommer just att drabba endast sådana städer, där åtminstone icke några billighetshänsyn kunna göra sig gällande, nämligen sådana, som nu skulle få orimligt mycket beräknadt per innevävare eller i förhållande till deras fattigvårdsutgifter eller t. o. m. deras kommunalutskylder. En sådan minskning skulle naturligtvis i någon mån komma att hjälpa upp situationen för de städer, som hafva blifvit hårdast behandlade i fråga om ändringen i afgiften, men det förefaller mig som äfven ett annat skäl bör kunna med framgång göra sig gällande för en sådan fixering. Vill man genom lagstiftning i någon mån befrämja nykterheten d. v. s. minska förbrukningen af varan, så är ett af de medel, hvarigenom man kan vinna detta, att taga bort frestelsen för de kommuner, som hafva denna handtering om hand, och se till, att de icke förtjäna för mycket pengar på denna handtering. Genom en maximifixering skulle man naturligtvis i den punkten åstadkomma, att intresset att drifva upp affären ytterligare i väsentlig grad förringades för staden. Om man vill verksamt befrämja nykterheten genom lagstiftning, tror jag, att sättet skulle vara det, att man lagade så att hvarje samhälle, som vill anordna en sådan försäljning, icke skulle hafva ett spår af ekonomisk nytta af affären, utan endast olägenhet af försäljningen. Då vore det säkert, att konsumtionen af spritdryckerna skulle i rask fart komma att minskas och kanske i det väsentligaste inskränkas till nästan ingenting. Den saken är naturligtvis omöjlig att nu ernå, därför att ekonomiska förhållanden och intressen, grundade på nuvarande försäljningslag, lägga totalt hinder i vägen för en sådan lagstiftning, men däremot bör en fixering af maximibeloppet af vinstandelen kunna göra åtskillig nytta i samma riktning. Jag yrkar således bifall till utskottets förslag — ehuru jag också medgifver, att om kammaren har mera sympatier för det af herr Almgren framställda förslaget, så kan jag också vara med därom — dock att i 25 § 1:sta stycket, där det gäller »för stad» efter ordet »nettovinst» skulle tilläggas »dock ej öfver 3 kronor för hvarje innevävare».

Det kan icke falla mig in att, då jag nu yrkat bifall till utskottets förslag, göra enahanda yrkande i fråga om herr Almgrens förslag, men jag hoppas, att om det anses vara skäl för en sådan sak, som jag antydt, herr Almgren själf eller någon af dem, som dela hans mening, göra denna komplettering i hans yrkande, men då med exempelvis 4 kronor, så att man slutligen kan få välja mellan dessa två förslag.

Det kunde äfven sättas i fråga, huruvida icke samma maximifixering borde finnas så väl för landsting som för hushållningssällskap, emedan efter utskottets förslag deras andelar af vinstmedlen från början skulle komma att blifva minst så stora som Kungl. Maj:t i sin proposition har föreslagit. Dessa afgifter eller landstings och hushållningssällskaps andelar måste naturligtvis komma att växa i

*Förslag till
förordning
angående
försäljning
af brännvin.*
(Forts.)

*Förslag till
förordning
angående
försäljning
af brännvin.*
(Forts.)

samma mån som hela försäljningsafgiften och vinstmedlen, genom att 17—18 miljoner liter brännvin som hittills gått förbi bolagens försäljning, nu gifvetvis i väsentlig del skulle komma att gå genom denna bolagens försäljning, och således det allmänna få en väsentligt ökad vinst mot nu. Då är frågan, om det icke vore riktigtast att hafva denna gräns fastställd så, att man icke behöfde efter åtskilliga år komma tillbaka till den saken för att göra den fixering, som då befundes nödig. Om man anser, att Kungl. Maj:ts proposition, i hvad den gäller denna fixering, vore riktigt grundad, så utgör vinstandelen, efter hvad jag mins, 2 miljoner kronor för landstingen och 1,500,000 kronor för hushållningssällskapen. Om man nu, då dessa städer, som icke deltaga i landsting, i utskottets beräkning äro sammanställda med landsung, skulle fixera maximibeloppet för landstingen till 2,400,000 kronor och för hushållningssällskapen till 1,600,000 kronor och man sedan räknar ifrån hvad just dessa större städer, som icke deltaga i landsting, särskildt skulle få, så blir resultatet af detta ungefär detsamma som enligt Kungl. Maj:ts förslag enbart för landsting och hushållningssällskap.

Jag gör emellertid icke något yrkande om denna fixering, utan har endast velat nämna detta, för att kammarens ledamöter må kunna taga i öfvervägande, om det icke vore skäl till, att äfven en sådan fixeringsbestämmelse, som jag omnämnt, infördes i förslaget.

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till nu pågående sammanträdes fortsättande kl. 7 på aftonen.

Herr von Möller: När jag nu uppträder utan att göra något yrkande, får jag i allt fall förklara, att, därest det går till votering, jag ser mig nödsakad att gå med utskottet, ehuru jag visserligen instämmer med ordföranden däri, att jag icke gör det med någon entusiasm. Det är i alla fall, som herrarne veta, så, att af två onda ting väljer man det minst onda. Jag tror, att det är i det fallet det enda, som kan praktiskt leda till något resultat, äfven om det skulle svida i herrar stadsrepresentanters skinn. Mina sympatier ligga åt ett helt annat håll, hvarför flera motionärer gjort sig till tolk. Jag vet, att man här kommer att säga, att det är ytterst opraktiskt att hafva en sådan åsikt; en och annan säger nog äfven, att det är än mera opraktiskt att *uttala* en sådan åsikt, som ju strider mot både stads- och landsbygdens intressen. Nå väl, jag har ifrån prästerligt håll så många gånger fått betyg på, att jag är opraktisk, icke blott när jag uppträd mot prästerskapets intressen, utan äfven vid andra tillfällen, så att jag lämnar dem och sådana admonitioner åt sitt värde. Jag hoppas, att den tid, om den ock, att döma efter hvad Kungl. Maj:ts och utskottet föreslagit, är långt aflägsen, dock någon gång måtte komma, då man i denna fråga får ögonen upp för hvad det i första rummet gäller, att begränsa rusdryckskonsumtionen, icke att stoppa möjligast stora vinstandelar af brännvinsförsäljningen i egna fickor, vare sig i städernas eller landsbygdens. Jag hoppas, att den tid måtte komma, då hela inkomsten af rusdrycksbeskattningen och försäljningen indrages till statsverket. Det är naturligtvis icke värdt

för mig att framställa ett yrkande i den riktningen. Det finnes icke någon förhoppning om, att ett sådant yrkande skulle vinna denna kammars eller Riksdagens bifall. Visst icke! Men nog har det varit eget, att, när man hört dessa vackra tal om nykterhetens, ordningens och sedlighetens befrämjande, alla dessa vackra fraser, så har det dock alltid slutat med ungefär följande: efter som jag är stadsrepresentant eller landtrepresentant, så röstar jag på det eller det viset.

*Förslag till
förrådning
angående
försäljning
af brännvin.
(Forts.)*

Herrarne hörde nyss, att jag sade, att jag skall rösta med landtrepresentanterna, men jag ber att få bestämdt tillkännagifva, att det sker utan spår till entusiasm.

Jag kan icke låta några ord, som fälldes af den föregående talaren, gå förbi utan anmärkning. Han nämnde visserligen, att han själf var en mycket varm nykterhetsvän. Jag tror emellertid, att den, som hörde tonen i hans ord, då han talade om nykterhetsarbetet, som bedrifves här i landet, kunde väl göra sig den frågan, om det var mera än en teoretisk nykterhetsvänlighet, som han gjorde sig till målsman för. Om jag får uttala min uppfattning om det praktiska, så tror jag, att det vore klokare, om prästerskapet *talade* litet mindre om sin nykterhetsvänlighet, men mera praktiskt intresserade sig något mera för nykterhetsarbetet och icke, såsom det nu så ofta gör, stötte bort från sig nykterhetsföreningarna och absolutisterna. Det sista ordet har, tyvärr, på många håll i det lägret en dålig klang. Jag vågar emellertid säga, att Sveriges nykterhetsvänner, dessa förkättrade nykterister, inlägga ganska mycket af god vilja och praktisk duglighet i sitt arbete. Det har jag på närmaste håll varit i tillfälle att bevittna.

Det har sagts, att nykterhetslitteraturen icke skulle läsas med intresse. Möjligen icke af den ärade talaren eller af hans kolleger eller af en del af denna kammars ledamöter, men det vet jag, att den litteratur, som »Svenska sällskapet för nykterhet och folkupfostran» sprider, innehåller förträffliga uppsatser af framstående författare och icke är en sådan litteratur, som man kan affärda på ett så lättvindigt — för att icke använda ett annat ord — sätt, som *den* talaren gjorde. Jag vill protestera däremot, ty jag kan icke förlika mig med, att man på sådant håll *glömmer* kärleksbudet, ehuru man så gerna *talat* därom.

Herr Rettig: I likhet med herr Billing kan jag icke underlåta att uttrycka min förvåning öfver att utskottet ej fäst något afseende vid Kungl. Maj:ts förslag och att ingen här i kammaren fäst sig vid detsamma. Enligt mitt förmenande borde detta vara det förslag, som tillfredsställde de flesta intressen. Det skulle fullständigt tillfredsställa kommunernas intressen, och det borde tillfredsställa nykterhetsvännernas intressen, ty i den kungl. propositionen ligger ju den tanken, att man skall sköta brännvinshandeln på ett förståndigt sätt och icke på något sätt egga till en stegring af konsumtionen. Städerna hafva fått fixerad det belopp, som skulle blifva deras behållning.

*Förslag till
förordning
angående
försäljning
af brännvin.*

(Forts.)

Utskottet och de flesta talarne hafva speciellt fäst sig vid de finansiella förhållandena och ej alls vid nykterhetsfrågan. Detta har äfven framställts af herr Wester, och grefve Hamilton, som sade, att under årens lopp kommer säkert brännvinsomsättningen att ytterligare ökas, hvarigenom städernas behållning också kommer att ökas. Jag vill erinra dessa talare om ett faktiskt förhållande från den stad, för hvilken jag är representant. Där var redan för några år sedan vinsten 175,000 kronor. Nu har den nedgått till 139,000 kronor, oaktadt staden vuxit så betydligt. Detta tror jag är en illustration till, att man icke bör kalkylera med högre siffror än de nuvarande. Säkert är väl ock, att nykterhetsrörelsen, som pågår inom vårt land, skall verka något och bidra till, att förbrukningen af spritdrycker skall nedgå.

Jag tror, att de herrar, som liksom jag i många år haft att göra med arbetarne, skola kunna intyga, att det numera är ganska sällan att en ordentlig arbetare förbrukar brännvin som i forna tider. Nykterhetsrörelsen anser jag är så kraftig att man, i stället för att räkna med högre siffror, bör räkna med nedgående.

Det synes mig emellertid egendomligt, att, när man talar om landsbyggdens och städernas intressen, man förbiser, att dessa i många fall sammanfalla. Ordningens upprätthållande på utskänkingsställena är ju lika nödvändigt för landtbon som för stadsbon, och att dessa krogar skola vara snygga hör ju till saken. Berusade personer skola ej tillåtas att erhålla några mera varor. För öfrigt finnas en del praktiska anordningar, som icke äro till för stadens intresse ensamt, utan hafva tillkommit, för att hela orten skall hafva gagn däraf.

Det kan emellertid ej förnekas, att till följd af brännvinsförsäljningen uppkommer för städerna en hel del utgifter för polisväsende, för fattigvården etc. och att städerna behöfva större inkomster än landsbyggdens. Helst skulle jag varit med om Kungl. Maj:ts förslag, men då det ej har någon utsikt till framgång, får jag yrka bifall till herr Almgrens förslag.

Herr Åkerberg: Jag skall anhålla att få framställa en fråga till herrarne. Är det någon, som tror, att om vi hade vetat, hur det skulle gestalta sig med dessa brännvinsmedel och huru stora dessa skulle blifva, vi skulle hafva bestämt deras fördelning så som skedde? Jag är åtminstone öfvertygad om, att så icke skulle hafva skett. Ingen hade en aning om, att det skulle blifva så stora vinstmedel. Är efter år hafva vi byggt på att förbättra de ekonomiska förhållandena, hvarunder bolagen arbetat, och vinstmedlen hafva också däri-genom ökats. Det synes mig därför vara en ganska anspråklös fordran, som landtmännen nu hafva, då de vilja vara med om att få något mer af dessa medel. När sista förordningen år 1895 utkom, bestämdes också fördelningen af dessa medel. Då voro vinstmedlen betydligt mindre än hvad de nu äro. Om vi granska de vinstmedel, som hvarje stad hade i början af 1890-talet, t. ex. år 1893, 1894 och 1895, så skola vi finna, att de vinstmedel, som hvarje stad då erhöi, i allmänhet icke voro större än hvad de nu skulle blifva, om ut-

skottets förslag antages. Detta likväl med undantag af de större städer, som icke deltaga i landsting, nämligen Stockholm, Göteborg, Malmö, Norrköping och Gäfle. Dessa komma verkligen att få jämförelsevis mindre vinstmedel än hvad hittills varit förhållandet. Vinstandelarna minskas nämligen i något högre grad för dem, men detta beror helt enkelt därpå, att de förut hafva varit mera gynnade än de andra städerna.

*Förslag till
förordning
angående
försäljning
af brännvin.*
(Forts.)

Som herrarne veta, ha de städer, som ej deltaga i landsting, fått behålla af brännvinsmedlen två tiondedelar mera än andra städer, nämligen motsvarande de två tiondedelarne, som från dessa städers vinst gå till länets landsting. Inkomsten af dessa två tiondedelar utgör för närvarande per invånare i stad, som ej deltagar i landsting, betydligt högre belopp än per invånare i landstingsområde. Stockholms stad (som dessutom har ytterligare en tiondedel mer än andra städer), åtnjöt på grund af de två tiondedelarne landstingsmedel det sista året en inkomst af circa 527,000 kronor, men ha de rätteligen ej bort uppbära mera än 140,000 kronor; Göteborg uppbär 192,000 kronor, men skulle blott hafva haft 61,000 kronor.

Det är detta, jag velat påpeka såsom ett orättvist gynnande af de större städerna, hvilka ej deltaga i landsting.

Gent emot hvad den ärade representanten för Västmanland yttrade om den andel, som skulle tillfalla nykterhetsverksamheten, ber jag att få säga, att han syntes mig inkonsekvent, då han först framhöll det orimliga i att på sådant sätt anslå en summa för utdelning till ett visst ändamål, men sedan själf yrkade på detsamma, ehuru för andra ändamål.

Jag skall emellertid ej uppehålla herrarna längre, utan ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Friherre Lagerbring: Jag skall be att få yttra några ord med anledning af herr Billings anförande. Jag skall icke följa den af honom åberopade nykterhetstidskriftens föredöme och söka utreda hans förmenta släktskapsförhållanden, utan jag skall upptaga de anmärkningar, han framställde mot utskottets förslag att afsätta en hundradedel af brännvinsförsäljningsmedlen för att, efter Kungl. Maj:ts förordnande, fördelas till vissa nykterhetsändamål. Han anmärkte, att detta var ur konstitutionell synpunkt betänkligt. Jag kan ej annat än i viss mån gifva honom rätt; jag tror, att det skulle vara en nyhet att afsätta vissa medel, som ej komme upp i budgeten, och öfver hvilka Riksdagen ej hade beslutanderätt. Därför synes det mig vara riktigast, att man utesluter orden ð efter Kungl. Maj:ts förordnanden, hvaraf följer, att dessa medel skola gå in till statskontoret och komma upp i budgeten, samt att Kungl. Maj:t har att om deras fördelning göra förslag hos Riksdagen, hvilken då får yttra sig i den frågan. De komma emellertid då att tjäna nykterhetens intressen och icke det ändamål, som herr Billing särskildt framhöll. Jag tror nämligen, mina herrar, att den tid är inne, då vi böra göra hvad vi kunna för att på något sätt hejda det ofantliga superi, rent ut sagdt, som är rådande i vårt land. Jag hör icke till dem, som tro, att man enbart genom lagstiftningsåtgärder kan sätta en damm för detta;

*Förslag till
förordning
angående
försäljning
af brännvin.*
(Forts.)

jag tror mera på upplysningens kraft och på försöken att höja människans skamkänsla, så att säga, känslan af blygsel öfver att till öfvermått använda rusdrycker. Men det kan äfven i lagstiftningsväg och från Riksdagens sida göras åtskilligt i det syfte, jag antydte. Och jag tror, mina herrar, att man bör se till, att icke Sveriges vackra land en dag kommer att brukas och bebos till stor del af ett för-supet folk. På senare tider har jag fått den uppfattningen, att brännvinsfloden vältrar sina vågor fram med allt större kraft äfven till de mest aflägsna bygder. Jag tror, att det mål, man satt sig före, att söka hindra detta, är ett vackert och riktigt mål.

Jag upprepar, att detta lagförslag visst icke kommer att leda fullt och helt till målet; jag tror visserligen, att bruket af rusdrycker kommer att lefva länge än i vårt land, men jag tror också, att åtskilliga bestämmelser i detta förslag gå i rätt riktning. Och särskildt tror jag, att denna afsättning af tämligen stora belopp för att användas hufvudsakligen i nykterhetsändamål skall verka åtskilligt godt.

Jag anhåller, herr grefve och talman, om bifall till utskottets förslag i denna punkt med den af mig begärda förändringen, att orden »efter Kungl. Maj:ts förordnande» utgå.

Herr Hägglund: Herr grefve och talman, mina herrar! Endast några få ord. Äfven jag ansluter mig i hufvudsak till utskottets förslag, enär jag anser de af utskottet föreslagna bestämmelserna angående fördelning af brännvinsmedlen vara grundade på rättvisa och billighet. Det lär väl näppeligen kunna göras troligt, att det är med rättvisa och billighet förenligt, att städerna skola af brännvinsmedlen erhålla icke mindre än 5, 6 eller 7 kronor för hvarje stadsbo, under det landsbygdens invånare skola få nöja sig med endast några få öre för hvar. Den omständigheten, att städerna, då de upptagit sina lån, beräknat stödet af de inkomster, som dessa medel lämna, synes mig icke innefatta tillfylltgörande skäl för att låta städerna behålla denna stora inkomst af brännvinsmedlen.

Jag är sålunda med om utskottets förslag i hvad det afser fördelning af brännvinsmedlen. Då jag emellertid icke är någon vän af hastiga och tvära afbrott, kan jag ansluta mig till herr Almgrens yrkande beträffande ändring af öfvergångstiden.

I ett afseende kan jag emellertid ej godkänna de framlagda förslagen, nämligen i hvad rörer inskränkning af de personliga privilegierna åt vissa gästgifverier här i landet. Det är för mig mot-bjudande att rösta för utskottets förslag i detta hänseende, ty jag anser, att Riksdagen bör stå fast vid sitt förut gifna ord, att dessa privilegier skola fortfara, så länge de nuvarande innehafvarna däraf lefva. Vid föredragning af 10 § skall jag därför tillåta mig framställa yrkande, att orden »dock blott i den omfattning, denna förordning bestämmer» må uteslutas.

Herr Almgren: Med anledning af de anmärkingar, som framstälts i visst hänseende mot 25 § och dess bestämmelser om fördelningen, ber jag att få biträda friherre Lagerbrings yrkande, att orden »efter Kungl. Maj:ts förordnande» må utgå.

Herr Wester: Jag ber att, med återkallande af mitt förut framställda yrkande om rent bifall till utskottets förslag, få förena mig i det af friherre Lagerbring nyss gjorda yrkandet, hvilket otvifvelaktigt innebär en afsevärd förbättring.

Förslag till förordning angående försäljning af brännvin.
(Forts.)

Herr Wieselgren: Då jag instämde i herr Almgrens förslag gällde detta mitt instämmande det hufvudsakliga i förslaget; jag undvek att yttra mig om det moment, som här se i flera blifvit föremål för särskilda anmärkningar. Visserligen föreföll mig däri innefattade förslag af olika anledningar mycket litet tilltalande; men jag ansåg att om ingen annan fäste uppmärksamhet därvid, borde ej heller jag göra det. Nu inskränker jag mig till att instämma med herr Almgren i hans sista yrkande.

Herr Swartz: Jag ber endast att, med frånträdande af mitt förut framställda yrkande, få förena mig i det af herr Almgren senast framställda yrkandet.

Grefve Hamilton: Äfven jag ber att få återtaga mitt förut framställda yrkande för att i stället förena mig i friherre Lagerbrings förslag om bifall till utskottets hemställan med den af honom angifna ändringen.

Herr Åkerberg: Jag ber att få återtaga mitt förra yrkande och förena mig i den af friherre Lagerbring nyss gjorda hemställan.

Herr Rettig: Äfven jag ber att få förena mig i det af friherre Lagerbring senast framställda yrkandet.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande nu förevarande delar af utskottets författningsförslag föreläge följande yrkanden:

1:o af friherre *Lagerbring*, att dessa delar skulle godkännas med den ändring, att ur 25 § uteslötes orden »efter Kungl. Maj:ts förordnande»;

2:o af herr af *Ekenstam*, att de föredragna delarna af utskottets författningsförslag skulle godkännas med den ändring, att i slutet af näst sista stycket i 25 § tillades: »dock att, innan annan fördelning emellan hushållningssällskapen sker, etthvart af dem skall erhålla fast belopp af tiotusen kronor»;

3:o af herr *Jonsson*, att utskottets förslag skulle bifallas med den ändring, att i det stycke af 25 §, som hade till öfverskrift »för stad» näst efter ordet »nettovinst» tillades följande: »dock ej öfver 3 kronor för hvar innevärdare»;

4:o af herr *Almgren*, att de nu föredragna delarna af utskottets förslag skulle godkännas med följande ändringar: a) att i 25 § dels det stycke, som intagits under rubriken »för stad», utbyttes mot följande:

Förslag till förordning angående försäljning af brännvin. (Forts.)

Den tredjedel af bolagets nyssnämnda afgifter och nettovinst tillfaller staden;
 återstoden insättes i statskontoret,»
 dels ock de längre fram i samma paragraf förekommande orden »efter Kungl. Maj:ts förordnande» uteslöttes, samt b) att i öfvergångsstadgandena det med orden »Städerna skola» börjande stycket utbyttes mot följande:

»Städerna skola de första *fjorton* försäljningsåren, under hvilka denna förordning äger tillämpning, åtnjuta, utöfver de genom 25 § dem tillerkända andelar, af de i hvarje stad inflytande brännvinsförsäljningsmedlen

första året	14	hundrededelar
andra »	13	»
tredje »	12	»
fjärde »	11	»
femte »	10	»
sjätte »	9	»
sjunde »	8	»
åttonde »	7	»
nionde »	6	»
tionde »	5	»
elfte »	4	»
tolfte »	3	»
trettonde »	2	»
fjortonde »	1	hundrededel,» samt

5:o) af herr *Billing* lika med herr *Almgren* med den ändring, att i det stycke af 25 §, som handlade om afsättande af ett belopp, motsvarande en hundrededel af samtliga afgifter och vinstmedel för riket, orden »användas till främjande af nykterhet och motarbetande af dryckenskapens följder» utbyttes mot orden »användas till bestridande af utgifter för fattigvård, sjukvård och barnavård eller andra, företrädesvis för de arbetande klasserna nyttiga ändamål».

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner, först på godkännande af utskottets förslag samt vidare i enlighet med nyssnämnda yrkanden, och förklarade herr talmannen sig finna propositionen på bifall till det af friherre *Lagerbring* framställda yrkandet vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf och sedan till kontraposition därvid antagits godkännande af herr *Almgrens* yrkande, uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som godkänner 25 § och de fem första styckena af öfvergångsstadgandena i andra särskilda utskottets förslag till förordning

angående försäljning af brännvin med den af friherre Lagerbring föreslagna ändring, röstar

Förslag till förordning angående försäljning af brännvin.
(Forts.)

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännas ifrågavarande delar af utskottets förslag med den af herr Almgren föreslagna ändring.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—58;

Nej—73,

1 och 2 §§.

Godkändes.

3 §.

Enligt Kungl. Maj:ts och utskottets förslag lydde denna paragraf sålunda:

»Vid partihandel vare minsta tillåtna försäljningsbeloppet 250 liter samt vid utminuterung en half liter, och får hvad såldt blifvit icke i mindre belopp än det minsta, som i hvardera fallet må säljas, utlämnas eller mellan flera köpare fördelas; ej heller får något af det sålda förtäras på försäljningsstället.»

Vid förevarande paragraf hade reservation afgifvits af herr *Waldenström*, som hemställt, att Riksdagen måtte antaga § 3 i det kungl. förslaget med den ändring, att orden »en half liter» ändrades till »en liter».

Friherre De Geer: Såsom herrarna veta, är det för närvarande öreskrifvet, att vid minuthandel med brännvin icke får säljas mindre än en liter; men på samma gång är det vid utskänkning tillåtet att afyttra hur litet kvantum som helst, äfven till afhämtning. Nu är meningen att ändra detta så, att man å utskänkningsställe icke får köpa brännvin annat än till förtäring på stället, men att samtidigt vid minuthandel minimikvantiteten nedsättes till en half liter. Det är denna nedsättning, som jag för min del icke tror vara nyttig ur nykterhetssynpunkt. Visserligen tror jag, att hela detta stadgande har mycket ringa betydelse för nykterheten, men något verkar det ju dock. I städerna, tror jag, verkar det icke alls. Där kan den,

*Förslag till
förordning
angående
försäljning
af brännvin.
(Forts.)*

som icke har råd att köpa minimikvantum i en minuthande låg, till ett utskänkningsställe och där i stället förtära sitt brännvin. På landsbygden är det något annorlunda; där har man icke så nära till utskänkningsställena utan är i allmänhet hänvisad till att köpa hem brännvin. Jag tror emellertid, att ej heller för den stora mängden af landtbefolkningen denna bestämmelse om minimikvantiteten spelar någon roll. Alla de, som, så att säga, begagna brännvin till dagligt bruk, äro naturligtvis oberoende af stadgandet. De taga hem ett kvantum på en gång; och om det är en half liter eller en hel, spelar ingen roll. Sedan finns en annan kategori af brännvinsköpare, som man nog ofta skulle vilja hindra från att alltför lätt komma åt brännvin, nämligen den stora skaran af arbetare. De begagna i allmänhet icke brännvin dagligdags; men många — lyckligtvis icke alla — ha för sed att, då lördagskvällen kommer, skaffa sig brännvin för att fira söndagen med. Då går det naturligtvis icke till så, att hvar och en köper en half eller en hel liter, utan en skickas för att köpa åt dem alla; detta är en »salning», som ej torde kunna undvikas, hvilka stadganden man än har. Ej heller för dem spelar bestämmelsen om minimikvantitet någon roll, ty där köpes naturligtvis ett förråd på flera liter. Men däremot finnes det en tredje kategori, för hvilken stadgandet kan ha betydelse, nämligen de olyckliga individer, som drifvas till brännvinsmissbruk genom ett oemotståndligt spritbegär — ofta de allra fattigaste och till kroppskrafterna mest nedsatta. Dessa ha ondt om pengar; de ha icke så lätt att skaffa sig de pengar, som behövas, men lyckas de få en slant, går den vanligen till brännvin. För dem är det lättare att köpa en half liter än en hel; och med hänsyn till dem tror jag, att det kunde vara gagneligt hafva åtminstone så högt minimikvantum som en liter — kanske de därigenom en och annan gång räddas från ett rus, fastän mycket hjälper det nog icke. Hvad som sagts om dem gäller ock den stora, brännvinskonsumerande klass, som kallas luffare. De äro i allmänhet vid dålig kassa; och jag tror, att de skulle helsa med stort bifall den sänkning af minimikvantiteten, som här föreslås. Det skulle för dem underlätta att komma åt brännvin. Jag tror, att det vore lyckligt både för dem och för den stora allmänheten, om man i stället något försvarade tillgången på brännvin.

Nu säger man: hvarför skola vi ha så högt minimum som en liter; därigenom tvingas folk att konsumera mer, än om de finge köpa en mindre kvantitet. Ja, det kan ju vara sant; men då borde minimum sättas ännu lägre, ty ingen lär väl påstå, att en half liter brännvin är ett så ringa kvantum, att en och hvar kan sätta det i sig utan olägenhet på en gång.

Jag tror nog, att en minimigräns bör finnas, men då skall den vara åtminstone så hög som en liter. Jag tillåter mig därför yrka afslag å Kungl. Maj:ts förslag och bifall till herr Waldenströms reservation.

Friherre Lagerbring: Frågan, huruvida en hel liter eller en half är rätta minimimåttet, hör till de frågor, som äro så godt som olösliga. Det lär trotsa all bevisföringskonst att afgöra, hvilketdera skall

vara lämpligare ur nykterhetssynpunkt. Skäl kunna anföras för både det ena och det andra. För ett behållande af den nuvarande gränsen tala de skäl, som den förre talaren anförde; men andra skäl finnas, som tala för en nedsättning af minimimåttet. Den hela litern leder till större brännvinsförbrukning vid vissa tillfällen, än som skulle ifrågakomma, om minimimåttet vore lägre; och den föranleder lättare till den »salning», om hvilken man hör så mycket talas och som måste anses fördärlig ur nykterhetssynpunkt. Just de stackare, som friherre *De Geer* talade om och som lida af spritbegär — de skaffa sig en kamrat och sala ihop till minimikvantiteten; följden är, att denna kamrat tvingas med i olyckan, och i stället för en supare får man två, hvilket icke är till fördel.

Som sagdt, hvilketdera är bäst ur nykterhetssynpunkt, kan man ej med visshet afgöra. I Norge har man vida lägre minimikvantitet, 0,35 liter, och där konsumeras mindre brännvin än i Sverige; i Finland är gränsen högre, 2 liter, och äfven där dricks mindre brännvin än i Sverige. Således kan man icke få bevis för någondera saken. Kungl. Maj:t har föreslagit $\frac{1}{2}$ liter. Utskottet har icke kunnat få afgörande bevis vare sig för det ena eller det andra, men har biträdt Kungl. Maj:ts förslag. Man kan ju säga som så att, då en hel liter varit lagstadgad som minimum så länge, kan tiden vara inne att »låta helan gå» och halfvan komma i stället.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Wieselgren: I trettio år har jag hört denna fråga debatteras, om nämligen den där *hela* litern skulle utöfva något gynnsamt inflytande i nykterhänseende eller icke; och jag får tillstå, att jag ännu icke hört något afgörande skäl för vare sig det ena eller det andra påståendet. Jag har därför långt ifrån lätt att bestämma min ståndpunkt i denna fråga. Men då den hör till dem, som endast kunna lösas genom erfarenhetens vittnesbörd, har jag svårt att motsätta mig, då det gäller att bereda ett tillfälle för vinnande af denna erfarenhet. Och jag kan gå med på detta förslag särskildt därför, att, då här säges, att vid minuthandel det *minsta* tillåtna försäljningskvantum är en half liter, innebär icke denna bestämmelse något ovilkorligen bindande bud för den, som vill till *högre* minimibelopp utminutera brännvinet. Jag kan med full rätt säga till ett bolag, som verkligen vill till sina kunders fromma sköta sin rörelse: om Ni finner denna nedsättning till en half liter verka ogynnsamt för nykterhetsintresset, så är Eder icke förmenadt att hvad Eder rörelse angår åter sätta minimum till *en* liter, som det var förut.

Detta gör, att jag icke vill motsätta mig den af utskottet föreslagna formuleringen af 3 §.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på föreliggande paragraf yrkats, dels att densamma skulle godkännas i enlighet med utskottets förslag, dels ock, af friherre *De Geer*, att paragrafen skulle antagas med den ändring, som föreslagits af herr Waldenström i hans vid paragrafen afgifna reservation.

*Förslag till
förrådning
angående
försäljning
af brännvin.
(Forts.)*

Sedermera gjordes propositioner jämlikt dessa yrkanden och förklarades propositionen på godkännande af utskottets förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

4 §.

Denna paragraf lydde enligt förslaget sålunda:

«Vid utskänkning må brännvin försäljas till huru ringa belopp som helst, dock endast till förtäring på stället.»

Herr Hedenstierna: Jag ber att få framställa mina betänkligheter mot den föredragna paragrafens sista ord: »dock endast till förtäring på stället». Denna bestämmelse, att vid utskänkning brännvin icke må försäljas till afhämtning, har naturligtvis tillkommit i afsikt att befordra nykterheten. Jag tror emellertid, att den verkar tvärtom; jag anser det för min del ganska skadligt att på detta sätt, om jag så får säga, inpiska allmänheten till besök å krogarne. Det är ju klart, att i hvarje trakt af landet personer finnas, som icke kunna undvara förtärandet af brännvin, och då man borttager för dem möjligheten att till sitt hem medföra och där förtära mindre kvantiter brännvin, låt vara att detta kanske någon gång skulle missbrukas, tvingas dessa personer att besöka krogarne. Hvad det betyder att nödgas på sådana platser inmundiga den sprit man vill förtära, kan hvar och en förstå, enär dit samlas en massa folk icke alltid i sedlighetens och ordningens intressen. För att icke gifva anledning att dessa må kunna störas på något sätt, anhåller jag att den bestämmelse, som särskildt förekommer i § 4 och medför att brännvinet af folket nödvändigt måste förtäras på stället, måtte utgå. Jag yrkar därför på borttagandet af orden: »dock endast till förtäring på stället».

Herr Wieselgren: Jag ber däremot att få yrka bifall till paragrafen, med den lydelse utskottet föreslagit. Anledningen, hvarför man tillsatt orden: »dock endast till förtäring på stället» är helt enkelt, att man därmed velat motverka hemsupning. Ty, mina herrar, krogsupning är ganska farlig, men om någon supning är ändå farligare, så är det hemsupningen. Det är ock sorgligt att se, med hvilken lätthet brännvinskunden, om det annars kan låta sig göra, omskapar hemmet till krog. Jag har suttit under elfva år i styrelsen för ett af landets största utskänkningsbolag och där studerat frågan på ganska nära håll. Just på grund af då gjorda erfarenheter vågar jag säga, att det för våra bolag torde vara en mycket kinkig sak att hålla rätta kursen mellan Scylla och Charybdis i dessa stycken. Det skulle säkert vara mycket farligt och för nykterhetsintresset oförmånligt, om man, på sätt föregående talare yrkade, skulle ytterligare nedsätta afhemtningsminimum och därmed också, om jag så får säga, premiera den okontrollerade hemsupningen till nackdel för den kontrollerade krogsupningen. På denna grund anhåller jag om bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande paragraf yrkats, dels att densamma skulle godkännas enligt utskottets förslag, dels ock, af herr *Hedenstierna*, att paragrafen skulle antagas med utslutande af orden »dock endast till förtäring på stället».

*Förslag till
föreskrift
angående
försäljning
af brännvin.
(Forts.)*

Härefter gjordes propositioner jämlikt dessa yrkanden och förklarades propositionen på godkännande af utskottets förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

5 §.

Godkändes.

6 §.

Denna paragraf lydde enligt

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

»1. Rättighet till detaljhandel med brännvin må ej tilldelas eller öfverlätas å annan än den, som har medborgerligt förtroende, gjort sig känd för ordentlighet, kan försvarligt skrifva och räkna, råder öfver sig och sitt gods samt pröfvas i öfrigt vara lämplig till rörelsens utöfvande.

2. Vid utskänkning af brännvin må mat och andra drycker än brännvin tillhandahållas för förtäring på stället. Utminuterung af brännvin må, med undantag för försäljning till afhämtning af vin eller maldrycker, icke vara förenad med annan handel, till hvars drifvande särskild anmälan fordras.

3. Rättighet till detaljhandel med brännvin må ej tilldelas öfverståthållare, underståthållare, landshöfding, landssekreterare, landskamrerare, kronofogde, länsman, lands- eller stadsfiskal, polistjänsteman, domare på landet, borgmästare eller annan magistratsperson i stad, ecklesiastik ämbets- eller tjänsteman, kyrkobetjänt, folkskollärare, i tjänst varande läkare, brännerikontrollör eller tillsyningsman vid brännvinsnederlag, eller i allmänhet ämbets- eller tjänsteman, som till följd af sin

2. *Detaljhandel med brännvin må icke vara förenad med annan handel, till hvars drifvande särskild anmälan fordras; dock att vin och andra drycker må tillhandahållas vid utminuterung till afhämtning och vid utskänkning till förtäring på stället.*

3. Rättighet till detaljhandel med brännvin må ej tilldelas öfverståthållare, underståthållare, landshöfding, landssekreterare, landskamrerare, kronofogde, länsman, lands- eller stadsfiskal, polistjänsteman, domare på landet, borgmästare eller annan magistratsperson i stad, ecklesiastik ämbets- eller tjänsteman, kyrkobetjänt, folkskollärare, i tjänst varande läkare, brännerikontrollör eller tillsyningsman vid brännvinsnederlag, eller i allmänhet ämbets- eller tjänsteman, som till följd af sin

*Förslag till
förordning
angående
försäljning
af brännvin.*
(Forts.)

Kungl Maj:ts förslag:

befattning kan komma att deltaga i beslut om brännvins försäljning eller kontroll därå; dock må kyrkobetjänt, lärare och i tjänst varande läkare kunna vara delägare eller styrelseledamot i bolag, hvarom i §§ 12 och 14 förmäles.

4. Apotekare må ej heller annorledes än som delägare eller styrelseledamot i bolag, som nyss är nämndt, tilldelas rättighet till detaljhandel med brännvin. Sådant må dock å apotek säljas för medicinskt ändamål på behörig läkares recept, hvilket bör kvarlämnas och förvaras å apoteket; och gäller hvad medicinalförfattningarna föreskrifva i afseende å försäljning af sådana läkemedel, som innehålla brännvin.»

Utskottets förslag:

befattning kan komma att deltaga i beslut om brännvins försäljning eller kontroll därå; dock må kyrkobetjänt, lärare och i tjänst varande läkare kunna vara styrelseledamot i bolag, hvarom i 12 och 14 §§ förmäles.

4. Apotekare må *ej annorledes* än som delägare eller styrelseledamot i bolag, som nyss är nämndt, tilldelas rättighet till detaljhandel med brännvin. Sådant må dock å apotek säljas för medicinskt ändamål på behörig läkares recept, hvilket bör kvarlämnas och förvaras å apoteket; och gäller hvad medicinalförfattningarna föreskrifva i afseende å försäljning af sådana läkemedel, som innehålla brännvin.»

Herr Almgren: Vid denna paragraf har jag visserligen icke reserverat mig, men detta beror på förbiseende vid anteckning af reservationerna. Jag ber att vid denna paragrafs tredje moment få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet har nämligen här vidtagit den förändringen, att då Kungl. Maj:t medgifver kyrkobetjänt, lärare och i tjänst varande läkare att vara både delägare och styrelseledamot i utskänkningsbolag, har utskottet ansett det vara olämpligt, att dessa personer vore delägare, och har endast åt dem velat inrymma rätt att fungera såsom styrelseledamöter. Jag anser för min del det vara en obetingad fördel i det kungl. förslagens bestämmelse, ifall man verkligen vill, att bolag skola kunna bildas under fördelaktiga omständigheter på de ställen, där de lämpa sig. Såsom bekant spela läkare och lärare en stor roll i kommunerna, och oftast är det dessa herrar, som få taga initiativ till och genomföra nyttiga förslag. Skulle man nu beröfva dem rättighet att vara delägare i bolagen, kommer man därigenom att försvåra bolags bildande på tillfredsställande sätt. Det skäl, som af utskottet anföres häremot, synes mig vara bra klemt, under det hvad Kungl. Maj:t i propositionen anför förefaller mig vara giltigt och grundadt. Jag ber således att i detta moment få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag, liksom äfven att fjärde momentet måtte formuleras i öfverensstämmelse med Kungl. Maj:ts proposition.

Friherre Lagerbring: Utskottets vid detta mom. gjorda ändring i Kungl. Maj:ts förslag är föranledt af hvad som framhållits från nykterhetsvänligt håll, att det såge rätt egendomligt ut, om kyrkobetjänt, lärare eller i tjänst varande läkare vore ekonomiskt

intresserad i utskänkningsbolag. Herr Almgren antydde nyss, att denna bestämmelse skulle utgöra hinder för ett bolags delägare att invälja personer af sådan ställning i styrelsen, men jag vill fästa uppmärksamheten på att i bolagens styrelser ledamöterna insättas utom af delägarne själfva äfven af stadsfullmäktige, hushållnings-sällskap och landsting och slutligen äfven af Kungl. Maj:ts befallningehafvande — allt detta em vederbörlig paragraf godkännes — så nog blir det tillfälle att få in dessa duglige lärare och läkare m. fl. i styrelserna. Att man icke kan vara intresserad för bolags bildande, därför att man ej kommer att blifva delägare i detsamma, kan jag icke förstå, ty bolagen bildas i nykterhetens och sedlighets intresse, och är i en ort en lärare eller läkare intresserad för detta mål, må han väl kunna taga initiativet till bolags bildande fast han icke får blifva aktieägare eller ekonomiskt intresserad däri. Jag tror därför, att herr Almgrens betänkligheter i detta afseende icke böra tillmätas betydelse. Jag vill icke påstå, att utskottets ändringsförslag heller är af någon större betydelse, men jag tror det har skäl för sig och yrkar bifall därtill.

Förslag till förordning angående försäljning af brännvin.
(Forts.)

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter herr talmannen yttrade, att beträffande föreliggande paragraf yrkats, dels att densamma skulle godkännas i enlighet med utskottets förslag, dels ock, af herr *Almgren*, att den af utskottet föreslagna paragrafen måtte godkännas med den ändring, att mom. 3 och 4 antoges att lyda så som Kungl. Maj:t föreslagit.

Sedermera gjordes propositioner jämlikt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på paragrafens godkännande enligt utskottets förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

7 och 8 §§ äfvensom 9—11 §§ med tillhörande öfverskrifter.

Godkändes.

12 §.

Denna paragraf hade följande lydelse enligt

Kungl. Maj:ts förslag.

»De i § 11 öfvermålde försäljningsrättigheter må upplåtas endast åt särskildt, uteslutande för detaljhandel med brännvin bildadt bolag och må icke mellan flera bolag fördelas. Magistraten skall genom minst en månad förut utfärdad offentlig kungörelse inom viss utsatt tid infordra skriftliga anbud å öfvertagande under den af Kungl. Maj:ts befallningehafvande bestäm-

Utskottets förslag.

»De i 11 § öfvermålde försäljningsrättigheter må upplåtas endast åt särskildt, *inom staden* uteslutande för detaljhandel med brännvin bildadt bolag och må icke mellan flera bolag fördelas. Magistraten skall genom minst en månad förut utfärdad offentlig kungörelse inom viss utsatt tid infordra skriftliga anbud å öfvertagande under den af Kungl. Maj:ts befallnings-

*Förslag till
förordning
angående
försäljning
af brännvin.*
(Forts.)

Kungl. Maj:ts förslag.

da tid af ifrågavarande rättigheter. Inkomna anbud, som böra åtföljas af bolagets stadgar, granskas af magistraten, hvilken, efter det stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, allmän rådstuga hörts, insänder handlingarna jämte eget utlåtande till Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som med afseende å bolagens lämplighet äger antaga eller förkasta anbuden. Finner Kungl. Maj:ts befallningshafvande icke skäl antaga något af de gjorda anbuden eller har inom den utsatta tiden något anbud ej inkommit, skall ny kungörelse med infordrande af anbud utfärdas. Föranleder ej heller denna kungörelse, att anbud inkommer, som finnes antagligt, vare Kungl. Maj:ts befallningshafvandes beslut om försäljningsrättigheters upplåtande förfallet.»

Utskottets förslag.

hafvande bestämda tid af ifrågavarande rättigheter. Inkomna anbud, som böra åtföljas af bolagets stadgar, granskas af magistraten, hvilken, efter det stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, allmän rådstuga hörts, insänder handlingarna jämte eget utlåtande till Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som med afseende å bolagens lämplighet äger antaga eller förkasta anbuden. Finner Kungl. Maj:ts befallningshafvande icke skäl antaga något af de gjorda anbuden, eller har inom den utsatta tiden något anbud ej inkommit, skall ny kungörelse med infordrande af anbud utfärdas. Föranleder ej heller denna kungörelse, att anbud inkommer, som finnes antagligt, vare Kungl. Maj:ts befallningshafvandes beslut om försäljningsrättigheters upplåtande förfallet.»

Herr Berlin: Den fråga, som föranledt min vid denna paragraf antecknade reservation, hör egentligen hemma vid 15 §, men då den behandling, frågan där fått, föranledt ändring i nu föreliggande paragraf, ber jag att få yttra mig därom redan nu.

I 15 §, 9 mom. hafva nämligen i den kungl. propositionen intagits stadganden, som afse det fall, att bolag i en kommun erhållit rättighet att drifva rörelse i en annan. Såsom bekant har enligt nu gällande förordning sådan rättighet icke kunnat bolag medgifvas, men i Kungl. Maj:ts proposition är förslag därom framställt. Det har nämligen, såsom det yttras i motiven härför, ansetts lämpligt att bereda bolag möjlighet att öfvertaga sådan rörelse, som här är i fråga, icke blott på den ort, där styrelsen har sitt säte, utan äfven, om i något fall sådant befines ändamålsenligt, i annan kommun.

Emellertid har i Andra Kammaren väckts motion om att dylik rättighet icke skulle bolag medgifvas, och utskottet har bifallit denna motion. Utskottet anför såsom motiv härför, »att de af motionären anförda skäl för bibehållande af nuvarande ordning synas utskottet vara af den betydelse, att mera hänsyn måste tagas till dem än till de af chefen för finansdepartementet till förmån för den af honom ifrågställda förändringen anförda lämplighetshänsyn».

I själfva verket har motionären icke anført några andra skäl, än att det kunde sättas i fråga, om det ej vore bäst att i detta hänseende bibehålla nu gällande föreskrift, och någon erfarenhet, som kan tjäna till ledning vid bedömandet af hvad som härvid kan vara

bäst, har naturligtvis icke kunnat vinnas, enär enligt nu gällande förordning bolags verksamhet inom olika kommuner ej kan äga rum; men man kan, om man tagit del af åtskilliga uppgifter, som meddelas i den kungl. propositionen, med fog ifrågasätta, huruvida icke åtskilliga hit hörande förhållanden — i en del småstäder — skulle vara annorlunda, därest vid täflan mellan anbud på försäljningsrättighet det hade varit bolag äfven i andra städer medgifvet att ingifva dylika anbud.

*Förslag till
förordning
angående
försäljning
af brännvin.*
(Forts.)

Hvad nu beträffar landsbygdens kommuner, har ju i den kungl. propositionen ifrågasatts, att detaljhandel där skulle kunna upplätas äfven åt bolag. Har nu Kungl. Maj:ts befallningshafvande medgifvit sådan upplåtelse, synes det vara uppenbart, att ett äldre, väl skött bolag i en närbelägen kommun skall vara bättre skickadt att såväl i ekonomiskt afseende som i sedlighetens intresse verka på ett mer gagnande sätt, än t. ex. ett i en socken nybildadt bolag. Det kan förutsättas, att i en landskommun ett dylikt bolag komme att förestås af en styrelse, som utan erfarenhet måste genom experimenterande så att säga trefva sig fram, under det ett äldre bolag från annan kommun skall kunna tillämpa den större erfarenhet, som står till dess förfogande.

Jag tillåter mig därför yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag oförändradt eller, med andra ord, att ur 12 § må utgå orden »inom staden».

Friherre Lagerbring: Jag har svårt att bemöta den föregående talaren, då jag ursprungligen stod på samma ståndpunkt som han i denna fråga. Jag tror viaserligen icke, att saken har stor praktisk betydelse, men det visade sig under öfverläggningarna i utskottet, att landrepresentanterna voro synnerligt rädda för denna bestämmelse. De fruktade, att städernas stora brännvinsbolag skulle komma att härigenom få rättighet att drifva sin rörelse äfven på landet. På många håll ville man undvika, att bolag *alls* skulle få bildas på landet, och skulle ytterligare städernas spritbolag komma ut dit och få drifva sin rörelse i flera kommuner, befarade man att brännvinsförsäljningen på landet i hög grad skulle underlättas; man skulle kanske åstadkomma, att rättigheter upplätas, som eljest icke komme i fråga. Jag för min del kan icke tro, att det vid så synnerligt många tillfällen skulle komma i fråga, att främmande bolag ville drifva sin rörelse i landskommuner, och jag anser därför, då denna bestämmelse i Kungl. Maj:ts förslag funnit så starkt motstånd, att man icke bör hålla på densamma, hvarför jag äfven nu anser mig kunna yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på nu föredragna paragraf yrkats, dels att utskottets förslag till paragrafens lydelse skulle godkännas, dels ock, af herr *Berlin*, att motsvarande paragraf i Kungl. Maj:ts förslag i ämnet måtte godkännas.

Härefter gjordes propositioner enligt dessa yrkanden, och förkla-

Förslag till
förordning
angående
försäljning
af brännvin.
(Forts.)

rades propositionen på godkännande af utskottets förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

13 §.

Godkändes.

14 §

För denna paragraf hade föreslagits följande lydelse

af Kungl. Maj:t:

»1. Därest Kungl. Maj:ts befallningshafvande enligt nästföregående § medgifvit upplåtande inom socken af rättighet till utminutering af brännvin, eller till såväl utminutering som utskänkning af brännvin, må de beviljade försäljningsrättigheterna upplåtas endast till särskildt, uteslutande för detaljhandel med brännvin bildadt bolag och icke mellan flera bolag fördelas. Kommunalnämnden skall genom minst en månad förut utfärdad offentlig kungörelse, som bör uppläsas i socknens kyrka minst två söndagar och införas i någon af ortens tidningar, inom viss utsatt tid infordra skriftliga anbud å öfvertagande af ifrågavarande rättigheter under den af Kungl. Maj:ts befallningshafvande bestämda tid. Inkomna anbud, som böra åtföljas af bolagets stadgar, granskas af kommunalnämnden, hvilken, efter det kommunalstämman blifvit hörd, insänder handlingarna jämte eget utlåtande till Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som med afseende å bolagens lämplighet äger antaga eller förkasta anbud. Finner Kungl. Maj:ts befallningshafvande icke skäl antaga något af de gjorda anbud eller har inom den utsatta tiden något anbud ej inkommit, skall ny kungörelse med infordrande af anbud utfärdas. Föranleder ej heller denna kungörelse, att anbud inkommer, som finnes

af utskottet:

»1. Därest Kungl. Maj:ts befallningshafvande enligt nästföregående § medgifvit upplåtande inom socken af rättighet till utminutering af brännvin, eller till såväl utminutering som utskänkning af brännvin, må de beviljade försäljningsrättigheterna upplåtas endast till särskildt, inom socknen uteslutande för detaljhandel med brännvin bildadt bolag och icke mellan flera bolag fördelas. Kommunalnämnden skall genom minst en månad förut utfärdad kungörelse, som införes i någon af ortens tidningar, inom viss utsatt tid infordra skriftliga anbud å öfvertagande af ifrågavarande rättigheter under den af Kungl. Maj:ts befallningshafvande bestämda tid. Inkomna anbud, som böra åtföljas af bolagets stadgar, granskas af kommunalnämnden, hvilken, efter det kommunalstämman blifvit hörd, insänder handlingarna jämte eget utlåtande till Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som med afseende å bolagens lämplighet äger antaga eller förkasta anbud. Finner Kungl. Maj:ts befallningshafvande icke skäl antaga något af de gjorda anbud, eller har inom den utsatta tiden något anbud ej inkommit, skall ny kungörelse med infordrande af anbud utfärdas. Föranleder ej heller denna kungörelse, att anbud inkommer, som finnes antagligt, vare Kungl. Maj:ts befallningshafvandes beslut om

af Kungl. Maj:t:

antagligt, vare Kungl. Maj:ts befallningshafvandes beslut om försäljningsrättigheters upplåtande förfallet.

2. Därest Kungl. Maj:ts befallningshafvande enligt nästföregående § medgifvit upplåtande inom socken af rättighet endast till utskänkning af brännvin och förslag, hvarom kommunalnämnden erhållit meddelande, blifvit väckt inom socknen att öfverlåta densamma till särskildt, uteslutande för detaljhandel med brännvin bildadt bolag, skola bestämmelserna i nästföregående mom. i fråga om sådan öfverlåtelse tillämpas, dock att, om antagligt anbud ej afgifves inom den i kungörelsen utsatta tid, ny kungörelse ej skall utfärdas, utan skola i sådant fall, äfvensom då fråga om rättigheternas öfverlåtande till särskildt bolag icke uppstått inom socknen, samma rättigheter inom augusti månads utgång af länsmannen på offentlig auktion, som minst 14 dagar förut skall vara genom kungörelse i socknens kyrka tillkännagifven, utbjudas för den af Kungl. Maj:ts befallningshafvande bestämda tid åt den eller dem, som åtaga sig afgift för högsta litertal, och må härvid allenast en rättighet i sänder utbjudas. Länsmannen insände därefter utan dröjsmål det vid auktionen förda protokoll till Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som äger att efter kommunalnämndens hörande pröfva de gjorda anbudena och dem, med afseende ej mindre å de bjudandes behörighet och lämplighet än äfven å den erbjudna afgiftens belopp, antaga eller förkasta.

af utskottet.

försäljningsrättighetersupplåtande förfallet.

2. Därest Kungl. Maj:ts befallningshafvande enligt nästföregående § medgifvit upplåtande inom socken af rättighet endast till utskänkning af brännvin och förslag, hvarom kommunalnämnden erhållit meddelande, blifvit väckt att öfverlåta densamma till särskildt, inom socknen uteslutande för detaljhandel med brännvin bildadt bolag, skola bestämmelserna i nästföregående mom. i fråga om sådan öfverlåtelse tillämpas, dock att, om antagligt anbud ej afgifves inom den i kungörelsen utsatta tid, ny kungörelse ej skall utfärdas, utan skola i sådant fall, äfvensom då fråga om rättigheternas öfverlåtande till särskildt bolag icke uppstått inom socknen, samma rättigheter inom augusti månads utgång af länsmannen på offentlig auktion, som minst 14 dagar förut skall vara genom kungörelse i någon af ortens tidningar tillkännagifven, utbjudas för den af Kungl. Maj:ts befallningshafvande bestämda tid åt den eller dem, som åtaga sig afgift för högsta litertal, och må härvid allenast en rättighet i sänder utbjudas. Länsmannen insände därefter utan dröjsmål det vid auktionen förda protokoll till Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som äger att efter kommunalnämndens hörande pröfva de gjorda anbudena och dem, med afseende ej mindre å de bjudandes behörighet och lämplighet än äfven å den erbjudna afgiftens belopp, antaga eller förkasta.

Förslag till förändring angående försäljning af brännvin.
(Forts.)

3. Beträffande försäljningsrättigheters meddelande inom köping,

Förslag till förändring angående försäljning af brännvin. som utgör egen kommun, gälle i tillämpliga delar hvad som häru t-
innan stadgas om stad.

(Forts.)

Vid förevarande paragraf hade reservation afgifvits af herr *Waldenström*, som dels hemställt, att Riksdagen måtte med afslag å Kungl. Maj:ts och utskottets förslag i denna punkt besluta, att rättighet till detaljhandel med brännvin på landet skulle på offentlig auktion utbjudas, dels ock, ifall detta förslag bifölles, vidare hemställt, att uppdrag måtte lämnas utskottet att vidtaga den omarbetning af § 14 äfvensom andra redaktionella förändringar, som däraf kunde föränledas.

Herr *Wieselgren*: I denna paragraf förekommer frågan om bolags bildande på landet. Jag förstår mycket väl anledningen till det förslagens tillkomst och kan visst icke säga, om man jämför en väl drifven bolagsrörelse på landet med en vanlig på auktion upplåten, att jag icke gärna vill hoppas, att den förre skall vara mera gagnelig för platsen än den senare. Men å andra sidan kan jag icke dölja för mig, att risken nog är stor för att landsbygdsbolagen kunna verka ytterst skadligt. Det beror ju helt och hållet på hvilka personligheter komma att drifva dessa bolagsrörelser. Om vederbörande inom en kommun se, att en därstädes på auktion upplåten rörelse egennyttigt drifves till kommunens förfång, vore det visserligen mycket illa, om lagen skulle lägga hinder i vägen för att en oegenyttigt skött bolagsrörelse skulle kunna i stället där upprättas; men hur åtgärden utfaller är helt och hållet beroende på om de ledande personerna handla af verkligt socialt och människovänligt intresse, eller om de *icke* göra det. Det är i detta fall som i fråga om den hela eller den halfva litern. Man står oviss; å ena sidan kan det vara en förbättring, men å andra sidan kan det leda till försämring. Det beror på lokala och personliga förhållanden. Jag vågar icke yrka rent afslag; men jag vill till protokollet fästa min stora tvehägsenhet, om denna paragraf, ifall den bifalles, skall komma att verka gagneligt.

Herr von *Mentzer*: Föregående talare sade, att han icke vågade yrka afslag på utskottets förslag beträffande denna paragraf. Det gör jag däremot, då jag lifligt är öfvertygad om att paragrafen är en af de allra farligaste, från nykterhetsvännernas synpunkt sedt, af samtliga nu föreliggande. Om man följer den historiska utvecklingen af denna lagstiftning, förhåller det sig ju så, att i den motion, som ligger till grund för Riksdagens skrivelse år 1902, påyrkades, att bolag för brännvinsförsäljning skulle få förekomma i andra landskommuner än köpingar, hvilket förslag afstyrktes af bevillningsutskottet. Vidare förekom i skrivelsen icke ett enda ord, som kan anses uttrycka gillande af motionärernas i detta afseende uttalade önskan. Riksdagen har ju sålunda redan förut på sitt sätt uttalat sig mot bolag på landet, och detta på ganska goda grunder. Man hade hoppats nu en lång tid, att, så snart de s. k. privilegierade krogarne på landet upphörde, man där skulle i det närmaste vara

fri från krogar, men detta hopp synes nu löpa stor fara att blifva besviket. Om man sätter sig in i de verkliga förhållandena, ligger det bra nära till hands att tänka sig, att i en kommun lätteligen kunde finnas några personer, hvilka räknade ut, att de kunde göra sig enskild förtjenst genom ett sådant här bolags bildande; de kunde blifva direktörer, familjemedlemmarne kunde få andra tjänster; de eller deras anförvanter kunde vinna förtjänst på hyra, transport af varor o. s. v. En sådan liten grupp kaa i en liten kommun behärskas kommunalnämnd och kommunalstämma; de fåge således en framställning till stånd, att en sådan här bolagskrog borde inrättas i sedlighetens och nykterhetens intresse, och så komma de till Konungens befallningshafvande med den vackra manteln på sina axlar och begära att få en bolagskrog. Det skall då falla sig synnerligen svårt för Konungens befallningshafvande att afslå en sådan framställning. Ja, jag vill tillägga, att de kunna hafva ett ytterligare intresse, som drifver dem framåt, och det är intresset för kommunens inkomster, som ökas så snart ett bolag bildats, som får erlägga kommunalskatt. Nu yrkas det i en reservation, att i stället för bolagskrogar skulle kunna få inrättas krog efter auktion. Detta är ju icke heller för mig så synnerligen tilltalande, men då jag ser af Kungl. Maj:ts framställning, att det stadgande, som förut finnes, icke gifvit anledning till inrättandet af mer än 20 rättigheter att idka minuthandel med brännvin, så är det ju icke så synnerligen farligt. Och om det komme under denna rubrik »efter auktion», så blefve det uppenbarligen enskilde, som droge vinsten af rörelsen, och då vore man ju åtminstone af med den vackra manteln; det visade sig, att det vore vinningslystnaden, som stode bakom, och det blefve då mindre tilltalande att meddela en sådan rättighet.

På grund af hvad jag nu anført, vågar jag hemställa om afslag på utskottets förslag vid denna paragraf och bifall till herr Waldenströms reservation i fråga om samma paragraf.

Herr statsrådet Meyer: Detta förslag, att utminuteringsrörelse på landsbygden endast skulle få äga rum under bolagsform, hvilat på samma princip som den, på hvilken hela det kungl. förslaget är byggt, nämligen att man skulle försöka taga bort de svaga punkterna hos göteborgssystemet, d. v. s. skulle öfverallt försöka ställa så, att de som hade hand om brännvinsförsäljning icke hade ekonomisk fördel af att brännvinskonsumtionen uppdrifves så mycket som möjligt. Det var därför som i 25 § Kungl. Maj:t föreslog, att städernas andel i brännvinsförsäljningsvinsten skulle fixeras, så att det blefve likgiltigt för städerna, huruvida det konsumerades mer eller mindre brännvin. Det var därför Kungl. Maj:t ville hafva bort utminuteringsrätterns förvärfvande genom auktion på landsbygden, då det naturligtvis blefve den enskilde innehafvaren af denna rätt, som skördade vinsten och större vinst, ju större omsättning han hade. Vidare var det därför Kungl. Maj:t föreslog inskränkning i gästgifvarnes rättigheter — allt detta för att de, som handhade försäljningen, icke skulle hafva ekonomisk fördel af konsumtionens ökning. Nu har man mot detta förslag anmärkt, att 1902 års Riksdag icke var med om det

*Förslag till
förordning
angående
försäljning
af brännvin.
(Forts.)*

*Förslag till
förordning
angående
försäljning
af brännvin.*
(Forts.)

förslag, som då förelåg om öfverlämnande af brännvinshandeln på landsbygden åt bolag, men det var den skillnad mot nu föreliggande förslag, att enligt det förra vederbörande kommun skulle hafva andel i vinsten, som uppstode af bolagets affärsverksamhet, men enligt det senare, nu föreliggande skola kommunerna icke hafva någon sådan vinst och följaktligen icke heller hafva intresse af en ökad brännvinsförsäljning. Vidare har man yttrat farhågor, att vid bolags bildande på landet enskilda intressen skulle göra sig gällande, så att man onödigtvis skaffade sig bolag, och att dessa kunde komma i händerna på olämpliga personer. Hvad detta senare beträffar, får jag erinra om att Konungens befallningshafvande har att pröfva lämpligheten af bolags bildande, och endast under förutsättning, att Konungens betallningshafvande godkänt det bildade bolaget, meddelas tillåtelse för detsamma att utöfva verksamhet. Att enskilda personer på landsbygden ställde till bolag för att skaffa sig själfva eller sina vänner inbringande befattningar i dem, kunde ju vara tänkbart på ett eller annat ställe, ehuru jag icke tror det vore synnerligen lätt för dem att bringa saken till utförande. Men öfver allt, där sådan brännvinshandel skulle äga rum, skulle naturligtvis de följder, som alltid uppstå, komma att visa sig, oordningar, kostnader och andra olägenheter för kommunen; allt detta skulle, menar jag, nog verka därhän, att kommunen besinnade sig mer än en gång, innan den vore med om bildandet af bolag. Dessutom vill jag påpeka, att bolagsinstitutionen skulle träda i stället för de enskilda rättigheter, som nu förvärfvas genom auktion, och vidare, att en kommun kan, om den vill begagna sig af tillfället, boreda sig ganska stor ekonomisk vinst, ifall det förblifver vid det gamla sättet. Det har nämligen händt, att en kommun förklarar sig vilja inrätta en utminuteringsrättighet, emedan kommunen af vederbörande rättsinnehafvare betingat sig särskild godtgörelse. Jag vet, att i ett fall en innehafvare af dylik rättighet under flere år till kommunen betalat först 6,000 kronor och sedan 8,000 kronor årligen och efter denna affärs slut bjudit 10,000 kronor för att få behålla rättigheten. En kommun kan således med bibehållande af nuvarande ordning göra sig mycket större vinst än som vore möjligt genom ökade kommunalskatter för en bolagsrörelse. Men den omständigheten, att endast undantagsvis inträffat, att en kommun på sådant sätt skaffat sig extra inkomster, tyckes mig utgöra en borgen för att man icke behöfver befara ett allmänt begagnande af landskommuners rätt att bilda bolag. Hafva de hittills icke annat än i mycket sällsynta undantagsfall begagnat sig af den utväg, som stått dem öppen att bereda sig vinst, så lära de icke framdeles komma att göra sig till godo rätten till bildande af brännvinsbolag med allt elände, som därmed följer, blott för att därigenom gynna några sina mera framstående medlemmar och deras släktingar.

Jag tror således, och det torde för alla vara uppenbart, att nog främjas nykterheten bättre genom införande af bolag än genom brännvinshandelns öfverlämnande genom auktion åt enskilda personer, hvilka, såsom jag förut sagt, naturligtvis måste söka drifva upp afsättningen så högt som möjligt, i synnerhet om de, såsom det händt, gifvit kommunerna extra gifvor.

Herr von Mentzer: Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet anförde såsom grund för Kungl. Maj:ts och utskottets förslag, att man ville uppnå en så effektiv beskattning som möjligt. Med anledning häraf skulle jag vilja säga, att den allmänna nykterheten för landet är af större betydelse än om man vinner några kronor mer eller mindre i den kassa, hvartill dessa medel skola inflyta. Är det så i verkligheten, som det enligt min åsigt förhåller sig, att reservantens förslag leder till befordrande af en allmännare nykterhet, så är det att föredraga.

*Förslag till
förordning
angående
försäljning
af brännvin.
(Forts.)*

Vidare sade herr statsrådet, att kommunerna af bolagsrörelse icke hade sådan kommunal vinst som af sådan rörelse, hvartill rättighet upplättes på auktion. Detta är ju visst och sant, men såsom jag sökte i mitt förra anförande framhålla, och detta vill jag starkt betona, är här icke fråga om kommunens inkomster, utan om att bereda vissa mäktiga personer inom en kommun enskild vinning. Då det vidare nämndes, att kommuner funnes, som skaffat sig särskild vinst genom rättighets upplåtelse på auktion, tillåter jag mig anmärka, att det var ett undantag, och att så var förhållandet är icke underligt, då det var ett »pactum turpe», som en hel kommun skulle hafva ingått. Jag tror icke, att detta enda undantag bör gifva anledning till en förändrad lagstiftning.

Så anfördes till stöd för förslaget, att Konungens befallningshafvande ägde ju rätt att pröfva framställningar, som förekomma i detta fall. Men det är icke så lätt att pröfva, då oförvitlige och framstående män förebära sådant skäl, som jag förut antydde.

Jag har blifvit uppmärksamgjord på att herr Waldenströms reservation icke innehåller något bestämdt ändringsförslag med bestämd ordalydelse. Jag skall fördenskull yrka återremiss och gör jag det så mycket hellre, som jag skulle kunna gå in på utskottets förslag, att det ändrades i så måtto, att icke allenast den kommun, i hvilken det sättes i fråga att upprätta bolagskrog, skulle yttra sig i saken, utan äfven kringliggande kommuner, som onekligen komme att lida af den afsedda krogen, hvarvid man icke behöfde befara sådana personliga inflytanden, som jag antog kunna göra sig gällande i den kommun, där frågan bragts å bane. Jag har sålunda, herr grefve och talman, att yrka återremiss af föreliggande paragraf.

Friherre Lagerbring: Då ingen gjort yrkande på bifall till utskottets framställning, ber jag att få göra det.

Jag känner väl till alla de skäl föregående talare framförde; de anfördes alla under utskottsbehandlingen af dessa paragrafer. Jag tror dock för min del, att våra nykterhetsvänner här i landet hafva ganska väsentligt, om icke missförstått dessa bestämmelser, åtminstone öfverskattat den fara, som däraf kan uppstå. Man föreställer sig på vissa håll, att det skulle på landsbygden uppstå en mängd bolag för bedrivande af brännvinshandel, därför att detta förslag innehåller rättighet äfven för landskommuner att drifva brännvinsförsäljning. Jag vill dock fästa uppmärksamheten på att för erhållande af rättighet till brännvinsförsäljning å landet frågan först och främst måste behandlas i kommunalnämnden, vidare skall kommunalstämman till-

*Förslag till
förordning
angående
försäljning
af brännvin.*
(Forts.)

styrka densamma och sedan Konungens befallningshafvande godkänna detta beslut. Därefter har kommunen att komma in med framställning om bolags bildande, då Konungens befallningshafvande granskar bolagsordningen, tager reda på af hvilka personer styrelsen skall bestå, och har då i sitt skön att afslå eller bifalla öfverlämnandet af utskänknings till detta bolag. Det är således en hel serie af procedurer frågan har att genomgå innan den blir afgjord, och jag föreställer mig, att myndigheterna ytterst noggrannt skola pröfva densamma, innan de medgifva brännvinsminuterings öfverlämnande till bolag i en landskommun. Finnas inga andra skäl för deras inrättande, än att en eller annan person vill hafva direktörsarfvode, så undrar jag, om icke länsstyrelserna landet rundt komma att säga nej. Sådana ansökningar, som här äro i fråga, afslås redan nu i stort antal, något som synes redan däraf, att utminuteringsrättigheterna på landet, som på 1890-talet uppgingo till 116, nu icke äro flera än 20. De försvinna allt mer och mer, och för egen del har jag afslagit sådana framställningar just af det skäl jag antydt, att det icke funnits verklig grund för de framställningar, som blifvit gjorda. Jag tror därför, att nykterhetsvännernas farhågor för uppståendet af brännvinsförsäljningar i stor skala uti landskommuner äro öfverdrifna; och skulle det visa sig, att förhållandena blefve så som de frukta, så är denna paragraf icke omöjlig att ändra. Konungens befallningshafvande har ju icke rättighet att gifva dylik tillåtelse för mer än tre år. Jag tror emellertid för egen del, att tvärtom nykterhetsverksamheten skall främjas genom denna bestämmelse, och jag hänvisar därvidlag till hvad herr chefen för finansdepartementet yttrade.

Jag vill tillägga en sak af betydelse, nämligen att enligt detta förslag komma köpingar att framdeles räknas till landet i frågor om bildandet af brännvinsbolag, så att efter 1925 skulle, om icke denna paragraf godkännes, icke heller där kunna bildas bolag för försäljning af spirituosa, utan man skulle äga att äfven där genom auktion upplåta försäljningsrättigheter. Där i ligger också ett skäl att icke helt och hållet utesluta möjligheten till bildande af brännvinsförsäljningsbolag i landskommuner.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter herr talmannen i enlighet med föreliggande yrkanden gjorde propositioner, först på paragrafens godkännande med den lydelse utskottet föreslagit samt vidare därpå att densamma skulle visas åter till utskottet; och förklarades den förra propositionen, hvilken förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

15 §.

Godkändes.

16 §.

Denna paragraf lydde enligt utskottets förslag sålunda:

»1. Klubb eller annan förening må, *efter vederbörande kommunalstyrelses hörande*, kunna af Kungl. Maj:ts befallningshafvande tilldelas rätt under högst ett år i sänder att utskänka brännvin åt sina medlemmar och inbjudna gäster.

2. Vid hälsobrunn, badort eller annan kurort å landet, där särskild läkare finnes anställd, må på därom gjord ansökning Kungl. Maj:ts befallningshafvande, sedan vederbörande *kommunalstämma* lämnats tillfälle att yttra sig, meddela rättighet till brännvinsutskänkning för kortare tid än år, *dock att vid sådan utskänkning egentligt brännvin må tillhandahållas endast vid måltider åt spisande gäster.*

3. Rättighet till utskänkning å passagerarefartyg må på ansökning kunna medgifvas af Kungl. Maj:ts befallningshafvande i det län, hvarest fartygets rederi har sitt säte. Sådan utskänkning må endast äga rum till förtäring ombord å fartyget och må, under det fartyget ligger i hamn eller vid land, allenast ske till besättningen och till dem, som i fartygets restaurationslokal intaga *måltid.*

4. Där i annat fall än förut i denna § är sagdt värdshusrörelse för någon del af året tillfälligtvis kan vara af omständigheterna påkallad, dock ej vid läger eller där trupp eljest är för flera dagar sammandragen, må för kortare tid än år rättighet till brännvinsutskänkning på därom af vederbörande gjord ansökning meddelas af Kungl. Maj:ts befallningshafvande.»

Vid förevarande paragraf hade reservationer afgifvits:

1:o) af herrar *Berlin* och *G. Jansson*, utan angifvande af deras åsigt;

2:o) af herrar *Björklund* och *Paulson*, hvilka ansett, att 16 § bort erhålla följande lydelse:

»1. Utskottets förslag.

2. » »

3. » »

4. » »

5. Vid meddelande af utskänkingsrätt enligt denna § må Kungl. Maj:ts befallningshafvande föreskrifva de inskränknings, som i öfrigt kunna anses nödiga.»

3:o) af herr *Waldenström*, hvilken hemställt: beträffande paragrafens 1 mom.:

att Riksdagen måtte antaga § 16 mom. 1 med den ändring, att orden: »efter vederbörande kommunalstyrelses hörande» utbyttes mot: »där vederbörande kommunalstyrelse sådant tillstyrker».

beträffande paragrafens 2 mom.:

att Riksdagen måtte antaga utskottets förslag med den ändring,

Förslag till
förordning
angående
försäljning
af brännvin.
(Forts.)

*Förslag till
förordning
angående
försäljning
af brännvin.
(Forts.)*

att orden: »lämnats tillfälle att yttra sig,» utbyttes mot: »därtill lämnat sitt bifall».

och beträffande 3 mom.:

att Riksdagen måtte antaga utskottets förslag med den ändring, att till orden: »å passagerarefartyg,» tillades: »som anlöper utländsk hamn».

4:o) af herr *A. A. W. Ericsson*, som ansett, att paragrafens 2 och 3 mom. bort hafva följande lydelse:

»2. Vid hälsobrunn, badort eller annan kurort å landet, där särskild läkare finnes anställd, må på därom gjord ansökning Kungl. Maj:ts befallningshafvande, sedan vederbörande kommunalstämma lämnats tillfälle att yttra sig, meddela rättighet till brännvinsutskänkning för kortare tid än år, dock att vid sådan utskänkning egentligt brännvin må tillhandahållas endast vid måltider af lagad mat; ägande Kungl. Maj:ts befallningshafvande att jämväl i öfrigt beträffande utskänkningen föreskrifva de inskränkningar, som kunna finnas nödiga.

3. Rättighet till utskänkning å passagerarefartyg må på ansökning kunna medgifvas af Kungl. Maj:ts befallningshafvande i det län, hvarest fartygets rederi har sitt säte. Sådan utskänkning må endast äga rum till förtäring ombord å fartyget och må, under det fartyget ligger i hamn eller vid land, allenast ske till besättningen och till dem, som i fartygets restaurationslokal intaga måltid; ägande Kungl. Maj:ts befallningshafvande att jämväl i öfrigt beträffande utskänkningen föreskrifva de inskränkningar, som kunna finnas nödiga.»

Herr Björklund: Jag har i fråga om denna paragraf en från utskottets afvikande mening. Här har af utskottet gjorts det tillägg, att kommunalstyrelsen skall höras öfver sådana ansökningar, som omnämnas i mom. 1, och i fråga om andra momentet har utskottet likaledes gjort inskränkande bestämmelser. Dessa har jag trott mig kunna vara med om, men dessutom har utskottet ansett, att det vid tredje momentet enligt Kungl. Maj:ts förslag fogade tillägget: »ägande Kungl. Maj:ts befallningshafvande att jämväl i öfrigt beträffande utskänkningen föreskrifva de inskränkningar, som kunna finnas nödiga», borde icke blott utsträckas till samtliga i föredragna paragraf innefattade moment, utan äfven gälla detaljhandel med brännvin i allmänhet. Jag har ansett mig kunna biträda utskottets mening därom, att Konungens befallningshafvande borde hafva rättighet att meddela särskilda inskränkningar i fråga om alla de rättigheter, som innefattas i 16 §, men däremot har jag icke kunnat biträda utskottets mening, att denna Konungens befallningshafvandes rätt borde utsträckas att omfatta all detaljhandel, och har därför icke kunnat vara med om bestämmelsens införande i 29 § i form af ett särskildt moment, utan får yrka, att till 16 § måtte fogas ett moment af det innehåll, som i reservationen angifves. Detta skulle lyda: »5. Vid meddelande af utskänkingsrätt enligt denna § må Kungl. Maj:ts

befallningshafvande föreskrifva de inskränknings, som i öfrigt kunna anses nödiga.»

Då jag nu yrkar bifall till denna min reservation, förbehåller jag mig att vid 29 § få framställa yrkande om afslag på utskottets förslag.

Förslag till förordning angående försäljning af brännvin.
(Forts.)

Jag anhåller om bifall till reservationen.

Herr Ericsson: Då jag vid denna paragraf antecknat min reservation, skall jag, ehuru tiden är långt framskriden, be att få anföra några ord till stöd för densamma.

Min reservation går ut på att i slutet af mom. 2 och 3 enligt utskottets förslag skulle tilläggas orden: »ägande Kungl. Maj:ts befallningshafvande att jämväl i öfrigt beträffande utskänknings föreskrifva de inskränknings, som kunna finnas nödiga». Jag anser icke detta i och för sig äga så ofantligt stor betydelse, utan är det mera därför, att jag vill söka mota, om jag så får säga, en längre fram kommande paragraf, nämligen mom. 5 i 29 §, hvars antagande jag anser skulle vara af en ödesdiger betydelse. Detta moment af 29 §, som jag på grund af dess intima sammanhang med nu förevarande paragraf ber att med några ord få beröra, lyder i korthet som följer: »Äfven i öfrigt må Kungl. Maj:ts befallningshafvande vid meddelande af tillstånd till detaljhandel med brännvin stadga de inskränknings därvid, som kunna anses erforderliga».

Såsom herrarne torde finna, är i detta Kungl. Maj:ts förslag och utskottets utlåtande lämnadt det allra största rum åt Konungens befallningshafvandes myndighet. De kommunala myndigheterna skola få tillfälle att yttra sig — att tillstyrka eller afstyrka, men afgörandet, det ligger i Konungens befallningshafvandes hand, och det anser jag mycket lyckligt. Jag har det största förtroende för länsstyrelserna, såsom de nu äro sammansatta. Jag tror, att detta förtroende räcker till, äfven då chefen ett fjärdedels år är frånvarande. Till och med om landssekreteraren följer honom till Riksdagen, så att länsstyrelsen kommer att bestå af landskamreraren och en underordnad tjänsteman, har jag det förtroendet, att det, som lägges i deras händer, skall väl afgöras. Men tiderna förändras, och förhållandena kunna också förändras inom länsstyrelserna. Det kan tänkas, att med den starka nykterhetsvänliga vind, som nu blåser, man kan på dessa poster få fanatiska nykterhetsvänner; och, mina herrar, om nu 29 § 5 mom. skulle antagas, ligger hela saken i Konungens befallningshafvandes hand, ty det står där, att denne skall äga stadga de inskränknings i detaljhandeln, som kunna anses erforderliga, och då tror jag, att vi hafva stadgat en plats för godtycket, som icke är önskvärd inom lagstiftningen. Jag ber att få tillämpa 29 § 5 mom. i den mening jag nu anfört på 16 § 1 mom., där det heter: »Klubb eller annan förening må, efter vederbörande kommunalstyrelses hörande, kunna af Kungl. Maj:ts befallningshafvande tilldelas rätt under högst ett år i sänder att utskänka brännvin åt sina medlemmar och inbjudna gäster.» Där skulle således med dessa klubbar, som man känner till från städerna, Konungens befallningshafvande kunna göra

*Förslag till
förordning
angående
försäljning
af brännvin.*
(Forts.)

hvilka inskränkningar som helst i deras detaljhandel, i deras rättigheter. Men det skulle gå ännu längre, det skulle komma att beröra äfven sådana föreningar som studentföreningar och regementens officerskårer. Således skulle en Konungens befallningshafvande, som vore besjälad af nit för nykterheten, på ett hänsynslöst sätt kunna ingripa i dessa föreningsars eller kårers rättigheter och göra inskränkningar i desamma.

För att förekomma, att något fog skall kunna gifvas för antagande af 29 § 5 mom., ber jag att få yrka bifall till min reservation, som innehåller, att till mom. 2 och 3 i 16 §, beträffande utskänkning vid hälsobrunn eller å fartyg, där det är önskligt att Konungens befallningshafvande äger rättighet att göra inskränkningar, må fogas det af mig gjorda tillägget.

Herr Wieselgren: För att visa huru behöfligt det är, att länsstyrelserna få en sådan rättighet, som här är föreslagen men som mött motstånd, skall jag be att få läsa upp några rader ur ett bref, som kommit mig till handa från en mycket aktad man i Västergötland. Det heter där: »Göta kanal (västgötalinjen) går med en sträcka af nära 1 $\frac{1}{2}$ mil genom min församling. Ångbåtsbefälhafvarna låta i regeln, synnerligen på söndagarna, åtskillig ungdom afgiftsfritt eller för en mycket ringa afgift, t. ex. 25 öre, bestiga båtarna och fara mellan broarna. Många begagna sig häraf för att under vägen få tillfälle att å ångfartygens restaurationer förtära rusdrycker. Ej sällan lämna de båtarna berusade och vålla därvid förargelse, för att nu ej tala om det skadliga i att den manliga ungdomen i ofvannämnda syfte på söndagarna drages samman vid kanalbroarna.»

Det är ett litet bidrag till belysning af förhållanden, för hvilka man svårligen kan lagstifta genom generella bestämmelser, men som länsstyrelserna, hvar på sin ort, lätt kunna skaffa sig kannedom om. Och ingen människa kan väl hafva något emot att dessa myndigheter göra inskränkningar vid koncessioner för att hindra sådant oskick som det nämnda; ingen i världen kan ju hafva intresse af att det får fortfara.

Jag yrkar bifall till paragrafen med det tillägg, som innefattas i herr Björklunds reservation.

Friherre Lagerbring: När man hörde den näst föregående talaren framställa sina åsikter i denna fråga, fick man det intrycket, att en stor fara hotade landet, om Konungens befallningshafvande finge rätt att göra inskränkningar vid beviljande af utskänkingsrättigheter rörande spirituosa. Saken är verkligen ganska enkel och har alldeles icke den stora räckvidd, som denne talare tycktes antaga.

I Kungl. Maj:ts förslag till ändring af brännvisförsäljningsförordningen förekommer i 16 § en bestämmelse, att Konungens befallningshafvande äger göra inskränkning vid utskänkingsrättigheters beviljande för passagerarfartyg. Under behandlingen af denna paragraf i utskottet kom man att tänka på att det vore lämpligt, om denna myndighet äfven hade rättighet att göra inskränkning i afseende på utskänkingsrättigheterna vid brunnar, badorter, klubbar och

föreningar liksom vid de tillfällen, som omnämnas i 4 momentet af paragrafen. Därifrån leddes tanken på att på ett ställe sammanföra Konungens befallningshafvandes rätt att göra inskränkningar, och då enades utskottet om att i 29 § placera denna bestämmelse. Man fick så mycket större anledning att göra det, som i den kungl. propositionen rörande ändring i maltdrycksförordningen, som under tiden

*Förslag till
förordning
angående
försäljning
af brännvin.
(Forts.)*

1) till utskottet för behandling, fanns en alldeles motsvarande bestämmelse. Där heter det, att myndighet, som äger bevilja utskänkingsrättighet, äger rätt att däri göra inskränkning. Enligt hvad man förspott, har denna bestämmelse icke rönt något motstånd i utskottet, utan där blifvit definitivt godkänd. Det är svårt att förstå, hvarför Konungens befallningshafvande icke skulle få göra inskränkningar vid beviljande af spritträttigheter, då man tillerkänner denna myndighet rätten att göra inskränkningar vid beviljande af ölrättigheter. Dessa inskränkningar bestå, såsom herrarna kunna förstå, i bestämmelser sådana som att vid vissa tillfällen spirituosa får utskänkas endast åt spisande gäster, eller att en inskränkning göres i afseende på utskänkningstiden eller dylikt. Ty icke kan väl någon föreställa sig, att meningen med detta skulle vara, att hela brännvinslagstiftningen skulle läggas i Konungens befallningshafvandes händer och att Konungens befallningshafvande skulle få göra hvilka ändringar och inskränkningar som helst — det kan ju icke komma i fråga — utan det är endast rätten att göra små ändringar i ordningens intresse, som man ville tillerkänna denna myndighet. Detta har utskottet sammanfört på ett ställe i 29 §, och jag tror för min del, att det är ganska praktiskt; jag kan icke tro, att det kan leda till någon skada, men det kan åtminstone vid ett eller annat tillfälle medföra en ganska afsevärd nytta, och därför ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr von Mentzer: Då jag nu yrkar bifall till den reservation af herr Waldenström, som förekommer vid denna paragraf, är det icke för att uttala eller angifva något underkännande af landshöfdingeämbetenas lämplighet att pröfva hithörande ärenden, utan tvärtom vill jag gifva landshöfdingeämbetena en helt annan ställning.

Jag kan icke tänka på dessa saker utan att det i mitt minne återkallar en gammal, numera afiden härads höfding, om hvilken det omtalades, att han hade i sin bostad tre rum, af hvilka han satt själf i det innersta. I rummet nästintill satt ett äldre biträde, och i rummet utanför satt det yngsta biträdet. Då det kom en besökande, som hade något ärende till domhafvanden, fick han först anmäla sig hos det yngsta biträdet, och denne bedömde då saken så godt han kunde. Fann han då, att sökanden icke hade fog för sin framställning, sade han: det lönar sig icke att gå längre; ni kan gå er väg. Men möjligen sade biträdet: jag vet icke, hur det kan vara med saken; var så god och stig in! Och så gick han in i nästa rum till det äldre biträdet. Denne betedde sig på samma sätt som det första biträdet. Då saken blifvit pröfvad af begge biträdena, och de icke funnit skäl att afslå, fick han företräde hos herr domhafvanden. Det är i sanning att tilldela domhafvandena en ganska hög ställning, och

*Förslag till
förordning
angående
försäljning
af brännvin.*
(Forts.)

det är just det man kan göra, då man i detta fall yrkar, att dessa ärenden skola behandlas efter samma taktik som i fråga om utskänkingsrättigheterna enligt det nu antagna förslaget. När detta gäller i större frågor, hvarför skall man då i obetydliga, i mindre frågor ha en annan väg att gå på? Däri finner jag icke någon reson.

Jag ber därför att få yrka bifall till herr Waldenströms reservation. Jag har nu icke anfört några skäl för hans ändringsförslag i fråga om 3 momentet, men då jag vill vara kort och jag dessutom är säker om att herrarne läsa allting, skall jag be att få hänvisa till hvad motionären anfört såsom skäl för sitt yrkande i det stycket.

Herr Berlin: Jag har, äfven jag, reserverat mig mot denna paragraf, särskildt med hänsyn till stadgandet i 5 momentet af 29 §, hvilket skulle komma att ersätta bestämmelsen om Konungens befallningshafvandes rätt att göra inskränkingar i de i 16 § omförmälda tillfälliga rättigheter. Jag medgifver, att Konungens befallningshafvande bör hafva en dylik rätt, och jag skall icke motsätta mig införandet af en bestämmelse därom i den omfattning, som af herr Björklund blifvit föreslagen, men jag kan icke finna, att någon bestämmelse sedermera är behöflig i 29 §. Det är nämligen en ganska väsentlig skillnad på innehållet i 5 momentet af denna § och det stadgande man vill införa i 16 §. Först och främst angår bestämmelsen i 29 § all detaljhandel med brännvin, således äfven utminuteri, under det att i 16 § endast är fråga om utskänking, och vidare blifva 29 §:s bestämmelser tillämpliga på äfven de så kallade permanenta rättigheterna, under det 16 § behandlar endast de tillfälliga. Jag tror också, att den jämförelse, som uppdrogs af utskottets ärade ordförande mellan dessa bestämmelser och stadgandet i 17 § af Kungl. Maj:ts förslag till förordning angående försäljning af vin och maltdrycker, icke var fullt riktig.

Det är nämligen att märka, att hädanefter de flesta rättigheter komma att öfverlätas till bolag. Kungl. Maj:ts förslag innehåller — och vi hafva ju också antagit — de allra mest detaljerade bestämmelser rörande dessa bolags beskaffenhet och villkoren för utöfvandet af dem medgifna rättigheter. Öfver dessa bolag utöfvar Konungens befallningshafvande dessutom genom sina ombud direkt tillsyn, under det att i förordningen angående försäljning af vin och maltdrycker det endast är fråga om enskilda personer, öfver hvilka man vanligen icke kan hålla annan uppsikt än den, som vederbörande polismyndighet kan åstadkomma.

Jag anser således, att allt hvad man kan begära i afseende på tillsynen öfver dessa tillfälliga rättigheter, som omförmälas i 16 §, är uppfyllt genom ett antagande af herr Björklunds reservation, till hvilken jag tillåter mig yrka bifall.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmanen, att med anledning af de yrkanden, som därunder framställts, propositioner komme att göras beträffande hvardera af de fyra momenten i nu föreliggande paragraf äfvensom angående det

af herr Björklund föreslagna femte momentet. Därefter yttrade herr talmannen, att i afseende å första momentet yrkats, dels att det samma skulle godkännas enligt utskottets förslag, dels ock att momentet skulle antagas med den lydelse, hvarom herr Waldenström i sin reservation hemställt.

Förslag till förordning angående föreälvning af brännvin.
(Forts.)

Sedermera gjordes propositioner jämlikt dessa yrkanden och förklarades propositionen på godkännande af utskottets förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

Vidare yttrade herr talmannen, att i afseende på mom. 2 och 3 framstälts följande yrkanden: 1:o att utskottets förslag skulle godkännas; 2:o af herr *Ericsson*, att hvardera momentet måtte antagas med den lydelse, som angifvits i hans reservation; och 3:o af herr *von Mentzer*, att hvardera momentet måtte godkännas med den i herr Waldenströms reservation föreslagna lydelsen.

Efter det beträffande hvar och ett af ifrågavarande moment propositioner gjorts jämlikt dessa yrkanden, förklarades propositionerna på godkännande af utskottets förslag vara med öfvervägande ja besvarade.

På sedermera framställd proposition godkändes utskottets förslag till lydelse af 4 mom.

Slutligen yttrade herr talmannen, att under öfverläggningen yrkats, af herr *Björklund*, att i 16 § skulle tilläggas ett 5 mom. af den lydelse, som angifvits i hans och herr Paulsons reservation vid denna paragraf.

Härefter gjordes propositioner, först på bifall till herr Björklunds berörda yrkande och vidare på afslag därå, och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

17 §.

För denna paragraf hade föreslagits följande lydelse:

af Kungl. Maj:t:

af utskottet:

»1. På auktion enligt 14 § 2 mom. inropad rättighet till utskänkning af brännvin må ej på annan person öfverlätas, utan att denne efter kommunalnämnds hörande af Kungl. Maj:ts befallningshafvande pröfvas lämplig och i öfrigt behörig.

2. Bolag må ej till annan öfverlåta all utminutering eller all utskänkning af brännvin inom kommun, men skulle bolag vilja mot bestämd afgift åt annan öfverlåta rättighet till utminutering eller utskänkning, göre bolaget därom framställning hos Kungl. Maj:ts befallningshafvarde, som äger efter magistratens eller kommunal-

Förslag till
förordning
angående
försäljning
af brännvin.
(Forts.)

af Kungl. Maj:t:

af utskottet:

nämndens hörande att med afseende såväl å skälen och villkoren för öfverlåtelsen samt lämpligheten och behörigheten hos den person, å hvilken öfverlåtelsen ifrågasättes, som ock å afgiftens förhållande till det litertal brännvin, som anses kunna komma att afyttras, bifalla eller afslå framställningen.

Med öfverlåtelse af utskänkningsrättighet följer skyldighet för den, till hvilken sådan rättighet blifvit öfverlåten, att hos bolaget inköpa allt för rörelsen erforderligt brännvin.

3. Öfverlåtelse af annan rättighet till detaljhandel med brännvin vare ej medgifven.

4. Afider den, som på annan grund än burskap eller sådant medgifvande, hvarom sägs i 16 §, innehar rättighet till detaljhandel med brännvin, må rörelsen för stärbhusdelägarnes räkning icke fortsättas längre än till slutet af löpande försäljningsår och endast under villkor, att sådant behörigen anmäles samt att rörelsen förestås af person, som efter magistrats eller kommunalnämnds hörande af Kungl. Maj:ts befallningshafvande prövas behörig och lämplig.

5. Afider den, som på grund af 16 § 2, 3 eller 4 mom. innehar rättighet till brännvinsutskänkning, må rörelsen för stärbhusets räkning fortsättas till utgången af den tid, för hvilken rättigheten blifvit medgifven, med villkor att sådant behörigen anmäles och att för rörelsens utöfvande ställes person, som af Kungl. Maj:ts befallningshafvande prövas behörig och lämplig.»

Vid förevarande paragraf hade reservation afgifvits af herrar *Björklund, Paulson, Almgren* och *A. A. W. Ericsson*, hvilka ansett, att paragrafen bort oförändrad tillstyrkas i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Almgren: Jämte några kamrater från Första Kammaren har jag i fråga om denna paragraf anmält min reservation, som gäller ett tillägg, som utskottet för sin del har beslutat i 17 §. Detta tillägg låter, som följer: »Med öfverlåtelse af utskänkningsrättighet följer skyldighet för den, till hvilken sådan rättighet blifvit öfverlåten, att hos bolaget inköpa allt för rörelsen erforderligt brännvin». Hvad innebär detta tillägg? Jo, det innebär, att våra stora hotell, såsom Grand hotel, Rydberg och de större restaurangerna, skulle vara förpliktade att af Stockholms utskänkningsbolag inköpa sina behof af finare spirituosa, d. v. v. konjak, whisky och likörer, ty med brännvin förstås i detta lagförslag äfven finare spirituosa. Det förefaller dock litet besynnerligt, om man skulle införa ett dylikt tvång. Nu svaras det, att detta tvång är infördt i Göteborg, och där går det för sig. Huru tillgår det då i Göteborg? Jo, utskänkningsbolaget där infordrar anbud från stadens vinhandlande på olika sorters finare spirituosa, och dessa anbuds priser pålägger utskänkningsbolaget en avance, som växlar allt efter omständigheterna. Nu äro hotellden och

restaurangerna förpliktade att erlægga dessa förhöjda pris, och de få sig sitt behof tillsändt direkt från vinhandlarna. Likviden regleras genom utskänkingsbolagets försorg. Men hvad betyder i själfva verket detta? Jo, det blir ett slags monopol för stadens vinhandlare, och hotellen och restaurangerna äro förbjudna att sätta sig i förbindelse med utländska leverantörer. Det förefaller mig då vara bra mycket enklare att låta det tillgå så, som det för närvarande sker här i Stockholm — att hvart och ett af dessa hotell och restauranger har frihet att köpa sin finare spirituosa hvar det bäst finner för godt, men däremot erlägger till utskänkingsbolaget en särskild afgift.

Nu har det klandrats, att denna afgift skulle i Stockholm vara för låg. Det kan ju möjligen hafva skäl för sig — det känner jag icke närmare — men det finnes ju ingenting som hindrar, att man från kommunalrepresentationens sida föranstaltar något tryck på utskänkingsbolaget i detta afseende.

Jag ber att få fästa uppmärksamheten på att dessa afgifter skola pröfvas af Konungens befallningshafvande, som då kan finna skäl att göra ändring i ena eller andra afseendet, vare sig de äro för höga eller för låga. Hufvudsumman af mina anmärkningar är den, att det förefaller, som om det skulle kunna bra och naturligt ordnas utan att tillämpa det tillvägagående, som äger rum i Göteborg, och att man bör kunna komma till en tillfredsställande inkomst, endast man tillser, att afgifterna, som erläggas till utskänkingsbolaget, stå i förhållande till omsättningen.

Jag ber således att få yrka, att det af utskottet gjorda tillägget i 17 § måtte utgå.

Herr Åkerberg: Det tillägg utskottet föreslagit vid denna paragraf beror på en motion från Andra Kammaren, och det har sin grund däri, att man har ansett, att en mera effektiv beskattning af spirituosa skulle företagas. Det har nämligen i utskottet upplysts, att inom de flesta orter beskattade man utskänkingsrättigheterna på sådant sätt, att de personer, till hvilka bolagen öfverlämnade utskänkingsrättigheter, förbundo sig att köpa sina varor från bolagen till högre pris än bolagen själfva betalade för desamma. På flera orter har dock icke praktiserats detta sätt, såsom bland annat i Stockholm, utan man har där öfverlämnat utskänkingsrättigheter mot att för desamma erlades en fast årlig afgift. Det är naturligtvis alldeles omöjligt för bolaget att på så sätt kunna effektivt och rättvist beskatta all den spirituosa, som förbrukas på ett utskänkingsställe. I stället borde det bestämmas en viss afgift per liter eller viss procent af varans värde, som erlades när bolaget levererade varan.

Jag ber nu att få upplysa om huru Stockholms stad beskattar sina utskänkingsställen. Stockholm stad har 36 utskänkingsställen, som den begagnar själf, men öfverlämnar 85 stycken till enskilda personer. För dessa 85 utskänkingsställen uppbär bolaget en summa af omkring 122,000 kronor eller i rundt tal 1,440 kronor för hvarje utskänkingsrättighet. Enligt dessa utskänkingsinnehafvares egna uppgifter skulle det säljas cirka 800,000 liter spirituosa utskänkingsvis å samtliga öfverlämnade krogar; detta gör en afgift af endast

Förslag till förordning angående försäljning af brännvin.
(Forts.)

*Förslag til
förordning
angående
försäljning
af brännvin.*

(Forts.)

cirka 15 öre per liter, som dessa utskänkningsinnehafvare betala för sina utskänkningsrättigheter. 15 öre per liter, det är hvad den s. k. burgna befolkningen betalar i skatt till bolaget. Samtidigt uppbär bolaget af dem, som gå på dess egna utskänkningsställen — det är svårt att exakt erhålla uppgifter från bolagets revisionsberättelse, huru stora vinstmedlen äro pr liter, emedan man ej i densamma kan fullständigt skilja mellan omkostnaderna för utskänknings- och utminuteringsställena — en vinst för hvarje liter af minst 57 öre, således 4 gånger mot hvad det tager in af de öfverlämnade utskänkningsrättigheterna.

Det är på samma sätt med de öfverlämnade 52 stycken utminuteringsställena. På dessa omsättas 2,700,000 liter, hvaraf Stockholms stad har en inkomst af endast 248,000 kronor, då staden på sina egna 27 utminuteringsställen, som hafva en högst obetydligt större omsättning, har en bruttovinst af öfver 1½ miljon kronor.

Det har sagts, att det icke skulle gå för sig att införa det nu föreslagna systemet i en större stad, men jag skall be att få upplysa, att det har gammal häfd för sig, detta system. Det har användts i Göteborg ända från bolagets bildande. Jag skall be att få uppläsa en skrifvelse från Göteborg.

Alltsedan utskänkningsbolaget i Göteborg började sin verksamhet, hafva innehafvarna af stadens bättre restauranger, klubbar och hoteller förständigats att af bolaget inköpa all för rörelsen erforderlig spirituosa, och den avance, som bolaget därvid beräknat, har motsvarat afgift för rättighetens öfverlåtande.

Rättighetsinnehafvarens inköp af spirituosa hos bolaget sker medelst skriftlig rekvisition, hvarefter bolaget rekvirerar det beställda hos leverantören.

Beträffande bolagets egna inköp af bättre spirituosa sker detta dels medelst infordran af prof å olika slag af spirituosa till af bolaget fastställda priser, därvid vid undersökning och bedömande af profven den bästa varan blir föremål för leverans, och dels genom infordrande af anbud å lägsta pris för å buteljer importerad spirituosa samt annan sådan, som ej utprofvas.

Den avance, som af bolaget vid försäljning af spirituosa till bättre restauranger beräknas, uppgår till minst 30 procent af inköpspriset.

Bolagets sammanlagda förtjänst å spirituosa, försäld till 28 stycken bättre restauranger, klubbar och hoteller, uppgick under sistgångna försäljningsåret till kronor 116,375, hvilket i medeltal på hvarje rättighet motsvarar kronor 4,156.

Således låter bolaget pröfva varorna, att de icke äro förfalskade, hvarigenom talet, att man skulle få sämre varor genom nämnda system, måste förfalla. Restauratören rekvirerar hos vinhandlaren genom bolaget sina varor, hvarefter vinhandlaren levererar varan direkt till reqvirenten. På detta sätt har Göteborg på sina 28 utskänkningsrättigheter en vinst, som framgår af meddelandet, af 4,156 kronor per utskänkningsrättighet, då Stockholm, som naturligtvis har mycket större genomsnittsomsättning, endast har 1,440 kronor per utskänkningsrättighet. Det är för att hämma sådant, samt för att bolaget skall

kunna införa bättre kontroll, som utskottet antagit den bestämmelsen, att bolaget skall själf leverera varorna.

Man har sagt också, att man skall få simplare varor genom detta system. Häremot kan jag påvisa, att i den priskurant från Göteborgs bolag, som jag håller i min hand, upptagas en mängd dyrbarare spirituosa och däribland konjak till ett pris af ända till 35 kronor per helbutelj, så att nog kan man erhålla sådana varor, att hvilken läckergom som helst bör vara belåten.

Förslaget afser således att bringa ordning i hela affären på samma gång det är ett medel att icke låta källarmästarna taga en oskäligen vinst, utan låta bolagen själfva beskatta allmänheten. Säkert är, att i synnerhet för stockholmsbolaget det skulle genom förslagets tillämpning blifva högst betydande inkomster.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Björklund: Jag har icke begärt ordet för att bestrida hvad den siste talaren anført, ty i likhet med honom anser jag, att det vore önskligt, att man kunde få all spirituosa under utskänkingsbolagen. Men jag har reserverat mig däremot, därför att jag tror, att det i många fall skulle möta rent praktiska svårigheter att tillämpa en så kategorisk lagbestämmelse. Det har ju visat sig — och sådana uppgifter hafva förelegat för utskottet — att det låter sig mycket väl göra att vid öfverlåtelse af utskänkingsrättighet till enskild person i kontraktet om öfverlåtelsen stadga, att den, som fått rättigheten på sig öfverlåten, skall af bolaget taga de varor, som bolaget *kan* leverera. Men det förekommer sådana omständigheter, då bolaget icke förer sådana varor, som erfordras. Har man då i lag bestämdt, att alla varor skola inköpas af bolaget, uppstå svårigheter å omse sidor.

Jag ber nu att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag, d. v. s. till den föreslagna § med uteslutande af tillägget i mom. 2; och jag gör detta som sagdt därför, att jag anser, att den bestämmelse, utskottet tillagt, skulle medföra så många praktiska svårigheter vid tillämpningen, särskildt som man mycket väl kan i kontrakten mellan bolaget och dem, som fått rättigheter på sig öfverlåtna, föreskrifva ett sådant villkor.

Herr Cavalli: Jag skall icke längre upptaga kammarens tid vid denna timme, men det tillägg till denna paragraf, som utskottet gjort, bör uppmärksammas.

Här är förslaget af utskottet, att *med öfverlåtelse af utskänkingsrättighet följer skyldighet för den, till hvilken sådan rättighet blifvit öfverlåten, att hos bolaget inköpa allt för rörelsen erforderligt brännvin*.

Nu tror nog en och annan här i kammaren, att härmed endast afses hvad som i dagligt tal kallas brännvin. Men detta uttryck omfattar alla spritdrycker, punsch, konjak, whisky etc., och något nykterhetsintresse kan icke anses här föreligga, ty af den publik, som på de dyrare restaurangerna förtär s. k. finare spirituosa, hvarom här är fråga, bör förutsättas att den iakttager måtta.

Förslag till förordning angående försäljning af brännvin.
(Forts.)

*Förslag till
förordning
angående
försäljning
af brännvin.*
(Forts.)

Nu har den ärade talare, som förde utskottets talan med ett lif och en lust, som glädde mig att höra, sagt, att det blefve mycket bättre varor, om bolaget ensamt finge lämna dem, och att bolaget låte profva dem. Det skulle han icke hafva upplyst om i samma stund, som det är fråga om att öka bolagens antal, ty det kan blifva en eftersökt syssla att vara direktör hos brännvinsbolagen.

Med de bestämmelser, som redan gälla, äro brännvinsbolagen icke förhindrade att utöfva den ifrågasatta kontrollen öfver restaurangerna, och jag vet, att i vissa städer bolagen vid öfverlåtelse af utskänkingsrättigheter betinga sig afsevärda belopp, i de fall då rättighetsinnehafvarna få frihet att köpa sin s. k. finare spirituosa hos hvilken leverantör de vilja. Och jag skulle bra illa känna styrelserna i dessa monopoliserade brännvinsbolag, om de icke beredde bolagen alla de inkomster som de kunna, ty de försumma i allmänhet icke att skaffa bolagen inkomster. Jag tror därför, att man skulle kunna låta det af utskottet föreslagna nya momentet bortfalla.

Vi hafva så godt som utan ändring tagit allt hvad utskottet föreslagit, och det är sällan ett utskottsbetänkande blir så väl behandlad. Jag tycker därför, att man äfven från utskottets synpunkt borde kunna finna sig uti att detta lilla moment bortginge. Det kommer härtill, att den största enighet synes hafva varit rådande i utskottet utom i denna punkt, där flera reservanter äro antecknade.

Jag tillåter mig därför yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition och således, att det af utskottet föreslagna tillägget i denna § uteslutes.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter herr vice talmannen, som öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, gjorde propositioner jämlikt de i afseende å förevarande paragraf framställda yrkanden, först därpå att paragrafen skulle antagas med den lydelse utskottet föreslagit och vidare därpå att motsvarande paragraf af Kungl. Maj:ts förslag i ämnet skulle godkännas; och förklarades den senare propositionen vara med öfverväganda ja besvarad.

18—24 och 26—28 §§.

Godkändes.

29 §.

För denna paragraf hade utskottet föreslagit följande lydelse:

»1. Utminutering af brännvin må äga rum endast söcknedagar från klockan 9 förmiddagen och skall sluta å dagar före sön- eller helgdag senast klockan 5 eftermiddagen samt öfriga dagar senast klockan 7 eftermiddagen.

2. Utskänkning af brännvin må begynna tidigast klockan 9 förmiddagen och i stad eller köping i allmänhet ej fortfara längre än till klockan 10 och å landet till klockan 8 på aftonen.

3. Under sön- och helgdagar vare i allmänhet utskänkning af brännvin tillåten endast vid måltider åt spisande gäster.

4. Där särskilda omständigheter föranleda behof af försäljnings-

tidens inskränkning eller utsträckning, äger Kungl. Maj:ts befallningshafvande att på framställning af kommunalstyrelse samt efter magistrats eller kommunalnämnds hörande därom förordna.

5. Äfven i öfrigt må Kungl. Maj:ts befallningshafvande vid meddelande af tillstånd till detaljhandel med brännvin stadga de inskränkingar därvid, som kunna anses erforderliga.

6. Under gudstjänst skall utskänkingsställe alltid vara tillstängd t.

Vid förevarande paragraf hade reservationer afgifvits: 1:o) af herr Berlin, hvilken dock ej däri angifvit sin mening, och 2:o) af herrar Björklund, Paulson och A. A. W. Ericsson, hvilka ansett, att paragrafen bort oförändrad tillstyrkas i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Berlin: Med anledning af kammarens beslut rörande 16 § hemställer jag, att mom. 5 måtte utgå ur förevarande paragraf.

Herr von Möller: I 3 mom. står: »Under sön- och helgdagar vare i allmänhet utskänkning af brännvin tillåten endast vid måltider åt spisande gäster», och jag skulle be att få fråga utskottet, hvad meningen härmed skall vara? Betyder det, att under sön- och helgdagar kaféerna i allmänhet i städerna skola inställa hela sin utskänkingsrörelse, eller att man, om man vill hafva ett glas punsch eller en likör, på samma gång måste rekvirera en biffstek? Nog blefve det väl en egendomlig anordning. Är det orden »i allmänhet», som här äro af vikt? Är det meningen, att undantaget skall vara regel eller hvad? Hvad meningen egentligen är tror jag icke man lätt kan förstå? Är det utskottets mening att stänga all kaféerörelse om söndagarna — och det vore icke mig emot — tycker jag att man då kunde hafva valt ett klarare och mera koncist uttryckssätt.

Så kommer jag till 6 momentet. Är det meningen att restaurangerna visserligen skola under gudstjänsten hållas stängda, såsom fallet är här i staden, och sedan äter och dricker man gladeliga bakom de fördragna gardinerna. Polisen vet hvad som sker, men oaktadt förordningens föreskrift låtsar man om intet, och gästerna få sitta i ostörd ro och rekvirera både mat och dryck, likasom om det icke funnes hvarken lag eller polistillsyn. Är det meningen, att restauranterna blott skola stänga till sina dörrar eller att rörelsen skall upphöra under gudstjänsten? Jag bara frågar.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr vice talmannen, att beträffande ifrågavarande paragraf annat yrkande ej förekommit, än att kammaren skulle godkänna paragrafen med uteslutande af det utaf utskottets föreslagna 5 mom.

Härefter gjordes propositioner, först på godkännande af utskottets förslag samt vidare på bifall till nyssnämnda yrkande; och föklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Öfriga delar af författningsförslaget.

Godkändes.

Utskottets hemställanden i punkterna 1 och 2.

Förklarades besvarade genom kammarens beslut beträffande författningsförslaget.

Motion.

Herr Cavalli erhöll på begäran ordet och yttrade: Jag ber om ursäkt, att jag för ett ögonblick tager kammarens uppmärksamhet i anspråk i en fråga, som icke står upptagen på den utdelade föredragningslistan.

Det kan synas egendomligt, att jag i dag, så sent under riksdagen, väcker en motion, men jag föreställer mig, att Riksdagens ledamöter icke skola förvåna sig däröfver, ty det är säregna omständigheter, som utgöra anledningen till motionen.

Den 19 i denna månad har till Riksdagens pröfning öfverlämnats en proposition med förslag till ändrad lydelse af 60 § regeringsformen. Redan den omständigheten, att en proposition aflämnas så sent under riksdagens lopp, att mer än tre fjärdedelar af den för Riksdagen bestämda tiden tilländagått, är ägnadt att väcka uppmärksamhet. Ännu mer uppmärksamhet är det ägnadt att väcka, att regeringen framlagt denna proposition under en tid, då enligt talmännens officiella tillkännagifvanden i kamrarna några arbetsplena icke komma att där hållas. Genom en sådan åtgärd hafva de ledamöter af Riksdagen, som icke varit i Stockholm under de s. k. påskferierna — och det har varit det öfvervägande flertalet — icke varit i tillfälle att vid propositionens aflämnande eller vid dess remitterande till vederbörligt utskott mot densamma göra de erinringar, som kunnat finnas påkallade. Och den, som deltagit i utskottsarbeten, vet alltför väl, hvilken ytterst stor vikt ligger därpå, att erinringar mot ett förslag framföras *före* ärendets behandling i utskottet. Redan hvad jag nu har anfört är enligt min uppfattning tillräcklig anledning för Riksdagen att icke i år godkänna propositionen, men jag har naturligtvis andra skäl, realskäl, till stöd för mitt yrkande.

Bestämmandet af gränsen mellan regeringens och Riksdagens maktområden är en ytterst grannlaga sak, och särskildt gäller detta i fråga om bevillningen. Ifrågavarande förslag afser att till regeringen temporärt öfverflytta Riksdagens makt i vissa fall rörande tulllagstiftningen. Svenska folkets representanter hafva tillförene hållit på att Riksdagens makt öfver bevillningarna bevaras åt Riksdagen, och jag hoppas och tror, att äfven dess nuvarande representanter skola låta sig angeläget vara att bevara denna rätt. Men det kommer till ett par omständigheter, som äro af synnerlig vikt.

Om det anses nödigt, att ändrade bestämmelser införas i grundlagen i ändamål att öka effektiviteten af höjda tullafgifters eller tillverkningsafgifters tillämpning — något som kan vara möjligt, men hvarom jag nu saknar anledning att yttra mig — så hade detta mål kunnat nås på flera vägar utan att minska Riksdagens beskattningsrätt. I detta afseende kan jag hänvisa till det kända förfaringsättet i vårt grannland; andra sätt användas i andra länder utan rätt för

regeringsmakten att, såvidt jag känner, i saken besluta, men icke ett ord i motiveringen är ägnadt åt en *sådan* lösning af frågan.

Men så en sak till. Om detta förslag om öfverflyttande temporärt till regeringen af beslutanderätt i tullagstiftningen godkännes, torde Riksdagen därmed hafva de facto, om icke afskaffat, så till ett minimum inskränkt, icke rättigheten men väl möjligheten för enskilda representanter att i sådana frågor väcka motion, ty det är klart att, om tullspekulationer — för att begagna detta uttryck — äga rum, då regeringen framlägger proposition om ändring i tullen på kassaartiklar, äger sådan tullspekulation också rum, då enskilde framlägga dylika förslag. För undanröjande af olägenheterna i detta senare fall har det föreliggande förslaget icke anvisat någon utväg.

Enligt hvad som framgår af statsrådsprotokollet har regeringen vid beslutande af nu ifrågavarande propositions aflåtande haft ett bestämdt fall för ögonen, nämligen den i anledning af propositioner från Kungl. Maj:t af Riksdagen år 1903 beslutade förhöjning af tullen å spritvaror och viner samt ökning af brännvinstillverkningskatten. Sammanställas de i statsrådsprotokollet för den 13 i denna månad lämnade uppgifter rörande hvad som passerade år 1903 med ett i samma statsrådsprotokoll förekommande yttrande, så kan den tanken uppstå, att den i protokollet i siffror angifna förlust, som statsverket skall hafva lidit år 1903, berott därpå, att Riksdagen icke med all möjlig skyndsamhet då behandlat propositionen. Ehuru jag förutsätter, att afsikten icke varit att rikta någon anmärkning af angifvet slag emot Riksdagen, torde det dock för frågans belysning vara af stor vikt, att en redogörelse lämnas för detta ärendes behandling vid 1903 års riksdag.

Se här redogörelsen:

Den 17 januari aflämnades till Riksdagen proposition angående statsverkets tillstånd och behof, däri chefen för finansdepartementet hemställde, att särskild proposition måtte göras hos Riksdagen om förhöjning å tullsatserna för brännvin och sprit, hvilken hemställan bifölls (sid. 12—18 i bil. ang. inkomsterna till prop. n:o 1), och omförmälde departementschefen i sammanhang härmed, att förslag om en höjning af brännvinstillverkningskatten med 15 öre för liter skulle ske (sid. 12 och 13 i samma bil.);

den 27 januari kl. 2 e. m. aflämnades i båda kamrarna propositioner i fråga om höjning af såväl sagda tullafgifter som brännvinstillverkningskatten (kungl. prop. n:is 20 och 22);

den 27 januari remitterades propositionerna till bevillningsutskottet;

den 28 januari afgaf bevillningsutskottet betänkanden (n:is 1 och 2), som samma dag kl. 11 f. m. ankommo till Riksdagens kansli;

den 28 januari kl. 8 e. m. bordlades betänkandena i kamrarna;

den 29 januari kl. 2 e. m. föredrogos bevillningsutskottets betänkanden i bägge kamrarna, därvid hvad utskottet hemställt bifölls, och

den 29 januari vid sistomförmälda plena, som voro afslutade före kl. 4 e. m., godkändes i båda kamrarna Riksdagens skrivelser till Konungen i dessa ämnen.

Motion.
(Forts.)

Motion.
(Forts.)

Af denna redogörelse framgår, såvidt Riksdagens åtgöranden i saken angå, att hela behandlingen af propositionerna inom Riksdagen kräfde en tid af endast 50 timmar, inom hvilken tidrymd ej blott behandlingen inom utskottet och hos kamrarna försiggick, utan äfven Riksdagens skrifvelse i ärendet till Konungen afläts.

Då jag således anser att, äfven om en ändring i grundlagens bestämmelser rörande behandling af frågor, som angå höjning i tullsatser eller vissa tillverkningsafgifter är behöflig, *dels* propositionen blifvit för sent under riksdagen framlagd, *dels* ändringar af nu gällande bestämmelser böra vidtagas, utan att Riksdagens beskattningsrätt lider inskränkning, *dels ock* de olägenheter vid tillämpning af nu gällande stadganden, som i motiveringen till propositionen framhållas, icke varda afhjälpta genom det nu framlagda förslagens antagande, så får jag härmed hemställa,

att ifrågavarande proposition icke måtte vinna Riksdagens godkännande.

Härefter aflämnades ifrågavarande motion, som fick ordningsnumret 53 och öfverskriften »i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af § 60 regeringsformen».

Denna motion blef på begäran bordlagd.

Friherre *Alströmer* afgaf en motion, n:o 54, angående skrifvelse till Konungen i fråga om beredande af erforderlig vård åt sjuka personer vid deras transport å statens järnvägar.

Denna motion blef på därom framställd begäran bordlagd.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden och memorial:

n:o 95, i anledning af väckta motioner i fråga om utredning och förslag angående inlösen af de frälseräntor, hvilkas inlösande ej åligger statsverket;

n:o 96, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande af uppgjordt förslag, i fråga om uppförande vid Vänersborgs hospital och asyl för Älfsborgs läns räkning af en upptagningsanstalt för sinnessjuka;

n:o 97, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående inköp för telegrafverkets behof af vissa fastigheter; och

n:o 98, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i en fråga rörande anslagen under riksstatens femte hufvudtitel;

lagutskottets utlåtanden:

n:o 57, i anledning af väckt motion med förslag till lag angående handel med konstgjorda gödselmedel;

n:o 58, i anledning af väckt motion angående ändringar i lagen om försäkringsrörelse;

n:o 59, i anledning af väckt motion angående konsumtionsföreningar med syfte att sälja varor äfven till andra än föreningsmedlemmar;

n:o 60, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af §§ 2 och 8 i lagen angående köttbesiktning och slakthus den 22 december 1897;

n:o 61, i anledning af väckt motion om bestridande af kostnaden för vägunderhåll i visst fall med medel ur vägkassa; och

n:o 62, i anledning af väckta motioner om revision af fattigvårdslagstiftningen m. m.; äfvensom

Första Kammarrens tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 10, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t i fråga om åvägbringande af förhandlingar mellan svenska och norska regeringarne angående en ny ordning beträffande de unionella angelägenheterna.

Upplästes ett ingifvet läkareintyg af följande lydelse:

Att major *P. Petersson* till följd af kronisk lungkatarr tills vidare är urståndsatt att deltaga i riksdagsarbetet, intygat härmed. Surahammar den 25 april 1905.

H. J. Isander,
leg. läkare.

Justerades fem protokollsutdrag för denna dag.

På hemställan af herr vice talmannen medgaf kammaren, att de anslag, som utfärdats till nu pågående sammanträdes fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Kammaren åtskildes kl. 4,46 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.
